

భారతి

జూలై 1971

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

వెల ఒకరూపాయి

భారతి

మాస పత్రిక

సంపాదకుడు :

శివలెంక శంభుప్రసాద్

జూలై 1971

సంపుటము : 48 :

సంచిక : 7 :

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

జూలై 1971

దివాంధసదం	శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళి శాస్త్రి	1
ఆముక్తమాల్యద—ఆశ్వాససంఖ్య	శ్రీ నిడుదనాలు వెంకటరావు	2
జాత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠాత		
చక్రకూటేశ్వరుడు కాడా ?	శ్రీ తురగా కృష్ణమూర్తి	13
స్థిరచరాస్తులు గదిలోనే వుంచరా...	శ్రీ పణతుల రామచంద్రయ్య	21
నదురుబాదా శిలాశాసనము	శ్రీ ముసునూరి సాంబశివరామమూర్తి	23
తా మ్యారేజ్	శ్రీమతి జి. పరిమళాసోమేశ్వర్	27
ఆకాశవాణి శబ్దకోశము	శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం	34
సాహితీజగతి	శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు	40
జీవితాన్ని సూత్రీకరించు...	శ్రీ కె. శివారెడ్డి	44
రఘుతగా శ్రీ కృష్ణశాస్త్రి	శ్రీ పెన్నెత్త అప్పలరాజు	47
“ యావనే విషయై పినాం ”	“ ఆంగీరస్ ”	50
కలగూరగంప		55
గ్రంథవిమర్శలు		65

ద వా ర ధ య య

శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళి శాస్త్రి

కొలికి తాకు రాయి యని గాని, మనస్సులు నవ్వకొంద్రు కా
 బోలనిగాని, మైత్రవము పోకడ లేకడ నేని ద్రుంగు నే
 మోలవ మంచుగాని, తలపోయని నీ యురుకుల్ పరుంగులున్
 ఏలనొ జూడ జాలరని యే చని యేమి దివాంధ కామనన్—!

నా బ్రదుకేమొ నాదని వినాసృజనాపఘనాత్మనీన సం
 ధ్యాబ్రుసి యెవ్వడో విగళితాంతరవేద్యసముద్యతుండు తా
 నీ బ్రమరింపు లార్పుటకు నేనియు చాలునా! వ్యాకులమ్మలౌ
 ఈ బ్రదుకుల్ జగానగవులేమి యెరుంగక కండ్లు మోడ్చుటా!!

నేనును స్వస్వవాసములనే సుఖనిద్ర నెరుంగబోని దీ
 నానన మెత్తి నా గళ నినాద వివాదము నం దపశ్రుతుల్
 నని వాడనై—జగము గానని వాడనునై—ఇటేల వాం
 ఛా నవ నందనమ్ముల విచారము సేయుదు! నంది వచ్చునా!!

నీ వెంతో మరి నేను నంతెకడ! అంతేలేని ఆశా నిశా
 గ్రావం బట్టులు జన్మలో చిగురె లేకన్ భావభారంబుతో
 నేవేళన్ తన భాష్పధారలను తానే ద్రావి జీవించు టే
 వేవో నర్థముగాని—లేని—పదముల్ వేబాడి కేడించుటే !!

శ్లాఘాలంఘనజాంఘికాధ్యగమనస్తత్వంబు గన్నారు నీ
 యాఘోషంబెవరోయి విందురని! ఆంధ్యప్రత్యయం బట్టిదే—
 నీ ఘర్మంబిక నీదు కర్మ మనుకోనేరారు పో! సుప్రసా
 దాఘారంబగు వెల్గులే పడని రమ్యాలోక మేలాగునో !!

ఆముక్తమాల్యద-ఆశ్వాససంఖ్య

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు

అద్యతన కాలమున అభినవ మల్లినాథుని ప్రఖ్యాతికెక్కిన కీ. శే. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారు క్రీ. శ. 1927 లో ఆముక్తమాల్యదను తమ సంజీవనీ వ్యాఖ్యతో ఏడాశ్వాసముల గ్రంథముగా ప్రకటించియున్నారు. అంతకుముందు ప్రచారములోనున్న వాసిశ్యముద్రణమున ఆటాశ్వాసములే యుండగా, శాస్త్రులవారా గ్రంథము వేదాశ్వాసములుగా ముద్రించుటకు హేతువును వారెచ్చటను నిరూపించలేదు. అందువలన సాహిత్య లోకమున బిజ్జాన ప్రారంభమైనది.

ఆముక్తమాల్యదలో ఆటాశ్వాసములే యుండవలెనని, ఏడాశ్వాసములు లేనవి హయవదనరావుగారు చర్చించిరి. కీ. శే. దేవరపల్లి వేంకటకృష్ణారెడ్డిగారు తమ 'ఆంధ్రసాహితీ సార్యభాముడు' అను గ్రంథమున నిం దాటాశ్వాసములేయని నిర్ణయించిరి.

ఇప్పటి కెనిమిదేండ్ల క్రిందట నేనా గ్రంథమును విమర్శించును నిట్లు సందర్భానుసారముగా ప్రాసించువాను.

'సంజీవనీ వ్యాఖ్యతోగూడ ఆముక్తమును శ్రీనాథుని వైషధమువలె తిరిగి ప్రకటించుటలో వారు (ప్రాతరులు వేంకటరాయశాస్త్రిగారు) వెనుదీయరు. ఏలననగా వారి తాతగారితో ప్రసాదిన గ్రంథ సరిష్కర్తగా విధానము వేదముగా పరిణమించినదని వారి భావన. (భారతి అక్టోబరు 1963. గ్రంథ విమర్శనము. పుటలు 84-87.)

నేను పైన ప్రాసిన ట్లక్షరాల జరిగినది. ఆ మరుసటి సంవత్సరమున అనగా 1964 లో వారి ప్రాతరులు వేంకటరాయశాస్త్రిగారు రాముక్తమాల్యద సంజీవనీ వ్యాఖ్యను, తూవా తప్పక తిరిగి ముద్రించినారు. దీని నిటీవలనే నేను చూచుట

తటస్థించినది. వారు దీనిని 'ఈ ముద్రణము వట్టి పునర్ముద్రణమే' అన్నారు.

ప్రాతప్రతులు - బ్రౌనుదొరవారు

ముద్రితప్రతులకు ప్రాతప్రతులే మూలమని యంద తెలిగినదే. తక్కిన ఆంధ్రగ్రంథములవలె, ఆముక్తమాల్యద ప్రాతప్రతులను సేకరించి, సత భేదములు సూచించి సంస్కరించి దానిని ముద్రణయోగ్యము నొనర్చినది బ్రౌనుదొరగారే. మరలను ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమున 405 వ సంఖ్యగల ప్రతిలో - బ్రౌనుదొరవారి స్వహస్తముతో నిట్లున్నది.

'Amuktamalyada-This manuscript has been corrected by the very learned critic zuluji Appaya in 1834. The third book of the poem is wanting'

1. ఆముక్తమాల్యదను వావిళ్లవారుతప్ప మఱెవ్వరును ముద్రించలేదు. క్రీ. శ. 1927 నాటికి నాలుగు ముద్రణములను వారే ప్రకటించినారు. ఆ నివరములు.

ప్రథమ ముద్రణము	1869
ద్వితీయ	1886
తృతీయ	1909
చతుర్థ	1914

2. The Cantos of Amuktamalyada-C. Hayavadana Rao-అంగ్లము.

వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రి షష్ఠి పూర్తి సంపుటము. 1948.

3. ప్రకటన ర్తులు వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రి అండ్ బ్రదర్సు-మద్రాసు. వెల 30 రూ.

ఉపద్వాతము-పుట 6.

ఆముక్తమాల్యద - ఆశ్వాస సంఖ్య

ఈ ప్రతిలో ఆశ్వాసములే యున్నవి.

సంజీవనీ వ్యాఖ్యానము ప్రాసిన వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు బ్రౌనుదొరవారి ప్రతుల నెఱుగనివారు కారు. వారే డిక్షనరీలలో ప్రారంభమున నిట్లు వ్రాసియున్నారు.⁵

‘ఈ ప్రబంధరాజము సుబోధముసేయుటకై ఆధునికులలో ప్రాచుర్యము కృషి కానించినవారు మచిలీ బందరుజిల్లా జడ్జి సి. పి. బ్రౌనుదొరగారు. వారికి తోడ్పడిన మహావంశీతులు మను వస్యోది ప్రబంధ వ్యాఖ్యాతలు జాలూరి అప్పయ్యసంతులువారు.’

పై యుపహృత భాగమున - బ్రౌను, జాలూరి అప్పయ్యసంతులుగార్లు పేర్లందుటలన - వేంకటరాయ శాస్త్రిగారికి పైని నేను సూచించిన - ఆశ్వాసములు గల ప్రతినిగూర్చి తెలిసియుండుట నిశ్చయము. అయినను వారు దీని నేవాశ్వాసములుగానే ముద్రించినారు. దీనిని బట్టి వారు బ్రౌనుదొరవారి ప్రతి ననుసరింపలేదనుట స్పష్టము.

ఆముక్తమాల్యద శబ్దసూచి

బ్రౌనుదొరవారే తమ స్వంతభర్తలపై ఆముక్తమాల్యద కొక శబ్దసూచి తయారుచేయించినారు. అందును ఆశ్వాసములే యున్నవి. అది ఈనాటి వారి కపరిదికముగుటచే, వివరము తిచ్చుచున్నాను.

‘A verbal index to every word in the celebrated Telugu Poem Amuktamalyada or Vishnuchittiyamu compiled at the expense of Charles philip Brown, Civil Service—Telugu Translator to the Government of Madras—1849’

ఇం దాశ్వాసములే యున్నట్లు కొన్నియుదాహరణలు. (సంఖ్య 423).

అంకకన్ ష. 62.

అంకము ష. 62

క్లౌజమున్ ష. 15.

ష. అనగా షష్టాశ్వాసము.

మదరాసు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారమున పై బ్రౌనుదొరవారి ప్రతులుగాక—392 నుండి

401 వఱకు తొమ్మిది రాశపత్ర ప్రతులున్నవి. వానిలో 392 నుండి 397 వఱకుగల 6 ప్రతులు సమగ్రమైనవి. వాని లన్నింటిలోను—ఆశ్వాసములే యున్నవి.

తంజావూరి ప్రతులు

మదరాసులోనేగాక, తంజావూరి సరస్వతీమహాలలోను ఆముక్తమాల్యద వ్రాతప్రతులున్నవి. అవి 131 నుండి 136 వఱకు ఆఱు ప్రతులు గలవు. వానిలో ఒకటి అసమగ్రము—తక్కిన అయిదింటిలో—ఆశ్వాసములే గలవు.⁷

వ్యాఖ్యలు - వ్రాతప్రతులు

ఆముక్తమాల్యద ప్రాథమమైన రచనకలది కాబట్టి వ్యాఖ్యలు కృతి యవకరించిన నూతనండ్ల నాటినుండి యనగా క్రీ. శ. 16 వ శతాబ్దినుండి వెలసినవి.

1. చిత్రకవి అనంతకవి

‘విష్ణుచిత్రియాది వివిధార్థసంగతుల్
దెలిసి వక్కాణించు ధీయుతుండ’—

అని వ్రాసికొన్నాడుగాని, అతని వ్యాఖ్యాన మేదియు లభింపలేదు.

2. గుడిపాటి వెంకటకవి:

తాత్పర్య బోధిని

ఈ సంపూర్ణవ్యాఖ్యానము క్రీ. శ. 1650 ప్రాంతమున రచితమైనది. వెంకటకవి నందవరీ

5. వితద్యాఖ్యానశస్త్రి. పుట. 1.

6. ఈ శబ్దసూచి — ఆముక్తమాల్యదతో కూడ ముద్రించబడినది. ఆముక్తమాల్యదలో నేటి నిఘంటువున కెక్కిని తత్సమపదములు చాలాగలవు. అనాడు బ్రౌనుదొరవారు తమ స్వంతభర్తలతో మన కొఱకై వ్రాసించినవి మన ముపయోగించకపోవుట మన మా మహనీయునికి నేయు సపచారమేగాని నేఱుగాదు.

7. తంజావూరి పుస్తకభాండాగారము తెలుగు పుస్తకముల పట్టిక—పుట 15.

కుడు. పారిశ్రామికము. కిచ్చనామాత్యుని పుత్రుడు. ఈతని కృతియం దాతాశాస్త్రములే గలవి. ఆశాస్త్రసాంఠ గద్య యిది.

‘ఇది శ్రీ సూర్యరాయణాది నవగ్రహ దేవతా ప్రసాదాతిశయ సాదితాభ్యుదయ పరస్పరాభివృద్ధిమత్సం పూర్ణాత్రేయగోత్రవైత్ర నందవరవంశోత్తంస కృష్ణ పాటిచ్చాయాపతి ప్రధానానుజ్ఞ విష్ణుప్రపథానతనూ భవ నిత్యాన్నదాననివోద నానవద్య విద్యాపరిశీన చతురతనిశ్చంక వేంకటపతి ప్రధానైతాంక సంక త్పానురూప శ్రీ బాయగ్రవదేవప్రసాద సమర్థిత సంస్కృతాంధ్ర ప్రబంధనిబంధ నాపస్తంబ స్మార హరితనగోత్ర గుడిపాటి కిచ్చనామాత్యపుత్ర వేంకట కవీంద్ర విరచి తామూక్తమాల్యదప్రబంధ తాత్పర్య బోధిని సమాఖ్య ప్రఖ్యాతవ్యాఖ్యానమునందు సర్వం బును షష్ఠాశ్వాసము.’⁸

ఈ కవినిగూర్చి, ఈ వ్యాఖ్యానగూర్చి వేంకట రాయశాస్త్రులవారికి తెలియలేదనుటకు విరులేదు. వారే ప్రథమముద్రణమున వీరిక ‘ఉపసంహారము’ అను శ్లోకలో నిల్పు ప్రాసీనారు. (69 వ పుట).

“ 6) గుడిపాటి వేంకటకవి యను ప్రాచీన ఎండితుడు, ఆముక్తమాల్యదకు టీక వ్రాసిననియు అందు ఉపోద్ఘాతమున నిల్పున్నదనియు, ఆంధ్రవైదిక 1916—28. ఆ.”

దీనినిబట్టి పెద్దన కర్తృత్వ సమర్థనకొకకు మాత్రమే, ఈ వేంకటకవి టీక నుదిహరించిననియు, నదియు పత్రికనుబట్టియే యనియు, వాగ్రంధము చూడలేదనియు స్పష్టము.

3. బుధమన స్రోషిణి వ్యాఖ్యానము :

ఉప్పలపాటి జోగిజగన్నాథరాజు

ఇది క్రీ. శ. 1813 లో రచితమైనట్లుగా వ్యాఖ్యానంతమందలి యీ క్రింది పద్యము తెలుపుచున్నది.⁹

‘శవవహ్నిద్రి శశాంక సంఖ్య

శకవర్షంబింపుగా శ్రీమఖా

ఖ్య రహిన్ వర్షిలు మాఘ చుక్క

విదియం దా విష్ణుచిత్తీయ భూ

సుర సన్మానిత వాగ్విలాస

కృత విజ్ఞోగీ జగన్నాథరా

డ్డరి వాల్మీకీత టీక యొప్పు

పుహియం దాచంద్రరార్యమున్.

(శర. 5. వహ్ని. 3. అ.ది. 7. శశాం. 1.

శా. శ. 1735 + 78 = 1813. క్రైస్తవశకము.)

ఈ వ్యాఖ్యానమునందును నాతాశాస్త్రములే యున్న ట్లేకీంది పద్యము తెలుపుచున్నది.

జోగీ జగన్నాథరాజు కృష్ణరాయలవలె, రస వ్యాఖ్యాశాస్త్రసాంతుములలో గద్యను పద్యరూపముగానే వ్రాసియున్నాడు—

‘ఇది గోకర్ణశయానపత్నజ

మనోజ్ఞీందిందిరీభూతవృ

త్పుదురావేద్య మహార్థబోధ

విలస జ్ఞోగీ జగన్నాథ భూ

సుదతీవల్లభనామ కాస్మ

దుదితానోకార్థదామూక్తమా

ల్యద టీకావర మొప్పు షష్ఠము

మనోజ్ఞాశ్వాస వ్యవంబులన్

దీనినిబట్టి యిందా తాశాస్త్రము అనుట స్పష్టము.

4. ఆముక్తమాల్యద సటీకము

ఈ టీకా రచని పేరులేదు. ఇందు అయిదు ఆతాశాస్త్రములు గలవి. ఆఱవ యాశాస్త్రముతో గ్రంథము సంపూర్ణము అని కలదు. ఇది ధ్వజముద్రితమే గ్రంథసంఖ్య డి. 421.

8. అముద్రితము. ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండా గారము. క్రైవార్షిక పుస్తకసూచి—ఆఱవ సంపుటము—సంఖ్య R. 1005.

9. అముద్రితము. ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారము. వివరణాత్మక గ్రంథసూచి, ప్రబంధములు సం. 2. సం. 405. పుట. 495. దీనికి 406 నుండి 411 వఱకు 5 అసమగ్రపత్రములు గలవు.

ఇట్లు వ్రాత ప్రతులయందు, వ్రాత ప్రతుల లోనే యున్న టీకా వ్యాఖ్యానముల యందును, అతా శ్వాసములే యుండగా, డాక్టరు నేలటూరి వేంకట రమణయ్యగారు 'నైరూపన' శబ్దమునుగూర్చి చర్చించు సందర్భమున నిట్లు వ్రాసిరి. (ఈ ముద్రణ ముననే 695 పుట.)

'ఆముక్తమాల్యద యేడాశ్వాసముల గ్రంథ మని పెక్కు వ్రాత ప్రతులయందు జెప్పియున్నది.'

ఈ వాక్యము సుతరాము అసంబద్ధము.

నిఘంటువులు

ముదితమైన నిఘంటువులలో బ్రాహ్మదార గారి నిఘంటువున ఆముక్తమాల్యద అతాశ్వాస ముల కృతిగానే పరిగణితమైనది.

తక్కిన నిఘంటువులలోను ఆముక్తమాల్యద అతాశ్వాసముల ప్రబంధముగానే పరిగణింపబడినది. నేడు మనకు ప్రామాణికమైనది శబ్దరత్నాకరము. ఈ నిఘంటువు గ్రంథసంకేతాదివివేచనపట్టికలో నిట్లున్నది. (వీక—పుట XIV)

శీర్షికలు — గ్రంథసంకేతములు — గ్రంథముల నామములు—గ్రంథములయందలి ఆశ్వాసాదులు.

ఆము ఆముక్తమాల్యద (విష్ణుచిత్రియము) ఆ 6. గ్రంథకర్తల నామములు గ్రంథకర్తల తరగతులు కృష్ణరాయలు (అవి 6.) 4.

శబ్దరత్నాకరకర్తలగు బహుజనపల్లి సీతారామా చార్యులవారు 'స్పష్టముగా ఆముక్తమాల్యదలో అతాశ్వాసములే యున్నవని తెలిపారు. అంతేకాదు ప్రస్తుత ముద్రణములో ఏడవ ఆశ్వాసములోని పద్య ముల నన్నింటిని అతన ఆశ్వాసముగానే గ్రహించి నారు. ఈ విషయము విశదమయ్యేముటకు అందుండి కొన్ని పయోగములను చూపుచున్నాను.

పుట 416. నయ. దే. వి. అందము.

సీ. నయకలవ్రేళ్ల మట్టియలుఁ బిల్లాండ్లిడి పాయవట్టముఁ బెట్టెఁ బడలియోర్తు.

ఆము. 6 ఆ.¹⁰ (దీని మొదటి రూపము నయము.)

వావిళ్ల ముద్రణమున—6—12.

ప్రస్తుత ముద్రణమున—నిది 7 వ ఆశ్వాసము 64 పద్యము.

సీ. పా. నయకలవ్రేళ్ల మట్టియలుఁ బిల్లాండ్లిడి పాయవట్టముఁ బెట్టెఁ బెన్దొకర్తు.

ఇదట పోముగూడ భేదించినది. సీతారామా చార్య పాఠము — 'పడలియోర్తు'. ముద్రణపాఠము 'పెన్దొకర్తు' 11. 'పెన్దొకర్తు' అనఁటకంటె, 'పడలి యోర్తు' అనియే యుండదగును. మొదటి పాఠమున 'అతివయోర్తు', మూడవ పాదమున 'వెలదియోర్తు' అని యుండుటచే, రెండవపాదమున—'పడలియోర్తు' అనియే యుండవలెను.

పుట 444. నెట్టికసీల. వై. విణ. సదాచార సంపన్నమగు స్వభావము గలది.

ఉ. నెల న యల్ల లచ్చి యల నీశల భగానతియుండ నీవు నీ నెట్టికసీలపై మనసునిల్పుట కేమనవచ్చు.

ఆము. 6. ఆ.

వావిళ్ల. 6—111.

ఇందు 7 వ ఆశ్వాసము 47 వ పద్యము. 'నెట్టికసీలపై మనసునిల్పుట కేమనవచ్చు' అని పాఠము.

10. శబ్దరత్నాకరమున — ఆశ్వాస సంఖ్యయే గాని పద్యసంఖ్య యుండదు. శబ్దరత్నాకరమున్నేగాక, సూర్యరాయ, వావిళ్ల నిఘంటువులయందు ఆముక్త మాల్యద అతాశ్వాసముల గ్రంథముగానే యున్నది.

11. ఆముక్త మాల్యద పాఠములను, శబ్ద రత్నాకర పాఠములతో సరిపోల్చి నిర్ణయించవలసిన యావశ్యకత చాలా యున్నది. ఈ ముద్రణమున పెక్కుచోట్ల శబ్దరత్నాకర పాఠములు సంప్రతింప బడి యున్నవి. ఈ పద్యమున 'పడలియోర్తు' అను పాఠము సూచితము కాలేదు.

ఇదట 'నిల్పుటకు' ఆను క్రియకు కర్త మనసుకాదు. కర్త నీవు. కాబట్టి 'మనసు నిల్పుట' అనియే యుండువలెను.

శ. ర. పాము సరియైనది—12.

పుట 749. వర్ష. వై. వి. చిరిక.

సీ. తలబట్టి గుడియ వ్రక్కల బాతి మసియిడి యంబలి గంబిండ్ల నడుగువారు.

ఆము. 6 అ.

పావిళ్ల—6—85.

ఇందు. 7 వ ఆశ్వాసము 21వ పద్యము.

పై యుదాహృతులనుబట్టి ఆముక్తమాల్యదలో ఆజ్ఞాశ్వాసములే యున్నవని విశ్వయముగా చెప్పవచ్చును. ఈ సందర్భమున వాక విశేషమున్నది. వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు శబ్దరత్నాకరముగాని, శబ్దరత్నాకరకర్తలగు సీతారామాచార్యులవారినిగాని యెఱుగనివారు. శబ్దరత్నాకరము నడుగడుగునను తమ వ్యాఖ్యయందు దుదాహరించుచున్నారు. అంతేకాదు వారినిగూర్చి ప్రశంసించినారు.

'ఆముక్తమాల్యద గూఢార్థప్రకాశనమునకై అత్యంతమైనకృషి కావించిన మహావిద్వాంసులలో కీర్తి నీవులు వర్తమాన శతాబ్ది నన్నయాచార్యులవారు శబ్దరత్నాకర సింఘంటు నిర్మాణ కర్మములు బహు జనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు'. (ఉపోద్ఘాతము ప్రారంభము.)

ఇంత గొప్పగా తమ గురువులకి (వశంపించిన వేంకటరాయశాస్త్రిలుగారే, తమ గురువులు ప్రకటించిన శబ్దరత్నాకరమున — ఆజ్ఞాశ్వాసములుండగా, తామీ గ్రంథమును, విద్యాశ్వాసములుగా నెట్లు ముద్రించిరో దురూహ్యముగానున్నది. ఇంత వలకు ముద్రణములోని ఏదర ఆశ్వాసము రాము చేర్చినపుడు శాస్త్రిలవారే తా మేవాతప్రతి నాధారముగా నెసికొని, ఆ రీతిగా ముద్రించితో, ఆ ప్రతి పరిముగాని, ఆ విషయమునుగూర్చిగాని కొంత తెలిసియుండవలసినది. కాని యట్టి దేమియు వారు తెలిపియుండలేదు.

ఆముక్తమాల్యద—

పేదవ ఆశ్వాసము

• ఆముక్తమాల్యదలో ఆటవయాశ్వాసమున ప్రసిద్ధమైన మాలదాసరికపు గలదు. అందు 136 గద్య పద్యములు గలవు గాని ప్రస్తుత ముద్రణమున మాలదాసరికపుతో 66 వ పదనముతో నాటవ ఆశ్వాసము ముగిసినది—ఆశ్వాసాంతమున

శా. అజ చౌర్యసృష్టతన్మ తోక నమదా
యాభీర కాంతామణి
ప్రజగోరాజిమనఃప్రమోదకర తద్య
త్రాస్తరూపామరూ
ప జనిప్రాధన ద్రోణిజోదర కన
ద్వాణాగ్ని వృత్తిప్రకో
ప జ సార సరోజ బాంధవ శశి
ప్రాంచ ద్వికారంబకా.

67.

క. అనవరత నవ రతాదృత
వినుత ప్రేమాత్మవల్ల వీజనజాలా
పాన పరమాని మానస
వన వసితృ మరాళవర సువాసితమూర్తి.

68.

ఉత్సాహ. నలముఖాదిచక్రవర్తి నాథ నవనమర్చితా
త్యలఘు మకుట ముఖ్యహోర్యుని యనాయనావిలా
జిల సురారిహరణ నిజ వశీకృతాభిలాంఢ ని
ర్మలగుణా! యమేయరూప రంజితార్చనోషణ.

గద్య.మ. ఇది నైరామన యావనావనిధవా

హీనాభిమంబిస్తుర

ద్వివిరాభీలమణిగృహి దళనో

ధ్వేలోగ హస్తివజో

ద్య దిక్పాగగ కృష్ణరాయ

12. ఇందును శ. ర. పా ముదాహృతము కాలేదు.

13. వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు సీతారామాచార్యులవారివద్ద చదువుకొనుచున్న మొదటి రోజు లలో వారి నెదురించుచుండెడివారట—తరువాత వారి తండ్రిగారైన వేంకటరమణశాస్త్రిలవారు, సీతారామాచార్యులవారందఱుతో మహావిద్వాంసులని చెప్పగా, నాటినుండియు వారియందు భక్తిప్రపత్తు లేర్పడినవి (మా. పేదము వేంకటరాయశాస్త్రి జీవిత చరిత్ర.)

మహాభ్యుత్సాహస్థదాముక్తమా

ల్యద నాశ్వాసవరేణ్య మాఅవది

హృద్యంబైన పద్యంబులన్. 14

70.

అను పద్యములున్నవి.

ఏడవ ఆశ్వాసమున మాలదాసరికథలో మిగిలిన భాగము అనగా 66 వచనమునుండి గంభీరము వలకుగల కథగలదు. కాని యిది యాశ్వాస ప్రారంభముగాన, ఒకటినుండి ప్రత్యేక సంఖ్య లీయబడినవి.

సప్తమాశ్వాసమున ప్రారంభ పద్యమిది.

క. శ్రీమదుమా సులభాంగక

సామజహర నృక దళనచక్ర సవాళి

క్షేమంకర చరణాంబుజ

హైమోజ్జ్వలవాస ! వేంకటాచలరమణా

ఆశ్వాసాంతమున—

సీ. తే. సహ్యాకన్యాతటోద్ధాన చందన ద్రు

కుంజముల నీలకుంతల గున్తురించి

కంఠ సామ్రాజ్య మేలించి కమణి జిత్తు

మొలయ జగములఁ బాలించుచున్నవాడు. 71.

అను కథాసంబంధ పద్యము చివరగలదు. దాని తరువాత

స్కందసరస్వతీరమణకందరచందనకుందవాటికా

మందసమీరలోలననాతి నిర్మలవివర్ధిగ్రహ

స్పందవిభాధగీకృతనామ్నూకాళిక నల్లవాంగనా

బృందమనోభిమాన ధృతిభేదన పేశలవంశవాదనా 72

క. అరిధారాఖండితమరు

దరిసంఘ విహంగవాహనా యుదరవహం

బురుహపుటాకరిత మధుశం

బర భర జలమానుషాయమాణ ద్రుహిణా. 73

(సగ్విణి. వాలినిర్భేదనా వారిహితేక్షణా

తైలకన్యాస్తుతా శార్దూలచంద్రబృజా

ఫాలదృక్పర్వభా పాకభేదిస్తుర

స్మృతమాణిక్యరుజ్మండితాంఘ్రిద్వయా. 74

గద్య. మ. ఇది నీలాచల నీలవలక సుభద్రందీపకాళాక్షికో

ణదృగంచదుజవీర్యధుర్య జయనన్నాపార్వటీవాద్యభి

త్యుదితేభేష్వర కృష్ణరాయ మహిజాన్యూహ్నితా

ముక్తమా

ల్యద నాశ్వాసము సప్తమంబలరు హృద్యంబైన

పద్యంబులన్. 75

అనునవి కలవు.

ఇట్లు ప్రత్యేకముగా, ఆశ్వాసాద్యంత పద్యము లుండుటచేత, ఈ విభాగముగల వ్రాతప్రతి యేదియో యొకటి శాస్త్రులవారి కాధారమై యుండవలెను. వారట్టి ప్రతి విషయమై ఏమియు తెలుసలేదు. అయినను, వారి కాధారమైన వ్రాతప్రతి నేడు లభ్య మగుచున్నది. అది

గట్టుపల్లి శ్రీనివాసకవి

—వ్యాఖ్యానముతో కూడిన ఆముక్త మాల్యద—

గట్టుపల్లి శ్రీనివాసకవియను నత డాముక్త మాల్యదకు వ్యాఖ్యానము వ్రాసియున్నాడు. దీని సమగ్ర ప్రతి మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాలలో నున్నది. దాని సంఖ్య డి. 412. ప్రారంభము

ఉ. శ్రీసతి దక్తసోషణము

సేయగలబూని తదియిదోష భూ

మా సహంబువేం గుపితుఁ

డౌసనులంకఁ గృపార్థ చిత్తయై

వేసులేక వత్సరుణి

వేదిక నోలగముండి ప్రావణా

భాసిలునట్టి తేనెనగ

భర్త భజించె నెచ్చసిద్ధికిన్

చ. ఉరువగు విష్ణుచిత్త తన

యోధ్యహంబును సంస్కృతాంధ్రవా

గ్గరిను సలంకరియారస న

ఖం బగు నల్లుగఁ బెద్దవాయుఁడు

ద్దురఫణితేన్ రచించె నది

దుర్వులబోధము గాన నిధరన్

14. ముద్రణమున (పుట 647) 67

తరువాత వ్యాసంఖ్య సరిగలేదు. 67 తరువాత

తిరిగి 67 ముద్రితమైనది. దానిలో తక్కిన

రెండింటి సంఖ్యలు తప్పినవి. 67, 68, 69, 70

అవి యుండవలెను.

స్థిరమగుచుండునట్లుగను

జేసెదఁ డీక సవిస్తరంబుగన్.¹⁵

ఈ వ్యాఖ్యమగుర్చి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాల వారి వివరణాత్మక పుస్తకమాలితో నిల్పున్నది.¹⁶

No. 412 Amuktamalyada with commentary—complete.

'The last Aswasa viz the sixth is here in divided into two separate Aswasas and they are numbered as the sixth and seventh Aswasas. The stanza at the end of this divided sixth Aswasa mentions one Nairaman, a Muhammadan as an enemy of Krishnaraya. The commentary herein found, is written by Gattupalli Srinivasa kavi. He attributes the authorship of the text to Peddanarya, the author of Manucharitra' (P. 499).

'సమగ్రము—వ్రాత యంతవెడల్దిగాదు. తప్పుల ట్టైలేవు. శైలిల్లగ్రంథసాతములు లేవు.

ఇం దాముక్తమాల్యదకు గట్టుపల్లి శ్రీనివాస కవికృతమైన టీక గలదు. ఈ వ్యాఖ్యాత గ్రంథ కర్తృత్వము పెద్దనకి కట్టిపాడు.

పూర్వపు ప్రతులలోవలెగాక దీని నాటవ యాశ్వాసము రెండుగా విభాగించి గ్రంథ మేడాశ్వాసములదిగాఁ జెయఁబడినది. ప్రెంపిన్చోట నాశా సాహిత్యం త పద్యములు కొత్తవి చేర్చుటగాక యితి వృత్తాదుల వేట మార్పును గానరాదు. అన్ని యాశ్వాసములందును సాధ్యంతములకుఁ డీకయు గలదు. ఈ కొత్తయాశ్వాసమున కట్లుగాక పట్టిపద్యములు మాత్రమే యున్నవి. వానిలో గద్యాకృతి వచ్చుమిది.

'ఇది నైరామన యాననావధేనా'.

ఈ పద్యమునకు యుదాహరించియున్నాను.¹⁷

(పుట. 501)

పె యుదాహరించిన భాగములనుబట్టి అముక్తమాల్యద, ఏడాశ్వాసముల గ్రంథముగా మార్పుచేసినది గట్టుపల్లి శ్రీనివాసకవియే యనియు, మొదటి నుండి ఆం డేడాశ్వాసములు లేననియు నిశ్చితమగుచున్నది.

ఇక గ్రంథ మే¹⁸ డేడాశ్వాసములుగా ముద్రించిన వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారి కి శ్రీనివాసకవి టీక

తెలియకపోలేదు. వారే సీరిక 69 వ పుటలో ఉపసంహారము అను శీర్షికలో నిల్పు వ్రాసియున్నారు.

5. వ్యాఖ్యాత పరంపరయు దీనిని పెద్దన కృతమేయనుట.

చ. ఉరువగు విష్ణుచిత్తు తన
యోధ్యహనంబును సంస్కృతాంధ్ర వా
గ్గరిమ నలంకియారసఖంబునట్లుగఁ
బెద్దవార్యుఁ డు
దుర్దర ఫణిలిన్ రచించె నది
దుర్బల్ల బోధము గావునన్ ధరన్
స్థిరమగుచుండునట్లుగను
జేసెదఁ డీక సవిస్తరంబుగన్.

—శ్రీనివాస వ్యాఖ్య.'

ఇట్లు శ్రీనివాసకవి వ్యాఖ్య ముదాహరించియు శాస్త్రిలవారు ఆశ్వాసవిభజనమునగుర్చి సూచన కూడ చేయలేదు. ఈ విషయమింతటితో నాగలేదు. శాస్త్రిల వారి వ్రాతప్రతిని చూచియు, దాని ననుసరించి ఏడాశ్వాసములు ముద్రించియు శ్రీనివాస వ్యాఖ్య యందుగల సర్వమాశ్వాససాంత్యపద్యములతో నేకారణము చేతనో చివరనాక కొత్త పద్యము చేర్చివారు. దీని వలన గ్రంథమునికెట్టి యవ్యవస్థ చేహరినదో చూడుము.

శ్రీనివాస వ్యాఖ్యలో చివర వచ్చుమిది.

'ఇది సింహాచల దంధకేసరి పద'

15. ఇది కాళితపు సలి. దీనికి 413 నుండి 419 వఱకు—ఆటవ్రాతలు గలవు. అవి తాళ వ్రాతములు. వానిలో రెండు మాత్రమే సమగ్రములు. తక్కినవి అసమగ్రములు. ఒక్కొక్క ఆశ్వాసముమాత్రమే గలవి.

16 పుటలు 499—501.

Descriptive Catalogue of Telugu Manuscripts—Vol. 11. Prabandhas.

17. ఈ పద్యము శ్రీనివాసకవి టీకలో ఆటవ్రాత సాంత మందున్నది.

18. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారు ప్రకటించిన ఆముక్తమాల్యదలో పీని ననుసరించి ఏడాశ్వాసములనున్నవి.

భీష్మార్జునా పుణ్యం ల
బృదురుట్టంకణ పొట్టునూరి విజయ
స్తంభోపలోట్టంకితాం
క ద్రుఢిష్ఠిక్షర కృష్ణరాయ ధరణీ కాం
తాన్మ దామూక్తమా
ల్యద నాశ్వాసము సప్తమం బలరు
హృద్యంబైన పద్యంబులన్

ఈ పద్యము ఆముక్తమాల్యదలో నాల్గవ యాశ్వాసాంతమున నున్నది.

మ.....అస్మదా మూక్తమా
ల్యద నాశ్వాసవరంబు నాలవది
హృద్యంబైన పద్యంబులన్

శ్రీనివాసకవియే దీని నేదాశ్వాసములుగా విభజించినాడని యావలకే తెలుపబడినది. కాని పూర్వ కృతిలో యాతన యాశ్వాసము చివరనున్న పద్యము లటే యుంచినప్పుడు క్రొత్తగా తాను విభాగము చేసిన ఏడవ యాశ్వాసమున కాశ్వాసాద్యంత పద్యము లుండవలెనుగా! ఆ పద్యములను తానే వ్రాసినాడు. వాని సవలకు ఉదాహరించినాను.

క. శ్రీమదుమా	ఆశ్వాసాది	
ఉ. స్కందంరస్తటి	ఆశ్వాసాంతము	72
క. అరిధరాఖండిత	"	73
స్వస్థి. వానినిర్భేదనా	"	74

ఇక పద్యరూపముననున్న గద్య కావలెను. దాని కొలుకు చతుర్థాశ్వాసాంతమునగల ఆముక్త పద్యమునే గ్రహించి 'యాశ్వాసవరంబు నాలవది' అనుదానిని 'ఆశ్వాసము శప్తమంబలరు' అని మార్చి శ్రీనివాసకవి ఆశ్వాసము పూర్తికావించినాడు.

శాస్త్రులవారు పై నాలుగు పద్యములు తమ గ్రంథమందు గ్రహించి, గద్యరూప మివలకున్న పద్యమునకే మార్పు పద్యమని కాబోలు తామొక క్రొత్త పద్యమును ప్రవేశపెట్టినారు. అది యీవలకు ఉదాహరించినదే—అయినను, స్పష్టప్రతిపత్తికై తిరిగి ఉదాహరించుచున్నాను.

ఇది నీలాచల నీలచేలక
సుభద్రేందీవరాధాక్షి కో

ణ దృగంచద్భుజవీర్యధుర్య
జయసన్నాహోర్పటివాద్య భీ
త్యుదితేభేష్టర కృష్ణరాయ మహిజా
మహిజాన్యల్పాది తాముక్తమా
ల్యద నాశ్వాసము సప్తమంబలరు
హృద్యంబైన పద్యంబులన్.

సప్తమాశ్వాసమున కాశ్వాసాద్యంత పద్యములు నాలుగు శ్రీనివాసకవికృతములేకాని రాయల వెంత మాత్రమునుకావు. శాస్త్రులవారు వానిని కృష్ణరాయ కృతములుగానే భావించి, వానిని వ్యాఖ్య నిందినారు. ఆశ్వాసాంతపద్యముకూడ రాయల కృతిగా నుండవలెను. అందుచే వారు పై పద్యము సన్నంధించి నారు. అయితే యిచ్చట నొక చిక్కెర్పడినది. ఈ పద్యము రాయలకృతిమెంతమాత్రమును గాదు. ఇది నేను ముం దుదాహరించిన జోగి జగన్నాథరాజు బుధనునస్తోషిణీ వ్యాఖ్యలోనది¹⁹. అం దీ పద్యము. పష్టాశ్వాసాంత పద్యముగా నున్నది.

ఇది నీలాచల నీలచేలక సుభద్రేంద్రం
దీందీవరాధాక్షి కో
ణదృగంచద్భుజవీర్యధుర్య
భయసన్నాహోర్పటివాద్య భీ
త్యుదితేభేష్టర కృష్ణరాయ మహిజా
న్యల్పాది తాముక్త
ల్యద నాశ్వాసము సప్తమంబలరు
హృద్యంబైన పద్యంబులన్.

బుధమాననస్తోషిణీ వ్యాఖ్యలో పద్యమున స్పష్టముగా 'పష్టము' అని యుండగా శాస్త్రులవారు దీనిని సప్తమము అని మార్చినారు.

ఇక నిది జోగి జగన్నాథరాజు కృతమే యనుటకు ప్రమాణము చూపుచున్నాను. జోగి జగన్నాథరాజునకు లభ్యమైన వ్రాతప్రతితో—మందు నేను చూచినట్లుగా, పష్టాశ్వాసాంతపద్యము 'ఇది నీలాచల దంభకేసరి పదాభివ్యర్జనా' అనునది²⁰ యుండి

19. దీనినిగూర్చి మందు తెలిపియేయున్నాను. ఈ పద్యము 495 వ పుటలో నున్నది.

20. వాఙ్మలారి ముద్రణము లన్నింటి యందు పష్టాశ్వాసమున నీ పద్యమే గలదు.

యుండును. కాని అది చతుర్థాశ్వాస మండలది.
దానినిచూచి జోగి జగన్నాథరాజు—

ఇది 'శీతాచల నిలచేల' అను పద్యమువ్రాసి,
తన కృతిలో చేర్చియుండవచ్చును. ఇంకొక విశేషము—
ఈ పద్యము ఒక్క జోగి జగన్నాథరాజు కృతిలోతప్ప
తక్కిన ఆముక్తమాల్యద వ్రాతప్రతులలో
నెందును లేదు. కాబట్టి అది యాతని రచనమే.
కృష్ణరాయల ననుసరించి, జోగిజగన్నాథరాజు తన
వ్యాఖ్యలో ఆశ్వాసాంతమున గద్య, పద్యముగానే వ్రాసి
నాడని యీవఱకు చూపియున్నాను. ఇందువలన నిది
కృష్ణరాయకృతముకాక జోగిజగన్నాథరాజకృతము.
గ్రంథాంతము గండిరగోళమైనది.

సారాంశములు

పై వివరణమువలన ఈ క్రింది విషయములు
నిర్దిష్టములైనవి.

1. ఆముక్తమాల్యదయం దాతాశ్వాసములు
మాత్రమే యున్నవి.
2. ఏడవ అశ్వాసమును క్రొత్తగా చేర్చినది
గట్టుపల్లి శ్రీనివాసకవి.
3. ఏడవ అశ్వాసమున ఆశ్వాసాదిపద్యము—
ఆశ్వాసాంతమున నూడు పద్యములు—గట్టుపల్లి
శ్రీనివాసకవికృతములేగాని కృష్ణరాయలవి కావు.
4. సప్తమాశ్వాసాంతపద్యము— శ్రీనివాసకవి
క్రొత్తది వ్రాయక చతుర్థాశ్వాస పద్యమునేమార్చి
సప్తమముగా చేసినాడు.

5. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు సంజీవని
వ్యాఖ్య ముద్రించునపుడు ఏడాశ్వాసముల గ్రంథము
ప్రకటించి, పై విషయమును సూచింప లేదు.

చారిత్రకముగా నిందాతాశ్వాసములే యుండ
వలెనని మహామొక ప్రమాణము చూపుచున్నాను.

'నైరామన' శబ్దము

ఆముక్తమాల్యద సప్తాశ్వాసాంతమున నీ క్రింది
పద్యము గలదని యీ వఱకు తెలుపబడినది.

మ. ఇది నైరామన యావనావనిధవా
హీనాభ్రచుందిన్నుర
ద్విదితాభీలమణిగృహాభి దళన్
ద్వేలోగ హస్తిప్రజో
ద్యదనీకాగగ కృష్ణరాయ మహిభృ
త్పంజ్ఞాన్మ వాముక్తనా
ల్యద నాశ్వాసవరేణ్య మాటవది
హృద్యంబైన పద్యంబులన్

ఈ పద్య వ్యాఖ్యలో 'నైరామన'గూర్చి
యిట్లు గలదు.

'నైరామన = నైరామన పురమునందలి—
యావన అవనిధన—తురకభూపాలునియొక్క—(69 పు.)
వ్యాఖ్య వినర.(నైరామన—యిట్లు వ్రాతప్రతుల యం
దున్నది. ఇది నగరము పేరో నుత్తాను పేరో నిశ్చ
యించుకొనవలసి యున్నది.)

అభీలా కృచ్ఛభీషణ—నానా.'

'నైరామన'యని వ్రాతప్రతులందున్నదని
వ్రాయుట సరికాదు. వ్రాతప్రతులలో 'నైరామన'
యున్నదిగాని నైరామన లేదు. ముందు నే నుదాహ
రించిన శ్రీనివాసకవి వ్యాఖ్యలోనేగాక వానిశ్శవారు
ప్రచురించిన ఆముక్తమాల్యదలోను 'నైరామన'
అనియే కలదు.

పుట. 585 ప్రక్షిప్త భాగము.

'మ. ఇది నైరామన యామనావనిధవాహీనాభ్ర'
ఈ పద్య వ్యాఖ్యక్రింద—నీ క్రింది యథో
జ్ఞాపిక గలదు. (పుట 649).

'నైరామన—దీనిగూర్చి చర్చించి శ్రీ డా. నేల
టూరి వేంకటరమణయ్యగారిట్లు వ్రాసినారు. (భారతి -

వికృతి జ్యేష్ఠము. పు. 624). 'తాళపత్ర ప్రతుల
యందును ముద్రిత గ్రంథములలోను 'ఇది నైరామన
యావనావనిధవ' అనియే సర్వత్ర కానవచ్చుచున్నది.
నైరామనాఖ్య నగరముగాని యీ పేరిటి సుల్తానుగాని
యన్యత్ర యెచ్చటను బేర్కొనబడియుండలేదు. అట్టి
పురము దక్కనులోగాని మఱి రాయల కందుబాటు
గల దేశములందుగాని కానరాదు. కావున 'నైజామన'
యని సవరించితిని.....నైజామన యహమ్మదు
నగర పాలకుడగు నిజాముకాహా కావచ్చును. కెంబావి
యుష్టమునకును నైజామన యావనప్రభుని మఱి
గృహాళి నిర్మూలనమునకు నెద్దియేని సంబంధ ముండి
యుండును.'

నైరామన పాఠము తాళపత్రప్రతులయందు
ముద్రితగ్రంథములలోను కలదని డా. వేంకటరమణ
య్యగారు వ్రాయుట అసంగతము. పైన పాశుమట్లు
లేదని వ్రాతప్రతులలోను, ముద్రితమైన వానిళ్ళ
ప్రతిలోను 'నైరామన' అనియే యున్నదని యీ
వఱకే తెలిసినాను.

అంతేకాదు డా. వేంకటరమణయ్యగారు
సరియైన పాఠములను గ్రహింపక దానిని 'నైజామన'
అని సవరించుట అంతకంటె సరికాదు.
అచ్చట పాశము—

నై రా వ న'

'నైరావన' శబ్దము 'నైశ్రవణ' అను
సంస్కృత శబ్దమునకు పాశీభాషా రూపము. నైశ్ర
వణుడనగా కుబేరుడు—అత డుత్తర దిక్కునకు పాలి
కుడు. ఇచ్చట నైరావనయావనాధిపుడనగా నైశ్రవ
ణుని (నైరావన) దిశయైన ఉత్తరముననుండు
యావనాధిపుడు—అనగా—మహమ్మదీయ ప్రభువు—
రాయల రాజువానియైన విజయనగరమున కుత్తరమున
నుండిన బీజాపూరుసుల్తాను ఇస్మాయిల్ ఆదిల్ షా
ఆదిల్ షాను.

రాయల దండయాత్రలలో (క్రీ. శ. 1520
ప్రాంతమున జరిగిన పై ఆదిల్ షానుపై దండ
యాత్రయే కడవటిదని విజయనగర సామ్రాజ్య
చరిత్రకారు లెల్లరును ఏకగ్రీవముగా నంగీకరించినదే.
ఆముక్తమాల్యదలో, ఆశ్వాసాంత గద్యపద్యములలో
రాయలు తన జైత్రయాత్రలను, కాలక్రమమున
తెలిపియున్నాడు.

ప్రథమా శ్వాసము—ఉదయగిరిదుర్గము
(క్రీ. శ. 1513)

ద్వితీయాశ్వాసము—కొండవీడు
తృతీయాశ్వాసము—కొండవల్లి
చతుర్థాశ్వాసము—పొట్నూరివిజయస్తంభప్రతిష్ఠ.
కళింగ విజయయాత్రపూర్తి.
పంచమాశ్వాసము—కెంబావి.
షష్ఠాశ్వాసము—ఆదిల్ షానును జయించుట.
కలుబరిగెతో ఉత్తరప్రాంతము
వశముగలు. (క్రీ. శ. 1520)

రాయల రాముక్తములో ఆశ్వాసాంత పద్యము
లలో తన విజయములను తెలిపినట్లుగా విజయనగర
చరిత్రకారులందఱును నంగీకరించినారు. దీనినిబట్టి
కూడ, ఆముక్తమాల్యద యం దాశ్వాసములే
యుండవలెననియు, ఏదన ఆశ్వాసములేదని నిర్భీత
మగుచున్నది.

ఆముక్తమున 'నైరావన' పాశమే యున్న
దనుటకు సమాధానము చూపుచున్నాను.

Nairavana

C. R. Krishnamachari, Madras,

In the prakshiptabhaga of the Amukta-
malyada edited by Messers Ramaswami
Sasturulu & Sons (1914) the last verse
of the 6th Aswasa is given thus: 'Idi naira-
mana Yamanama etc.' The same verse is
given in a slighter altered form, by the
late Vedam Venkataraya Sastri who reads
it as: 'Idinairamana yavani.'

In this connection it may be pointed out that an early Bouddhist work-the Bower Manuscript as it is now called, mentions nairavana (Indian Antiquary Vol. XXI—p. 361) among Nagas and Nagarajas.

Professor Hoernle accepted Mr. Morris' identification of Nairavana with Vaisravana, who was the regent of the North.

'Yamana was only a mistake for Yavana in which case we will have a passage

like Nairavana yavanavanidhava which would mean...yavana King of the North'*

* The would refer to Adil Shahi, King of Bijapur with whom Krishnadevaraya was at war.

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు రజతోత్సవ సంపుటము ఇంగ్లీషు భాగము—పుట. 6. 1937. కాకినాడ.

ఆముక్త . మాల్యదకు చారిత్రక వ్యాఖ్యాన మత్యావశ్యకము.

జుత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠాత

చక్రకూటేశ్వరుడు కాడా?

శ్రీ తురగా కృష్ణమూర్తి

శ్రీ జి. ఆర్. వర్మగారు రచించి 'భారతి'లో ప్రచురించిన 'కరవాల భైరవ మణ్డపం' అనే వ్యాసాన్ని చదివిన తర్వాత నాలో కొన్ని ఊహలు రేగి, అల్పచవామగ్నమానసుణ్ణి చేశాయి. ముఖ్యంగా వ్యాసాంతమున వారు వెలిబుచ్చిన సూచన నార్చుష్టి వాకర్షించి, అది యదార్థమగునా? అను జిజ్ఞాసను రేకెత్తించింది. జుత్తిగదేవుడు 'వాసుకి రవి సోమేశ్వరుడు' పురాణోక్త కథనము ప్రకారము సూర్య, చంద్ర, వాసుకి ప్రవృత్తుల ప్రతిష్ఠాగక, చారిత్రాత్మకంగా వేంగి చాళుక్యసంస్కృతుల వీరవిజయాదిత్యునిదైయుండునా? అన్న యూహాసేత నా కొకింమక సంశయ్యాన్ని కల్గించి, విషయ నిర్ధారణకు పురికొల్పింది. శ్రీ వర్మగారి ముగురయ్యల ప్రతిష్ఠాపన వాదం కొంతలో కొంత మార్గదర్శక మనిపించింది. ఆమార్గాన్ని అనుసరించి చూచిన నాకు శ్రీ వర్మగారు సూచించిన ముగురయ్యలు కరవాలభైరవ బిరుదాంధితుడు చాళుక్య వీరవిజయాదిత్యుడు, అతని మంత్రి నాగకుల భీమరాజు, మిత్రుడు వృష చాళుక్య సోమేశ్వరులెట్లగుదురు? అనే సందేహంకూడా పొడసూపింది. ఆ సందేహ నివృత్తికై చేసిన యత్నమే వ్యాసరూప మున సాక్షాత్కరించింది.

'భారతి'లో ప్రచురింపబడిన నా వ్యాసాన్ని చూచిన శ్రీ వర్మగారు నా వాదనలోని దౌర్బల్యాన్ని యెత్తెచూప యత్నించుచు 'జుత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠాత చక్రకూటేశ్వరుని వేంగి విజయం?' అను వ్యాసాన్ని వ్రాసి ప్రకటించారు. ఆ వ్యాసంలో వారు వెలిబుచ్చిన కొన్ని అభిప్రాయాలకు నా యోహనంత వరకు సమాధానమిచ్చుట కిప్పుడు ప్రయత్నిస్తాను.

శ్రీ వర్మగారు వారి వ్యాసంలో జుత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠాత కరవాలభైరవ వీరవిజయాదిత్యుడు కాడని తమ నమ్మకమంటూనే, సర్వ, సూర్య, చంద్రా రాధన బహుపురాతనంగా వ్యాప్తిలో ఉంటుందనే పరిశోధకుల భావాలు తెలియడానికి తమ సహజ ధోరణిలో వ్యాసాంతాన ఒక ప్రశ్న వదిలివేసునీ, తన్నులాను సమర్థించుకునే యత్నం, ఏదో సిద్ధాంతాన్ని వెల్లార్చేయత్నం, ఆ ముగ్గురిపేరిట దేవుని ప్రతిష్ఠాపించారనుట అత్యంత సంభవమనిపించాలనే యత్నం తమలోపుంటే ఆ వ్యాసంలో మరిన్ని విషయాలు వ్రాసి పుండేవారమని ఉట్టంకించారు. మంచిదే!

జుత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠాత చాళుక్య వీరవిజయాదిత్యుడుకాడని శ్రీ వర్మగారు నమ్మినప్పుడు వారేల ఆ సూచనను చేసియున్నారు? ఆ సూచన చేయుటలో అందరి సామంజస్యాన్ని పాఠకులు పరిశీలించవలెననే ఆహ్వానం శ్రీ వర్మగారిచ్చినట్లులే గదా! వారి అభిమతానుసారం నేను అధ్యిషయమైన చర్చ కొంత నడపి, వారు నమ్మిన విషయాన్నే (చాళుక్య వీరవిజయాదిత్యుడు స్వామి ప్రతిష్ఠాతకాడనే విషయాన్నే) సహేతుకంగా నిర్ణయించినందులకు నేను వారి ప్రతివిమర్శకు పాత్రమునైనాను. ఇంకేకాకుండ వారూహించిన విధానాన్నే నే ననుసరించి, జుత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠాతలు ముగ్గురైపుంటారనీ, ఇతే వారు వాయుపురాణంలో చెప్పిన వాసుకి, భాస్కర, అద్వి ప్రవృత్తులు మాత్రంకారనీ, వారు చారిత్రక వ్యక్తులైవుండి వాసుకి, రవి, సోమేశ్వర పదలాంఛములై వుండాలనీ—ఇన్ని విశేషములుగల ఆ మువ్వరైవరైయుండురా? అను జిజ్ఞాసప్రేరేప నేను వ్యాసరచనకు గొడంగి నాను. నా యోహనంతవరకు సమన్వయముచేసి, సిద్ధాంత

కరింప ప్రయత్నించినాను. నా సిద్ధాంతము రుచింపని మహనీయులు ప్రతిపక్షాంతాన్ని వెల్లడి నిర్ణయింప దొరకొన్నప్పుడేగదా! అంతటి యద్వారము బహిర్గతమై, లోకోపకారకమాను! వాదప్రతివాదములు సుస్పష్టస్వరూపరూపములతో సహజమున మార్గమున ఉండి, సర్వజనసమ్మతములైవుండేదా! లోకమునకు యద్వారస్థితి గోచరించుట! ఈ ప్రయత్నములో పాల్గొనివారు ఆపేములకు లోనుగాకుండ సంయమనము నవలంబించి, వర్తించినపుడే విజ్ఞానోకము హర్షించి, గౌరవించుచునుట తల్లి రెగినదే.

శ్రీ వర్మగారు నా వ్యాసంలో ప్రతినిదించిన సిద్ధాంతాలను కాటనుటకే సంకణము గట్టుకొని శ్రమించినారు. కాని—కొత్తసిద్ధాంతాలను ప్రతిపాదించి, సమస్యను పరిష్కరింప పూనుకొలేదు! జాత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠిత చాళుక్యవీరవిజయాదిత్యుడు గాక, చక్రకుటుంబోపేత్యుడుగాక మరివ్వరో తేల్చి చెప్పు ప్రయత్నమైన వారొనరింపలేదు. నేను వెలార్చిన యాహాలు తప్పనిసూత్రమే నిరూపింప సంకల్పించి వ్యాసరచనకు దిగియు, లోచుచున్నదేగాని—సమస్య పరిష్కారమునకు బూనుకొని యత్నించు యాహ యున్నట్లు గోచరించలేదు. పోని—ఆ పరిష్కారమును భావపరిశోధనకు విడిచిపెట్టక, తొలివ్యాసమున వారి సహజభోగితో సూచించినట్లు ఈ వ్యాసమునగూడ 'జాత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠించినది—ఒక్క జాత్తిగతోడేగాదు—నేంగిలో' ఎక్కడ ప్రతిష్ఠించినా ప్రతిష్ఠితలు వేంగిశ్వరులయ్యుండలేగాని, దండయాత్రవేసి, దగ్గించేసి వెళ్లిపోయిన వీరులుమాత్రం గాదు' అని ఘంటాపథంగా వక్కాణించే సాహసం వహించారు! అంటే జాత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠితలు వేంగిశ్వరులేగాని అన్యయగరన్నవారి సర్వస్వాన్ని ప్రకటించి, ఆ నిర్ణయాన్ని సమర్థించమని భావపరిశోధకులకు విజ్ఞప్తి చేశారన్నమాట! ఆ వేంగిశ్వరులు యెవరో నిర్ణయించుచున్నారని వారి వ్యాసంలో చేసివుంటే పాతములకు కొంత సంతోషము కలిగివుండేది! అట్లా చేయక శ్రీ వర్మగారు 'అభాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాస' అనునట్లుగా చుట్టులిరికివచ్చి యథాస్థానంలోనే అగిపోయారు! జాత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠిత దేవరో నిర్ణయించే బాధ్యత చరిత్ర పరిశోధకుల దంటూనే

'నేతి' 'నేతి' వచనాలతో పరిష్కారాన్ని వెనుకకు నెట్టిపెట్టున్నారు!

నా వ్యాసంలో వ్రాసిన విషయాలకు శ్రీ వర్మగారు తెలిపిన అభ్యంతరాలను పరామర్శింప ప్రయత్నిస్తాను.

ముఖ్యంగా వారు తమ వ్యాసంలో (1) జాత్తిగతో దంతేశ్వరి (2) కరవాలభైరవమణ్డప నిర్మాణ కాలము (3) చక్రకుటుంబశ్వరుని వేంగి విజయము (4) జాత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠిత దేవమ? అను నాల్గు ఉపనిర్మిక్కుక్రింద నా వ్యాసంలోని విషయాలను విమర్శించి, నా వాదనను పరామర్శ మొనరింప ప్రయత్నించారు. ఆ విషయాలను ఒకవివేచనక నొకటిగా ప్రస్తావించి సమాధానిస్తాను.

కరవాలభైరవమండప నిర్మాణకాలం

చాళుక్యరాజరాజు నవలతమ్ముడు వీరవిజయాదిత్యుడు రాజ్యాభిలాషియై, భాత్యుదోహము తలపెట్టి, మొదటిసారిగా పగిండభైరవబిరుదాంబితుడైన రాజరాజవరేంద్రుని నోడించి, వేంగిశ్వరుడైనప్పుడే కరవాలభైరవబిరుదాంకితుడైనాడని, యీ సంఘటన క్రీ. శ. 1031 వ సంవత్సరమున జరిగినదని, వీరవిజయాదిత్యుడు క్రీ. శ. 1035 వ సంవత్సరములో వేంగి సింహాసనాన్ని పరిత్యజింపనలసినప్పటి నందున క్రీ. శ. 1031—1035 మధ్యకాలము లోనే జాత్తిగతో కరవాలభైరవ మండపమును తన విజయవిస్తాముగా నిర్మించాడుగాని, బిరుదుదాల్చిన తర్వాత 40 ఏళ్లవరూ ఆగి, క్రీ. శ. 1074 వ సంవత్సరములో నిర్మించెనన్న నా వాదన సమర్థనీయం కాదని, పరిశోధకు లీ సందర్భంలో తమ 'ఓటు'ను ఎవరికిస్తారో వేచిచూడాలని శ్రీ వర్మగారు తమ అభిప్రాయాన్ని స్పష్టీకరించారు! వీరవిజయాదిత్యుడు చాళుక్యరాజరాజును జయించినప్పుడే 'కరవాలభైరవ' బిరుదమును వహించియుండవచ్చును. క్రీ. శ. 1031 వ సంవత్సరములో తొలిసారిగా వీరవిజయాదిత్యుడు వేంగిరాజ్య సింహాసనమును బిమ్మివై ఆక్రమించుకొన్నాడనుటను నేను కాదనను. అయితే 'కరవాలభైరవ' బిరుదము వార్తించిన విజయాలితేరకములోనే వీరవిజయాదిత్యుడు జాత్తిగ దేవాలయములో 'కరవాల

భైరవ మణ్డన నిర్దాణం గావించియున్నడనుటను మూతం నే నంగీకరింపను. ఒకవరి శత్రువు నిర్బంధించి ఆచికోన్న బిరుదునిశానియ ఆ వ్యక్తి జీవితాంతం వరకు నిలిదియుండుటకై అభ్యంతరములు మండవు గదా! అందువే శ్రీ శ॥ 1031 వ సంవత్సరములో తా నార్జించిన 'కరవాలభైరవ' బిరుదమును వీర విజయాదిత్యుడు శ్రీ శ॥ 1074 వరకు వహించి యుండి, పౌరుషప్రతాపద్యోతకమైన ఆ బిరుదమును సమయము సనుసరించి శాసనమున లిఖించేసుకొన్నాడనిన అందు విపరీతమేమున్నది? విజయ సూచక ప్రశస్త్యలలోనేగాని, ఇతర సందర్భములందు తానార్జించుకొన్న బిరుదప్రశస్త్యల చెప్పుకొనుట లాక్షేపణకరమా? అదియునుగాక 'కరవాలభైరవ' మండప నిర్దాణ'కాలము వీరవిజయాదిత్యుని శాసనములో స్పష్టముగా నున్నది :

'స్వస్తి సర్వలోకాశ్రయ

శ్రీ విష్ణునందన మహారాజుల ప్రవర్ధమాన

విజయరాజ్య సంవత్సరములు 13 యపు నేణు'

అని.

వేంగి చాళుక్యుల్లో విజయరాజ్య సంవత్సర పరిగణన ఒకరాజు లభిషేకకాలం అనీ; కాదు—అతని మరణకాల పరిగణనఅని పరిశోధకులలో రెండభిప్రాయాలున్నవని శ్రీ వర్మగారు తెలిపివారు. ప్రస్తుత శాసనంలో పేర్కొన్న విజయరాజ్య సంవత్సరములు పై ద్వివిధమార్గ పరిగణనలో యే మార్గమునకు చెందినదిగా యెంచుకొని నిర్ణయించవలెను? ఆ నిర్ణయముపై ననే 'కరవాలభైరవమణ్డప నిర్దాణ' కాల నిర్ణయము ఆధారపడియుండును.

ఇప్పటికే లభ్యమైనంతలో వీరవిజయాదిత్యుని శాసనాలు నాలుగు కన్పిస్తున్నాయి. (1) పాములవాక శాసనం (2) ర్యాలి మొదటి శాసనం (3) ర్యాలి రెండవ శాసనం (4) జాతిగ కరవాలభైరవ మండప శాసనం. ఈ నార్జింటిరోను ర్యాలి రెండు శాసనాలలోను, జాతిగ కరవాలభైరవమండప శాసనంలోను మాత్రమే విజయరాజ్యప్రశస్తివుంది. పాములవాక శాసనంలో

తస్య ముమ్మడి భీమస్య

సంతః కృతమతి ర్మహా

రాజరాజాహ్వయో రాజా

ద్వాదశాబ్దాన్తరామసిత్

తం రాజరాజ స్వసలిం సిర్దాభ్య

భువం ప్రసహ్య విజయాదిత్యః

విమలాదిత్య తమాజ స్తస్య

ధైర్యమాతురో గగీద్రాజ్యమ్॥

అని రాజరాజ వేంగి రాజ్యాన్ని 12 యేండ్లు పాలించిన పిదప నాతని వద్దనుండి వీరవిజయాదిత్యుడు రాజ్యమును గెల్చుకొనెనని చెప్పబడినది. ఇందు విజయరాజ్య ప్రశస్తి లేదు. రాజరాజ శ్రీ శ॥ 1018 వ సంవత్సరమున వేంగి రాజ్యాభిషిక్తుడైనట్లు యెంచుకొని ఆ తర్వాత పండ్రిబిడెండ్లు పాలనకు కలుపుకొన్న శ్రీ శ॥ 1030 గరింపగా వీరవిజయాదిత్యుడు తొలిసారిగా వేంగి రాజ్యము నాక్రమించినట్లు లేదుచున్నది. ఈ నిర్ణయమును బలపరచురీతిగా ఆ శాసనంలోనే

శ్రీమా న్నాకే సమాఘే ద్యుగిమ

నిధిమితే కర్కిగే కర్కిశంకౌ

శుద్ధాత్మా శుద్ధ పంచమ్య

దితిసుతదినే సూర్య థే శార్యశాలి

కన్యాలగ్నేతిధన్యా

శశికులతిలకో రాజమూర్తాండ సూను

ర్యేంగీ సామ్రాజ్యపట్టం

స్తనసలి విజయాదిత్య భూపః ప్రహసీ॥

అని శక సంవత్సరం 952 నకు సోయైన శ్రీ శ 1030 సంవత్సరంలో వీరవిజయాదిత్యుడు వేంగి సామ్రాజ్య పట్టాన్ని వహించాడని చెప్పబడింది! ఇందు విజయరాజ్య సంవత్సర ప్రశస్తిలేదుగాని శాసనము నిచ్చినది రాజ్యమునకు వచ్చిన రెండవ వత్సరమున అని మాత్రం

అన్య ద్విలియ వర్ష వర్షమానే

దత్త స్వాస్య శాసనస్య

అనే శక్రకపాదంలో వ్యక్తికరింపబడ్డది.

అంటే శ్రీ శ. 1032—33 వ సంవత్సరములో ఈ శాసనం వ్రాయబడినదన్నమాట!

వీరవిజయాదిత్యుడు రాజరాజుపై అనగా

పరగండ భైరవ బిరుదాశీతునిపై తొలి విజయం సాధించిన తర్వాత, వేంగీరాజ్యాన్ని రెండు సంవత్సరములు పాలించిన తర్వాత (ప్రథమతః ప్రాయంచిన శాసనమిదియే అన్నమాట! ఇందు స్పష్టార్థంగా, తన విజయ సూచకంగా, పరగండ భైరవ బిరుదాశీతుడు రాజరాజు బహుశతు వాసర్చిన వీరకృత్య స్మరణకునై విజయాదిత్యుడు యుద్ధరంగమున నాచిక్కినాడన్న 'కరవాల భైరవ' బిరుదము నిందు వాడుకొనలేదు. పైగా నాటికి విజయాదిత్యుడు బిరుదములు 'చాళుక్యభీమ' 'నర్మదోక్తాయ' 'విష్ణువర్ధన మహారాజ' రాజాధిరాజ' (శ్రీవిజయాదిత్య అనునవే! ఇందు 'కరవాల భైరవ' బిరుద మెచ్చటను పేర్కొనబడలేదు. కావున క్రీ. శ. 1031—1032 సంవత్సరములనాటికి వీరవిజయాదిత్యుడేను నకు 'కరవాల భైరవ' బిరుద ముండియుండలేదని స్పష్టమగుచున్నది. అట్టియెడల నీ బిరుదమున్న శాసనము క్రీ. శ. 1031 వ సంవత్సరము తర్వాతి కాలమునదై యుండియుండవలెనుగా! అట్టి కాల మేమైయుండును? వీరవిజయాదిత్యుని ప్రస్తుత విజయము తాత్కాలికము. పైగా సందోహస్థము. కావున వీరవిజయాదిత్యుడు నిస్సంకోచముగా 'పరగండ భైరవు' పరాజితుచేసినను 'కరవాలభైరవ' బిరుద మును దాల్చి సాహసించలేదు. ఇక రెండవవారి క్రీ. శ. 1061 వ సంవత్సరమున రాజరాజ మరణానంతర మా బిరుదమును వీరవిజయాదిత్యుడు వహించి, వేంగీసింహాసన మొక్రమించినవిధన వాసగిన శాసనము లలో నవ్వాని ప్రచురించుచు వచ్చిరాదు. అందువలననే ర్యాలి శాసనములలోను, జాత్తిగ కరవాలభైరవ ముగ్ధుల శాసనములలోను ఆ బిరుదప్రసక్తి కానవచ్చుచున్నది.

పైన పేర్కొనబడినట్లు విజయరాజ్య సంవత్సర ప్రసక్తి ర్యాలి శాసనాల్లోను జాత్తిగ కరవాల భైరవమండప శాసనంలోనే గాంచనగుచున్నది. పాముల వాక శాసనము ననుసరించి క్రీ. శ. 1030—31 వ సంవత్సరమున విజయాదిత్యుడు వేంగీసింహాసనాధ్యక్షి మయ్యెనన్న, 'విజయరాజ్య వత్సరములు 13 యవు నేణ్డు' అనగా క్రీ. శ. 1044 వ సంవత్సరమవి. యర్థము (క్రీ. శ. 1031 + 13 = క్రీ. శ. 1044) చెప్పవలసినదగును. అయితే యీ పరిగణన

పరిశోధకు లంగీకరించిన ద్వివిధపూర్వ పరిగణనకు భిన్నముకాదు! అదియునుగాక శాసనము వేయించిన రాజు అభిషేకకాలముగాని అతిఃపూర్వము ప్రభుత్వము చేసినరాజు మరణకాలముగాని లెక్కలోనికి తీసుకొను విషయములో శాసనము వేయించురాజు అభిషేకకాలము ప్రాతిపదికగానే వాని విజయరాజ్య సంవత్సరము లెన్నుట సమంజసముగాని, అంతకుముందు పాలించిన పదభిష్టుడైన వాని విజయరాజ్యవత్సర ప్రసక్తుల దెచ్చి కాలపరిగణన మాచరించుట తప్పు. క్రీ. శ. 1018 వ సంవత్సరములో పట్టాభిషిక్తుడైన రాజ రాజు రాజ్యకాలమునకు 13 కలిసి క్రీ. శ. 1031 వ సంవత్సరములో విజయాదిత్యుడి కరవాలభైరవమండప నిర్మాణము చేసినాడని వాదించుట సరిపడని విషయము. ఆ కారణముచేత క్రీ. శ. 1044 వ సంవత్సరమున నీ కరవాలభైరవమండప నిర్మాణము జరిగియుండ వలెను. ఇందులకు శ్రీ పర్ణగా రంగీకరించెదరా? అంగీకరించిన 'కరవాలభైరవ బిరుదాశీతు'డైన 13 సంవత్సరములకు (శ్రీ పర్ణగారి వాదన ప్రకారము వీరవిజయాదిత్యుడు తన విజయసూచకముగా నీ ముగ్ధపమును నిర్మించాడని అనుకోవలసినదగును. పదమూడేండ్లతర్వాత చెప్పుకొన్నా నలుబదియేండ్ల అనంతరము చెప్పుకొన్నా విజయప్రకటన విజయప్రకటనమే! ఇందు ఆశ్చర్యపడవలసిన విషయమేమున్నది? అభ్యంతరము తెలుపవలసిన అవసరమేమున్నది?

శ్రీ పర్ణగారి పరిగణన కంగీకరించినా, చరిత్ర యిందుల కంగీకరించదు. ఏలననగా — క్రీ. శ. 1044 వ సంవత్సరమున వేంగీ సింహాసనముపై వీరవిజయాదిత్యు డుపస్థితుడైరేడుసరికదా, అనేక యిడుముల గుడుచుచు జీవగ్రహముగ రాజరాజునకు చిక్కియున్నట్లు చరిత్ర యుద్ఘోషించుచున్నది. శక సంవత్సరం 957 నుండి శక సంవత్సరం 966 వరకు వదేండ్లు (క్రీ. శ. 1035 నుండి క్రీ. శ. 1044 వరకు) రాజుమహేంద్రుడు 'నిస్సేజితవైరి వీరుడై,' 'నానావసినాధిరీటతటివిలసద్రత్నసంఘటిత పదకములుడై సుఖనివోదగోష్ఠి నుండుచు' రాజ్య మును పాలించెను. వీరవిజయాదిత్యుడు క్రీ. శ. 1031 సంవత్సరమున వేంగీసింహాసన మొక్రమించి, రాజరాజును రాజధానినుండి తరిమివేయగైదుగాని వేంగీ రాజ్యము సంపూర్ణముగ వాతని వశముకాలేదు. రాజరాజ

విజయాదిత్యులవైరము 2, 3 యేండ్లుగా సాగెను. ఈ కాలములో స్వస్థత లేక నిత్యసంకటస్థితిలో, దురంత సంగ్రామ వేదనలతో వీరవిజయాదిత్యుడు తుదకు క్రీ. శ. 1035 వ సంవత్సరమున రాజరాజు నకు లొంగిపోయి, సింహాసనమ్యుతుడయ్యెను. ఇట్టి అస్థిమితకాలములోనే విజయచిహ్నుగ కరవాలభైరవ మణ్డప నిర్మాణము సాగించెననుటయు, పదవీమ్యుతి కారణమున మండప నిర్మాణ మసంపూర్తిగా నీలిచి పోయె ననుటయు సమంజసముగా గన్పట్టదు.

క్రీ. శ. 1060 వ సంవత్సరమున వేంగీ శ్వరుడు రాజరాజునకు, కర్ణాట ఆహవామల్ల కుమార విక్రమాదిత్యుని సేనలకు నడుమ ప్రవర్తిల్లిన ఘోర యుద్ధములో రాజరాజు మరణించుటతో వీరవిజయాదిత్యుడు మరొకతూరి వేంగీసింహాసన మాక్రమించెను. రాజరాజునరేంద్రుని మరణము జూలై 1061 వ సంవత్సరప్రాంతమున సంభవించెను. క్రీ. శ. 1061 వ సంవత్సరమునుండి వీరవిజయాదిత్యుడు వేంగీపాలకుడయ్యెను. ఆ సంవత్సరము రాజరాజదేవుని 41 వ విజయరాజ్యవత్సరముగా పరిగణనలోనికి వచ్చెను. వేంగీ సింహాసన మాక్రమించుకొన్న వీరవిజయాదిత్యుడు క్రీ. శ. 1061 వ సంవత్సరములో తన కుమారుని ఇమ్మడి శక్తివర్మను వేంగీ సింహాసనముపై కూర్చుండ బెట్టి అభిషేకించెను. పుత్రవాత్సల్యముచే నాతనిపై ఎన్నియో అశలు పెంచుకొని వీరవిజయాదిత్యుడు శేషజీవితమును నిర్భీతంగా గడువనెంచెను. కాని—విధి విధాన మన్యధా పర్యవసించెను. శక్తివర్మ ఒక్కయేడు మాత్రము మహారాజ్య సుఖము లనుభవించి, రెండవ విజయరాజ్యవత్సరమున యుద్ధరంగమున నీనాతుడయ్యెను. 'సమరైక భైరవుడు', 'సత్యాశ్రయ దేవుడు' అను బిరుదులుగల ఇమ్మడి శక్తివర్మ మరణించినది క్రీ. శ. 1063 వ సంవత్సరము జనవరి నెల యని చరిత్రకారులు నిర్ణయించిరి. ఈ విధిని వీరవిజయాదిత్యుడు కుమారునిమరణానంతరము నిబుధులు, కులకర్మాగతులైన ఆపులు పలుమారు బోధించుట వలన ప్రజాహితముకొరకును, ధర్మసంస్థాపనార్థమును మరల సింహాసనమెక్కి వేంగీ సామ్రాజ్యమును పాలింప నుద్యమించెను.

ఇమ్మడి శక్తివర్మ మరణముతో క్రుంగిపోయిన వీరవిజయాదిత్యునకు చరమవయసునందు, ప్రాయము

ప్రాయమున్నకాలమున సంతానము కలిగెను. ఆ బాలుడు చిరంజీవియై వర్తిల్లగలడని యాతడు పుట్టెడశతో నుండెను. ఈ పుత్రలాభము విజయాదిత్యుని పండ్రెండవ విజయరాజ్యవత్సరమున సంభవించెను. ఆ తనయు డొకప్పుడు జీవించడను భీతికలిగి, విజయాదిత్యదేవుడు భూసురోత్తములకు దానము లొసగి శాసనములు వ్రాయించెను. పండ్రెండవ విజయరాజ్య వత్సరమున శకసంవత్సరము 994 నకు సరియైన క్రీ. శ. 1072—73 ఆగుచున్నది. (చూ. వీరవిజయాదిత్యుని ర్యాళి తామ్రశాసనము). ఈ విధిని కరవాలభైరవ మండప శాసనములో నుట్టంకింపబడిన 'విజయరాజ్య సంవత్సరములు 13 యవునేణ్డు' అనగా క్రీ. శ. 1073—74 వ సంవత్సరముగా నిర్ధరింప వలసివచ్చును. అదియునుగాక ఈ ర్యాళి శాసనములోనే తొలిసారిగా వీరవిజయాదిత్యుడు 'కరవాల భైరవ' బిరుదాంకితునిగా పేర్కొనబడినాడు. విజసంతాన బలాయురారోగ్య శ్రవ్యర్యాభివృద్ధ్యర్థము మావిశ్లేటు, క్రుందుయు నామములుగల గ్రామముల సర్వకరపరిహారముగ దానమిచ్చినట్లే, యీ మండపనిర్మాణము గూడ జేసియుండవచ్చు ననిపించుచున్నది.

ఈ విధిని కరవాలభైరవమండపశాసనములో నుట్టంకింపబడిన 'విజయరాజ్య సంవత్సరములు 13 యవునేణ్డు' విజయాదిత్యుని అభిషేక కాలమునుండి పరిగణింపబడి క్రీ. శ. 1074 వ సంవత్సరములో జాత్తిగదేవునిఆలయములో మండపనిర్మాణము జరిగినదని నా తొలివ్యాసమునం దుదాహరించినాను. వీరవిజయాదిత్యు డెన్ని సవనములు చేసినను యాతని యభిలాష ఫలించినట్లు గన్పడదు. అతడు చివరకు సంతాన హీనుడై క్రీ. శ. 1076 లో దివంగతుడయ్యెను. ఈ పరిస్థితుల మూలముననే కరవాలభైరవ మణ్డప నిర్మాణ మసంపూర్తిగా నిలిచిపోవుట తటస్థిరమైనది.

ర్యాళిశాసన రచనావిధానమునుబట్టి వీరవిజయాదిత్యదేవు డెప్పుడు యే శాసనముల నిల్పినను యం దుదాహరించిన విజయరాజ్య సంవత్సరములు తాను రెండవతూరి యేలుబడికి వచ్చిననాటనుండియే పరిగణనలోనికి తెచ్చు సాంప్రదాయము ననుసరించెనని తెల్లమగుచున్నది. అందుచేత 'కరవాలభైరవ మణ్డప' నిర్మాణము విషయములో ఉట్టంకించిన విజయరాజ్యవత్సర ప్రశంస విజయాదిత్యుడు రెండవతూరి వేంగీసింహాసనాధిష్ఠితు

దైన నాటినుండియేనని రూఢియగుచున్నది. ఆ విధిని క్రీ. శ. 1074 వ సంవత్సరమే కరవాలభైరవ మణ్డప నిర్మాణ ప్రారంభకాల మగుచున్నది.

పూర్వకాలములో వీరులు, విజేతలు తమ తమ సంక్రమరంగవిజయసూచకముగానో, ప్రత్యర్థుల గర్వ నిర్వాపణ సూచకముగానో గుడులు, గోపురములు కట్టించుట, జయసంభముల నాటుట లేక దేవతా విగ్రహప్రతిష్ఠాపనలుచేయుట పరిపాటిగా నుండెడిది. అట్లే తమ తమ ప్రీయతములు చనిపోయినపుడు వారి స్మృత్యర్థముగానో, సద్గతికొరకో లింగప్రతిష్ఠలు చేయుట, దేవళములు నిర్మించుట, మండపములు, ధర్మశాలలు నిలుపుట, తటాకాది ప్రతిష్ఠాపనము లొన రించుట కూడా కొనసాగించడముకలదు. ఒక్కొక్కప్పుడు పుణ్యార్థము తమకు తామై కొందరు తాము జీవించి యుండగానే తమ పేరున లింగముల ప్రతిష్ఠించుట, ధర్మాయతనముల నిర్మించుట, దేవాలయములు కట్టించుట కద్దు.* ఆ ఆచారమునుబట్టి వీరవిజయా దిట్టుడు ఇహపరసాధనకో, సంతాన ఆరోగ్యభివృద్ధికో లేక సద్గతికో తనపేర జాతిగదేవాలయములో కరవాల భైరవ మణ్డప నిర్మాణముచేయ నుద్యమించి, కొంతవరకు సాగించి, మరణకారణమున నసంపూర్తిగా విడిచివేసియుండ వలెను. దుఃఖమయమైన తన జీవితమునకు సద్గతి చేకూరు నిమిత్తము యీ పుణ్యకార్యమునుకల పెట్టి మధ్య కాలములోనే మిత్తివాతబడుటతో మణ్డప నిర్మాణమును అసంపూర్తిగా విడిచిపెట్టుట సంభవించియుండ వచ్చును. అంతయేగాని క్రీ. శ. 1031 న సంవత్సరములో తనకు లభించిన తాత్కాలిక విజయము, ఆ తర్వాత నిత్యపదవీభ్రష్టభయము, విరామ మెరుగని యుద్ధవ్యాపారములలో మునిగితేలుచున్న క్లిష్టసమయములో వీరవిజయాదిట్టు డీ నిర్మాణమును తలపెట్టి విజయచిహ్నముగా నిల్చుకొనజూచినాడనుకొనుట పొసగని విషయము. వాదనకొరకు శ్రీ వర్మగారి వ్రాతనే అంగీకరించినా క్రీ. శ. 1035 వ సంవత్సరములో అసంపూర్తిగా వదలివైచిన మణ్డప నిర్మాణమును మరి సారి క్రీ. శ. 1061 లో వేంగీ రాజ్యాధిపతి కృష్ణ క్రీ. శ. 1076 వరకు పదేనువత్సరము లేకధాటిగా రాజ్యముచేసిన కాలములోనైనను తాను పూర్వము ర కొరగా నిర్మించి విడిచిపుచ్చిన మణ్డప నిర్మాణమును మరల చేపట్టి పూర్తిగావించి, తన విజయచిహ్నము

నకు శాశ్వతస్థానము నేలకల్పించియుండలేదు? ఒక వేళ క్రీ. శ. 1035 వ సంవత్సరము తర్వాత నాతని నిర్మించి రాజ్యమునకువచ్చిన ప్రభువు లా నిర్మాణమును భగ్నమొనరించినారా? యన్న అట్టిదేమియు జరిగినట్లు తెలియనగుటలేదుగదా! కావున శ్రీ వర్మ గారు తెలిపినటుల కరవాలభైరవ మణ్డప నిర్మాణము క్రీ. శ. 1031 వ సంవత్సరమునగాక క్రీ. శ. 1074 వ సంవత్సరములోనే నిర్మింపబడెననుటకు యెక్కువ అవకాశములున్నట్లు తేలుచున్నది. ఈ సందర్భమున శ్రీ వర్మగారి అభ్యర్థన ననుసరించి పరిశోధకుల 'ఓటు' యెటువైపు ప్రసాదించబడవలసినదన్నుచేప్పనవసరము లేదనుకొందును.

జాతిగలో దంతేశ్వరి

ఈ ఉపశీర్షికలో శ్రీ వర్మగారు నా వ్యాసంలో కొన్ని ఉల్లేఖనలకు అభ్యంతరము తెలిపారు. అందు మొదటిది 'బన్నరు దంతేశ్వరికి జాతిగ దూతికకూ సంబంధం కాన్పించదు. దంతేశ్వరి భూదేవి. బన్నరు రాజ్య రక్షక. ఉగ్రరూపి. చక్రకూటాశులు శాస్త్రయులు. అది సరైతే దూతికయే దంతేశ్వరి అయ్యుంటే దూతికకి ప్రాధాన్య మీరుబడి 'వాసుకిరవి సోమేశ్వరు'ని రెండవ మెట్టులోనే (చక్రకూట సోమేశ్వరుడు) వుంచివుండేవాడు' అన్నది.

శ్రీ వర్మగారు యీ వ్యాసములోనే మంకవోట 'దక్కారామ భీమేశ్వరుని దేవి మాణిక్యేశ్వరి దంతేశ్వరియే' అనిఅంగీకరించియున్నారు. నాగవంశీయులగు చక్రకూటా

*It was a general custom in the mediaeval period to setup lingas after the name of the deceased persons. Many instances may be cited in support of this statement from inscriptions themselves. It must however be stated that there had been also the practice of establishing lingas after their own names and erecting shrines by living persons. In such instances, this act of piety would be done by them - selves and not by others.

ధీశ్వరులకులదైవము మాణిక్యేశ్వరి. ఆమెయే దంతేశ్వరి. చక్రకూటాధీశులు వేంగీశ్వరులకు సామంతులగుట వలన గాబోలు! వారి యిలవేల్పు మాణిక్యేశ్వరి (దంతేశ్వరి)ని రాజవాళుక్యవంశమునకు యిలవేల్పుయిన దక్షవాటి భీమయదేవునకు పత్నిగాచేసి పూజించారు. అందుచేత మాణిక్యేశ్వరి దంతేశ్వరి రూపమే! దంతేశ్వరి మాణిక్యేశ్వరి రూపమే! మాణిక్యేశ్వరికిలేని 'ఉగ్ర రూపము' దంతేశ్వరికి శ్రీ వర్మగారాపాదించుటయేలనో దుర్గాహ్యముగా నున్నది. దక్షారామ భీమేశ్వరు సన్నిధిని క్రిందిమెట్టులోనున్న దంతేశ్వరి (మాణిక్యేశ్వరి) జుత్తిగ సోమేశ్వరుని సన్నిధిని మొదటిమెట్టు నాక మింపవలసిన అవసర మేలకల్గునో శ్రీ వర్మగారు చెప్పరలసియున్నది. చక్రకూటాధీశులు జుత్తిగలో సోమేశ్వరుని మూలస్థానదేవరగా నిల్పి తమ కులదైవత మగు దంతేశ్వరిని పత్నిగా నిలిపియుందురని నేను వ్రాసియున్నాను. దక్షారామ భీమేశ్వరునికడ మాణిక్యేశ్వరిని నిలుపు విషయములోగూడ నీవిధముగానే జరిగినది. ఇందు శ్రీ వర్మగారు ఆశ్చర్యము ప్రకటించ వలసిన అవసరమేమియో తెలియకున్నది. అయితే దక్షవాటికలో మాణిక్యేశ్వరి ప్రతిష్ఠ భీమయనాయకుని ప్రతిష్ఠానంతరమని, భీమేశ్వర ప్రతిష్ఠాకాలము నాడు మాణిక్యేశ్వరి ప్రతిష్ఠ జరుగలేదని శ్రీ వర్మగారనుచున్నారు. జుత్తిగ సోమేశ్వరునితోపాటు దంతేశ్వరికూడ నేకకాలముననే ప్రతిష్ఠింపబడియుండునని నే నూహించినాను. ఇందు శ్రీ వర్మగారికి గోచరించిన విద్యారమేమి?

ఇంకొక ! విషయమిచట ప్రస్తావించవలసియున్నది. వాసుకీరవిసోమేశ్వరస్వామి ప్రతిష్ఠ జరుగు కాలమున అమ్మవారివిగ్రహప్రతిష్ఠ (దంతేశ్వరిగానీ దూతికగానీ) జరుగలేదనియే యనుకొందము. ఆ తరువాతకాలాన అమ్మవారి విగ్రహప్రతిష్ఠావన జరిగి యుండెనన్నచో నేకకాలాన జరిగినో తెలుపు శాసనాధార ముండనలెనుగదా! ఉమాపార్వతీదేవి ప్రతిష్ఠావనము క్రీ. శ. 1255 వ సంవత్సరమున జరిగెనని శాసనాధారమున చెప్పనగుచున్నది. ఇతర దేవతముల, పరివారదేవతావిగ్రహముల స్థాపనల దెలుపు శాసనము లర్యాసీనములో ప్రాచీనములో యేనియో ఒకటి లభ్యమగుచున్నది. శ్రీ వర్మగారు 'ఆలయావివర్ణి శిలాశాసనాలు భద్రదంగానేవున్నాయి. అందొకటికూడ పోయి

యుండలేదని' ధృవపత్రాన్ని ప్రసాదిస్తున్నారు. అట్టి యెడ దూతికవిగ్రహప్రతిష్ఠావన విషయమైన వివరముల దెలుపు శాసనమేమైనట్లు? అంతర్భూతిక; బహిర్భూతికల ప్రతిష్ఠలు జరిగియుండెనుగదా! అవి యేకకాలమున జరిగెనా? లేక విభిన్నకాలములందా? అట్లు జరిగినపుడు విగ్రహస్థాపనల దెలుపు శాసనము లేకుండ జరిగిపోయెనందురా శ్రీ వర్మగారు? జుత్తిగ దేవతములలో దూతిక, అంతర్భూతికల స్థాపనమేమని శ్రీ వర్మగారు నిర్ణయింతురు? సోమేశ్వరుని దేవేరి యందురా? లేక పరివారదేవతలలో నొకతె యందురా? అట్లయిన 'ఉమాపార్వతీ' స్థాపనమేమి?

ఇందు మరొక విశేషముగూడ పొడగట్టుచున్నది. వాసుకీరవిసోమేశ్వర లింగప్రతిష్ఠావన వివరముల దెలుపు శాసనము కన్నడకుండగాపోయినట్లే దూతిక విగ్రహస్థాపనలకు సంబంధించిన వివరముల దెలుపు శాసనములుగూడ కన్నడకుండపోయినవి. ఈ విషయమును శ్రీ వర్మగారు తమ వ్యాసములో 'దూతికా దేవినిగూర్చిన ప్రసక్తి ఆ ఆలయాల శాసనాల్లోలేదు' అని అంగీకరించియున్నారు. తక్కిన అన్నివిగ్రహముల ప్రతిష్ఠావనల వివరములు లభ్యమగుచుండ ముఖ్యమగు నీ దేవ, దేవుల విషయమును దెలుపు ఆధారములు లేకుండపోయినవన్న ఏమనుకొనవలెను? చిరుదేవతల ప్రతిష్ఠావనలకు ముందుగానే యీ రెండు విగ్రహముల ప్రతిష్ఠావనలు జరిగియుండి యుండవలెనను నిర్ణయమునకు వచ్చుటలో తప్పేమైన యుండునా? ఆ పరిస్థితులలో సోమేశ్వరస్వామి, దూతికాదేవుల ప్రతిష్ఠావన యొకేసారి జరిగియుండవచ్చునని యూహ సేయుటలో తప్పేమి?

'జుత్తిగ, నత్తారామేశ్వరం శాసనాల్లో క్షేత్రనామం 'డుత్తిక.' ఆ శబ్దమే జుత్తిగగా మారి యుండునుగాని, దూతికేశ్వరి, దంతేశ్వరి పేరిట మాత్రంగాదు' అని ఒక నిర్ణయాన్ని శ్రీ వర్మగారు ప్రకటించారు. నేను నా వ్యాసంలో దంతేశ్వరి దూతేశ్వరి అయి దూతికగా మారియుండునను సూచన చేసితినిగాని యీ దూతికపేరనే గ్రామనామము 'జుత్తిగ'గా మారెనని యెచ్చటను చెప్పి యుండలేదు.

జుత్తిగదేవుని ప్రతిష్ఠావన వివరములు దెల్పు శిలాశాసన మరొక పడి యుండాలి.' అన్న నా

మాటను అవహేళన చేయుచు, శ్రీ వర్మగారు 'మర్యాద రామన్న చరిత్రలోని అభియోగ పరిష్కార వైఖరిలో 'దాచబెట్టిన ఇనుము యెలుకల పాలై నదని' యెత్తిపాడువు వాక్యముతో సంతృప్తిపడ్డారు. అయితే వారు వెంటనే 'ప్రతిష్ఠ చేసిన శాసనాలు కొన్ని సందర్భాల్లో వేరొక తావున లభించినవైనను ఉంది' అంటూ అంగీకరించారు. వారి వచనానుసారమే యీ శాసనంకూడ ప్థానచలనానికి పాల్పడియుండి, ప్రస్తుతానికి కనుమరుగై యుండియండవచ్చునని వారేల అనుకొనరు?

చక్రకూటేశ్వరుని వేంగీ విజయం

చక్రకూటేశ్వరుడు వేంగీ విజయాన్ని సాధించాడన్న విషయమును శ్రీ వర్మగారు నమ్ముటలేదు! అందులకు వారు శ్రీ ౧౦65—75 సంవత్సరములమధ్య వేంగీ రాజ్యమునకు సంబంధించిన చోళ, చాళుక్య, చక్రకూట, కళింగ భూపతుల సమగ్ర చరిత్రను, పరస్పర విజిగీషాయత్నవివరములను, ప్రవర్తిల్లిన యుద్ధ సమాచారములను, జరిగించిన అకాండ తాండవ ప్రస్తావనలను ఒక చరిత్రగ్రాహి అధిక శ్రమకు పాల్పడినారు. ఇంత ప్రయత్నమును వారు 'చక్రకూటేశ్వరుడు వేంగీ విజయాన్ని సాధించినలేద'ని నిరూపించుటకే చేసినారు!

చక్రకూట సోమేశ్వరుని 'కృష్ణపురశాసనము' (Epigraphia Indica Vol. X. No. 4) ను వారుచూడకనే యందు వేంగీవిజయ ప్రసక్తియెల్ల 'డంబములు'గాను 'కీర్తిమాత్రాకరములు'గాను నిర్ధారించినారు. అయితే వారు శాసనస్థ విషయాలను ఒక్క కలం పోటుతో కాదని వాదించ సమకట్టుతూవుంటే యింకే

మనవలె? 'గజంమిథ్య, పతాయనం మిథ్య'గా శ్రీ వర్మగారు చక్రకూటేశ్వరు డనలు వేంగీ రాజ్యముపై దండెత్తి వచ్చియుండియుండడని వాదించుచున్నారు! అట్లు జరుగలేదనే వమ్ముచున్నారు! ఒకవేళ జరిగినా, వేంగీదహనకాండ ఒక్క చక్రకూట సోమేశ్వరుడొక్కని వలననే జరుగలేదన్నారు! ఏమేమో—అన్నారు! నా వ్రాతలు సమర్థనీయములు గావన్నారు!

జాత్రగదేవుని ప్రతిష్ఠాతలు

ఇంతటితో మిన్నకుండక శ్రీ వర్మగారు వాసుకిరవి సోమేశ్వరు ప్రతిష్ఠాతలుగా నే నూహించి నిర్ణయించిన వ్యక్తుల తీరు మేనమామ పోలికగా ఉన్నవంటూ వారి స్వంతయూహలతో మేనమామ పోలికలుగల వ్యక్తుల పట్టికలను పాఠకులకు సమర్పించారు! ఇందేది సత్యమో, ఏ దనత్యమో నిర్ణయించమని పాఠకులపై భారం మోపారు! ఆఖరుకు 'ఎక్కడ వేసిన గొంగళి అక్కడే' అన్నట్లు జాత్రగదేవుని ప్రతిష్ఠాత లెవరు? అన్న సమస్యను అపరిష్కృతంగానే విడిచివైచారు! 'వద్దన్నా కద్దన్నా' వేనే అనాలి. కోడలుపిల్ల యెవరు?' అన్న అత్తగారి అధికార చిత్తవృత్తి నుపమించుదీరిని 'జాత్రగలోనేగాదు—వేంగీలో' ఎక్కడ ప్రతిష్ఠించినా ప్రతిష్ఠాతలు వేంగీశ్వరులై యుండాలిగాని దండయాత్ర చేసి, దగ్గంచేసి వెళ్లిపోయిన వీరులుమాత్రంకాదు' అని తమ అనుశాసనాన్ని ఆఖరిమాటగా అందించారు!

శ్రీ వర్మగారి తుదిమాలలలో గల నిజానిజాలు భవి పరిశోధనలలోగాని బయల్పడవు. ఆ సుదినంకోసం యెదురుచూస్తూ నే నింతటితో విరమిస్తున్నాను.

స్థిరచరాస్తులు గదిలోనే వుంచిరా...

శ్రీ పణతుల రామచంద్రయ్య

స్థిరచరాస్తులు గదిలోనే వుంచిరా—

తేలి కవుతుంది నీ ప్రయాణం.

అక్షయ స్వేచ్ఛామార్గంలో అడుగువేస్తే తప్ప

అందడు నక్షత్రాల కరచాలనం.

దినకృత్యాల్లోకి తొంగి చూస్తావా 'స్థిరం' కోసం?

కనిపిస్తాయి వేళ్ళూనిన నిట్టూర్పుల చెట్లు.

నేత్రద్వయం లోపలికి మళ్ళిస్తే 'చరా'ని చూపిస్తాయి

నీ రక్తాన్ని జయించే నాసిరకం గగుర్పాటు.

కాసేపు గడియారాన్ని కూడా

గదిలోనే వుంచి రావటం మంచిది

లేకపోతే వెనక్కిపోయే ఊణాలన్నీ

లెక్క పెట్టాలనిపిస్తుంది.

విలువ చేస్తాయా ఈ ఊణంలో ఊణాలు? అలా చూడు—

విశ్రమించే కొండలకోసం నీడలు పరచే మైదానం.

అవకాశంమాసి సరసాలాడే కొండల జంటను వారిస్తూ

ఆకాశంలోని వెలుగుల్ని చూడమంటున్న ప్రవాహం.

ఇంతకాలం వుంచుకున్న నగరంలో ఏం దొరికింది నీకు?

ఏదో దొరుకుతుందన్న ఆశల గ్రీష్మోతపాల చురుకు.

ఆ సరిహద్దుల కీపల ఈ దారుల్లో పేరుకున్న నిశ్చలత్వం

అవుతుంది కాకలెత్తిన ఆత్మలకు తుషార వర్షపాతం.

ఇంతకాలం వుంచుకున్న నగరంలో ఏం దొరికింది నీకు?

సంతోషంలా భిమగొలిపింది మేలి ముసుగులోపలి చీకాకు.

ఆ నవ్వు మాసిపోతుంది

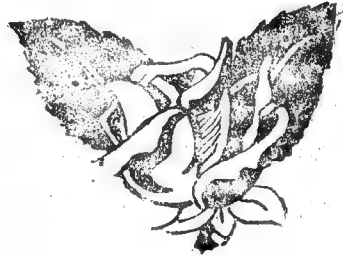
ఆ వువ్వులో రుకరందం లేదని తేలిపోతుంది.

ప్రవాహం కౌగిలించుకునే నల్లబండలమీద
పచ్చగా కదిలే పిచ్చి మొక్కలు చూడు.
ప్రవాహం ఒడిలోని కొంగల తెల్లదనాలను
పంచుకుంటున్న మబ్బు ముక్కలు చూడు.

సృష్ట్యాదిలోని సంక్షోభంలోంచి ప్రకృతిమాత
సృష్టించే అతాకిక వ్యవస్థ యిది—
సృష్టిలోని చిత్రకారుల ఊహలన్నీ ఒకచోట
చేరినా రూపెత్తని పటంలాగుంది.

ఈ సైదానం గుండె కింద నిశ్శివ్తం ఆనందం
ఇదే నీకు సైదోడై నడచి వచ్చే నేస్తం.

స్థిరచరాస్తులలో గడియారంతోబాటు కాసేపు దూరంగా
గిరవాటు వెయ్యి నీ సుస్తక జ్ఞానం.
విద్వాంసుడి నోరుమూసి నీడైన హృదయాన్ని తెరిస్తే శుభ
వినిపించదు నీకు విశ్వవీణాగానం.

నదురుబాదా శిలాశాసనము

శ్రీ ముసునూరి సాంబశివరామమూర్తి

1. నప్పా కాటయ శారే: పాత్రో (మా) -
2. రస్య కాటన్యప సూను: వీరాన్న పో
3. త నృపతే: జామాలా జయతు
4. వేమ బూపాల: స్వస్తి శ్రీ శక
5. వషణంబులు 1332 అగు (నే)ంటి
6. వికృతి న(ంవృత)నిర మార్గ శిష్య (—)
7. గు కొమరగిరి అయ్యం గా (రి) కి
8. పరమ హితుండయి (న కాటమ)
9. రెడి (వేమా)య రెడిం (గారు తమ)
10. (కు స్వామి) అ శ ఆ (కొమరగిరి)
11. (అయ్యంగా)రే యా కొమరగిరి
12. (అయ్యంగారై) అవధరించిన యా
13. కొమరగిరి అయ్యంగారికి తల్లి
14. గారయిన తల్లి (సానం) మృంగా
15. రు యాకొమరగిరి అయ్యం గా
16. రి కిన్ని కాటమరెడ్డి వేమాయ రె
17. డ్డిం గారికిన్ని సుకృతముగాను శ్రీ గౌ
18. తమీ తీరమందును వేదాద్రి శ్రీ
19. నరశింహ దేవరకును ఆ చం
20. ద్రాక్షము ప్రతి సంవత్స
21. ర తిరునాళ మహోత్సవాన
22. కును వెలుచూరు (తల్లి) రి
23. వరము అని పేరను ధార
24. వోశి సమర్పణ చేశిరి.
25. మంగళ మహా శ్రీ శ్రీ శ్రీ
26. ం జేయును.

శాసన స్థలము :

తూర్పు గోదావరిజిల్లా, రామచంద్రపురము తాలూకాలో రామచంద్రపురమునకు ఉత్తరముగా సుమారు 4 కి. మీ. దూరమునఉన్న 'నదురు బాదా' గ్రామమునగల విష్ణ్వలయమునందు ధ్వజస్తంభమునకు ముందు నిలిచిన గరుడాళ్వారి శిలాస్తంభమున ఈ శాసనమున్నది.

గ్రామపరిస్థితి :

పురాతన గ్రామమగుటచే ఎక్కువ లోతుగా పాటిమట్టి (దిబ్బ)గల చిన్నగ్రామము. రామచంద్ర పురమునుండి నదురుబాదా నలుకు ప్రత్యేకమైన మెటలు రోడ్డు కలదు. ఊరుచిన్నదైనను మధ్య భాగము మిక్కిలి ఎత్తైన (దిబ్బగల) ప్రదేశము. ఆ గ్రామమునంటి పెడమటి దిక్కున (ఉత్తర దక్షిణ ములుగా) దక్షిణ దిక్కున పడమర దిక్కులుగా నొకబాడవ (ములుగుడు కాలువ) గలదు. అచ్చట ఒక నిలపు లోతున ఎక్కువ ఇసుకబొమ్మెకాలు ఉండుటచే పూర్వమదియొక చిన్నగోదావరి సంబంధ మైన (చిన్న ఏలు) బాడవగా దోచును. ఆ యూర చాలవఱకు ఎచ్చట త్రవ్వినను గట్టి ఎర్రమట్టి కుండలు (పెంకులు) శల్యములు, పెద్దపెద్ద యిటు కలు దొరికినవి అని గ్రామస్థులు చెప్పుచున్నారు.

దేవాలయములు :

శివకేశవుల ఆలయములు రెండును ఒకే ప్రాకారమున (ఒక దానిపక్క నొకటి) ఉన్నవి. అవి క్రొత్తగా (ఒక్క శతాబ్దము లోపుగా) కట్ట బడినవి. కాని వాటికున్న సోమనూత్రములు వరాహ ముఖములై పురాతనపునై యున్నవి. అంతేగాక యొకచిన్న (సుమారుక మూరెడు చదరముగల) ఇసుకతాతి పానవట్టము (సోమనూత్రముతో కలి సియే) వేటుగావడి యున్నది. అందువలన పురాతన ఆలయముండి ఆ జీర్ణాలయపు అవశేషముల జీర్ణమగుట వలన జలనిక్షేపము గావించినట్లు దోచును. అయితే ఈ ఆలయములు రెండును గ్రామ మధ్యమునలేక కేవలము వాయవ్యదిశను వల్లపు ప్రదేశమున (బాడ వకు సమీపముగా) నిర్మింప బడినవి.

శిలాశాసనము:

అవిష్ణ్వలయమున ధ్వజస్తంభమునకు దగ్గరగా ఉన్న ఈ శాసన శిలాస్తంభము నిలువున జాగ్రత్తగా

భద్రముగా (పాతి) యుంచి ఆ ప్రదేశ మంతయు సెమ్మెంటు చేయబడి యున్నది. కావున దానిని ఎవరును చేరక చోటుకు తరలింప వీలులేదు. భద్రముగానే యున్నది. అది 125 సె.మీ. ఎత్తును, 35 సె. మీ. వెడల్పును, 25 సె.మీ. మందముగల తెలుపు ఎఱుపు రంగులుగల మిశ్రవర్ణపు శిలాస్తంభము. అందు 26 పంక్తులు (అక్షరములు) గలవు. ఆ పైన (శిర్షాగ్రమున) 35 సె. మీ. వెడల్పును, 45 సె. మీ. ఎత్తును గల రెండు పక్షి రెక్కలతోనున్న గరుడాశ్చారి విగ్రహము ఆ స్తంభమునందు (అతుకులేకనే) ఉన్నది. అయితే శిలాశాసనమునందు 5, 7, 8, 7, 10, 11, 12, 14, 22 పంక్తులతో కొన్ని అక్షరములు పెచ్చు పెచ్చులుగా ఊడిపోయినవి. అచ్చట చాలవఱకు అక్షరపు గుర్తులేలేవు. అంతే గాక 5 పంక్తిలో 1333 అని వ్రాసి తిరిగి దానిని 1332 గా సవరించుటలో '2' అడుగున రేఖా చిహ్నమును వెనుక గల '33' అను రెండంకెలకు మధ్యగా పోనిచ్చెను. అంతతో ఊరుకొనలేదు. పంక్తి ప్రారంభమునగల అక్షరముల గమనింప 'విరోధి' అని వ్రాసి తిరిగి దానిలో 'రోధి' అను రెండక్షరములను 'కృతి'గా మార్చి దిద్ది 'విరోధి'ని 'వికృతి'గా మార్చెను.

శాసనలిపి భాష :

శాసనలిపి అంతయు 14 వ శతాబ్దపు (పురాతనపు తెలుగు) హళ కన్నడలిపి. లేఖాచార్యుని పేరులేదు. లిపి బాగుగనే యున్నది. కాని అక్షరములు సమముగాలేక చిన్నపెద్దలుగాను పంక్తులు కొద్దిగ సంకర (చిన్ననీటవాలు)గాను యున్నవి. శాసన భాషయందు ప్రారంభమున నొక సంస్కృతశ్లోకము గలదు. తక్కిన శాసనభాగమంతయు తెలుగుభాషయే. 10 పంక్తిలో 'అయి' అనుటకు బదులుగా 'అ ఇ' అని 'యికారమునకు బదులుగా 'ఇ'కారము (హల్లు నకు బదులు అచ్చును) వాడియుండెను. అప్పటి వ్రాతలో ఆ యలవాటుండెడిది కావచ్చు. 12 పంక్తిలో 'అవతరించి' అనుటకు 'అవధరించి, అని ('త'కు బదులు 'ధ') వ్రాసెను. కొంతమంది ఛాందసులు ఇప్పటికి యిట్టి (ఒత్తు అక్షరముల) వ్రాతలు వ్రాయు వాచారము గానించుచున్నది. 7, 7, 11, 12, 13, 14, 15 పంక్తులందుగల, 'అయ్య'

'అయ్య' 'రెడ్డి' పదములకు తుదిని 'ం' బిందు సంయుక్తము గావించిరి. అదియు ఛాందసుల వ్రాతలలో గౌరవసూచకముగా గానించును. 14, 21 పంక్తులందు గల 'సంవత్సరము' 'సానమ్మ' అను పదములందుగల్గ ద్విత్వములకు పూర్వము బిందు సంయుక్తము గావించి... 'సంవత్సరము' 'సానమ్మ' అని వ్రాసెను. ఇదియును పూర్వులగు ఛాందసుల (తాటాకు పాత్రముల) వ్రాతలందు గానవచ్చుచున్నది. 17, 'నరశింహ' 24 'వోశి' 'చేశిరి' అను వాని యందు 'స' వర్ణమునకు మఱుగా 'శ' వర్ణము వ్రాసిరి. ఇదియును పై ఛాందసుల వ్రాత సాంప్రదాయమే. 17 పంక్తి 'గాను' 18 'తీరమందును' 18 'దేవరకును' 22 'కును' అను వ్రాతల యందలి 'ను'కారసమవ్యయము పై విధమైనదే.

శాసన విషయము :

కాటయ (ను) రెడ్డిగారి మునుమనుమడున్న; మారయరెడ్డిగారి మునుమడున్న; కాటప్రభు కుమారుడున్న వీరాన్నపోతారెడ్డిగారి అల్లుడును అయిన (కాటమ) వేమభూపాలునకు జయము. శక వర్షములు 1332 వికృతి సంవత్సర మార్గశిర... కొమరగిరిరెడ్డిగారికి మిక్కిలి చెలికాడును, అయిన కాటమరెడ్డికి ప్రభువగు ఆ కొమరగిరిరెడ్డిగారే (ఈ కాటయ వేమారెడ్డిగారికి పుత్రుడైన) యీ కొమరగిరి రెడ్డిగారై (జన్మించుటచే) యీ కొమరగిరిరెడ్డిగారికి తల్లిగారైన 'తల్లిసానమ్మగారు' యీ కొమారెడ్డిగారికిన్ని కాటమరెడ్డిగారికిన్ని సుకృతము (అభివృద్ధి) కలుగు నిమిత్తము 'వెలుచూరు' అను గ్రామమును 'తల్లివీరవరము' అనుపేరున గౌతమీతీరమందుగల శ్రీ (కోరుకొండ) వేదాద్రి నరసింహస్వామివారికి ప్రతిసంవత్సరము జరుగు తిరునాళ్ల (కల్యాణ) మహోత్సవమునకుగాను ఆచంద్రార్కము చెందు నటుల వ్రాసియిచ్చిరి.

గమనింపవలసిన విషయములు :

(1) శకవర్షములు '1333—1332' విరోధి 'వికృతి' అని ఒక దానిపై వేరొకటి వ్రాసియుండెను. అందుచే శ. శ. సంవత్సరముగాని 'విరోధి' 'వికృతి' సం.గాని స్థిరపఱుప వీలుకలుగ లేదు. అయితే ఈ శాసనము సుదాహరించి అహో

బలశాసనము (క్రీ. 1410 కి సమమైన శా. శ. 1333 విక్రమిణామ సం॥ కే సరిపోవుచున్నది. అహోబల శాసనము మాఘమాసమునందు వ్రాయబడియుండగా ఈ వెల్వారు 'తల్లవీరవరము' మార్గశిర శు 14 శ్రీ నృసింహజయంతి నాడే వ్రాసియుండెను. కావున ఈ శాసనము క్రీ. శ. 1410 కి సమానమగు శా. శ. 1333 విక్రమిణామ సం॥ నందే వ్రాయబడియున్నది. లేఖకుని ఈయొక్క తప్పును సర్దుబాటుచుకూడ ఒక దానిపై నొకటియుండుట విస్పష్టముగాక యీ క్లిష్ట పరిస్థితి యేర్పడెను.

(2) 'తల్లవరమా' 'తల్లవీరవరమా'

ఈశాసనమునందు 'వెల్వారు' (22వంక్తిని) తరువాత 3 అక్షరముల జాగాకు సరిపడిన పాట ఊడిపోయినది. కాని అహోబల శాసనపాఠమునందు (S. I. I. Vol. X. No. 577 P. 319—320.) 'వెల్వారు' 'తల్లవరము' అని ప్రచురింపబడినది. అయితే ఈ శాసనమునందు అందుకు భిన్నముగా గాన్పించుచున్నది. 'తల్లవరము' అయినచో 23 వంక్తితో 'వరము' అని యున్నది. గనుక 22 వంక్తితో 'వెల్వారు' తరువాత 'తల్ల' అను రెండక్షరములుమాత్రమే యుండవలెను. అట్లుగాక మూడక్షరముల జాగాయు చివర 'ర' అను అక్షరమును మొత్తము నాలుగక్షరములు గలవు. అహోబలశాసనమును అనుసరించి మొదటి రెండక్షరములు 'తల్ల' అని యుండుట కాక్షేపణలేదు. మిగిలిన రెండక్షరములలో మొదటి అక్షరము లోపించినను చివర అక్షరము 'ర' స్పష్టముగానున్నది. అనగా 3, 4 అక్షరములలో మూడవ అక్షరము 'ర' కారాంతముగల పదమై ఆనన్వర్ధనామధేయమై యుండవలెను. తల్ల సానమ్మగారిచే దానముగావింపబడినందున 'తల్ల' అను పేరు ఆదిని చేర్చబడినది. కాని మిగిలిన రెండక్షరములు అన్వర్ధనామము కావలెనన్న 'శూర', లేక 'వీర' లేక 'పేర' అని యుండవలెను. అప్పుడది 'తల్లశూరవరము' లేక 'తల్లవీరవరము' అని అగును. ఈ 'శూర' 'వీర' శబ్దములు వీరపౌరుష సూచకపదములు. అందువలన ఒక ప్రయోజనమును ఆశించి భగవంతునకు (శ్రీ వేదాద్రి నృసింహస్వామికి) వీరశుల్కముగా నీకు బడియుండును. అందువలననే ఈ వెల్వారు గ్రామమునకు సార్ధనామమగునట్లు 'తల్లవీరవరము' అని

పెట్టియుండవలెను. అయితే ఈ శాసనము వ్రాసిన రెండునెలలకే అహోబలశాసనము వ్రాయబడియుండగా 'తల్లవీరవరము' అనుదానిని 'తల్లవరము' అని వ్రాసినను యోచన రాగలదు. ఈ శాసనమునందు గాని ఆ శాసనమునందుగాని లేఖకుల పేర్లులేవు. అందుచే లేఖకులు ఇర్దురై (భిన్నరై) యుందురు. అంతేగాక క్రొత్తగావచ్చిన స్థానీయలేఖరి 'వరవర' అనునది ఆ ప్రేమితముగానెంచి అర్థముగాకనో, పారపాటుననో వ్రాయబడినది.

శ్రీ వేదాద్రి నృసింహస్వామికి 'వీరశుల్కముగా' గ్రామమును ఇచ్చుట సార్ధకమగును. అందుకు పరిశీలించిన, కాటయ వేమారెడ్డి జైత్రయాత్రకు బోవు సమయమున ఇష్టరైవమునకు సన్యసమృద్ధమైన గ్రామమిత్తునని మొక్కుటయు, ఆ జైత్రయాత్రానంతరము ఆ మొక్కు చెల్లించుటయు ఆచారమై యున్నది. అందుకు నిదర్శనము తన బాప మఱదియగు కొమరగిరిరెడ్డి అదేశానుసారమున యువ రాజైన అనపోతారెడ్డితో గలసి కలింగదేశ జైత్రయాత్రకుబోవు సమయమున రాజమహేంద్రవరము నందలి వేణుగోపాలస్వామివారికి సన్యసమృద్ధమగు గ్రామమును నివేదింతునని మొక్కుటయు, ఆ జైత్రయాత్రానంతరమందు సారవంతమైన పరమ పవిత్రవంతమైన తుల్యతీరమందు గల గ్రామమును (సర్వసన్య సంపత్కరమైనది) అనపోతారెడ్డి పేరున 'అనపత్తి' అను పేరుతో రాజమహేంద్రవరమునందలి శ్రీ వేణుగోపాలస్వామివారికి నివేదించుటయు అనపత్తి తామశాసనమే చాలుచున్నది.

అట్లే ఈ వెల్వారు శాసన కాలమునాటికి కాటయ వేమారెడ్డికిని ఈతని శత్రువుతోచేరిన అన్నదేవరచోడ, వీరభద్రులతో ఎడతెగని యుద్ధములు జరుగుచుండిన కాలము. అన్నదేవరచోడ వీరభద్రులు కాటయవేమునితో విరోధించి గోదావరి యుత్తరతీరమందలి మన్యపురాజ్యమును (కాటయవేముని రెడ్డి సామంతులదట) ఆక్రమించుటయు, అందుచే కాటయవేముడు వారిపై గోపించి యుద్ధముగావించి ఓడించి పాటదోలి ఆ రాజ్యము నాక్రమించుటయు, అందుచే ఆ అన్నదేవర వీరభద్రులు కాటయవేముని ప్రత్యర్థియగు కొమటివేమునిచేరి (కాకరపరై)

యుద్ధమున కాటయవేముని ఓడించిరి. ఇట్టి తరుణములో కాటయవేమునకు అన్నదేవరచోడ, వీరభద్రులకు యుద్ధములు జరుగుకాలమందు తన భర్తయగు కాటయ వేమునకును అతని కుమారుడైన కొమరగిరిరెడ్డికిని (ఈ కొమరగిరిరెడ్డి అప్పటికి బీపించియుండెననవచ్చును) సుకృతము (జయము, అభివృద్ధి, కీర్తివృద్ధిరాలు) కలుగు నిమిత్తమై ఈ వెల్పూరు గ్రామమును (గోదావరి మండలములోనిదై తుల్యతీర సమీపమున ఫలసస్యసమృద్ధమగు గ్రామము) ఆ గోదావరీ తీరమందే తన భర్తగారగు కాటయ వేమారెడ్డిగారు జయించిన ప్రదేశమందేయుండి నూత్నముగా స్థాపింపబడి (అర్హతాబ్జము పూర్వమందు) పేరు వడయుచున్న వేదాద్రి (కోటకొండ) నరసింహస్వామివారికి కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా వీరశుల్కముగా తనపేరుననే 'తల్ల వీరవరము' అను పేరున ప్రతిసంవత్సరము జరుగు తిరునాళ్ల యుత్సవము నిమిత్తము ధారపోసెననుట అర్థముక్తముగా గాన్పించుచున్నది. కావున ఈ వెల్పూరు గ్రామము 'తల్లవీరవరము' అయినదికాని తల్లవరము కానేరదు—

4. నదురుబాదా (వెల్పూరు) :

ఈ తల్లవీరవరగ్రామమునకు దొల్లటి పేరు వెల్పూరుఅనియున్నది. ప్రస్తుతము దానికి 'నదురుబాదా' అను నమోజు కలదు. బాగుగా నారోచింప దీనికి ఇంతకుముందు 'నజరుబాదా' అని యుండెననవచ్చును. వీలనన 'నజరు' అనగా కానుక, బహుమతి అను నర్థముకలదు. ఈ వెల్పూరు గ్రామము శ్రీ వేదాద్రి (కోటకొండ) నరసింహస్వామివారికి కానుకగా సమర్పింపబడినది. కావున మహమ్మదీయులకాలమందు ఆ కానుకను గుర్తింపజేయు పదముగా 'నజరుబాదా' అన్వర్తనామమై క్రమక్రమముగా జానపదుల సాంప్రదాయమున అప్రభంశమై 'నదురుబాదా' అని నేటికి నమోజు కాబడియున్నది. అందుచే వెల్పూరు 'తల్ల వీరవరమై' 'నజరుబాదా' అయి తుదకు నేడు 'నదురు బాదా'గా పిలువబడుచున్నది.

5. (వెల్పూరు) :

వెల్పు + ఊరు = వెల్పూరు = నాగుల గ్రామము. వెలుచు + ఊరు = వెల్పూరు = విడువబడిన=వెలివేయబడిన గ్రామము అను అర్థములు కలదిగా దోచుచున్నది. అందుకు నిదర్శనముగా

ఆ గ్రామము చిన్నదైనను గ్రామమధ్యమున సుమారు 80 అ. ఎత్తుగల మట్టిదిబ్బపై గృహములు వృక్షములు గలవు. ఆ గ్రామకుంతయు మిక్కిలి లోతుగల పాటిమట్టిగలది. అందెక్కడ తవ్వినను రాకాసి యిటుకలును, అన్నీకలును, విజ్రమట్టి కుండలును ఎక్కువగా దొరకుచున్నట్లు ఆ గ్రామస్థులు తెలుపుచున్నారు. ఆ యానంటి పర్వమము, దక్షిణములందు పెద్దబాడవ సంబంధమైన ముఱుగుకాల్వ గన్నడుచున్నది. దానికి తూర్పుభాగమున ఒక కిలోమీటరు దూరమునగల మాలపాడు గ్రామమున పురాతనమైన బుద్ధవిగ్రహము కలదు. కావున ఈ గ్రామము పూర్వము బొద్దాశ్రమమై నేదనిదియగు విష్ణుచార సంవత్సరములకు వెలిమై యుండుటచే 'వెలుచు + ఊరు = వెల్పూరు' అను సార్థకనామమును బొందియుండి నటుల దోచును. అంతేగాక ఆదిని బొద్దము దక్షిణ హిందూ స్థానమున జనసామాన్యమును క్రింది జాతులలో (వెల్పు=నాగు = పూజ్యము=వ్యతిరేకార్థమున నీచము) ప్రబలియుండుటచే నా సాంప్రదాయముననే వెల్పు+ఊరు=వెల్పూరు సార్థకమై నట్లును లోచుచున్నది. కావున లోలుదొల్ల బొద్దాశ్రమ స్థానమైన 'వెల్పూరు' గ్రామమై, ఆ సీదప కాటయ వేముని కాలమున గౌతమీతీరమందలి వేదాద్రి (కోర్కొండ) నరసింహస్వామికి వీరశుల్కముగా సర్పింపబడుటచేత నాడు దాతవీరిట 'తల్లవీరవరము' అను గ్రామముగా బ్రసిద్ధమై, మహమ్మదీయుల కాలమందు శ్రీ వేదాద్రి నరసింహస్వామివారికి కానుకగా నీయబడిన గ్రామమును స్వాధీనముజేసికొనిరన్న సార్థకనామమున 'నజరుబాదా' గ్రామమై, రాసురాసు జానపద అపభ్రంశమున నేడు 'నదురుబాదా' అను పేరున ఒప్పుచుండెను.

ఈ శిలాశాసనమును సరియైన ప్రతిబింబము తీయుటకు ఎంత బ్రయత్నించినను అది పాషాణము కాకుండుటచే నునువుగాని తుదకు సమమట్టముగాని లేకున్నది. అంతియేగాక మధ్యమధ్య చాలవఱకు పెచ్చులులేచిపోవుటచే చాల అక్షరములు శిథిలమై పోయినవి. అందుచే ఆ కాలమునందలి ఆ కాటయ వేముని శాసనసౌఖ్యముల గమనించి అక్షరలోపముల పూర్తిగావించుకొనవలసి వచ్చినది.

తా మ్య రే జే

శ్రీమతి జి. పరిమళాసోమేశ్వర్

నారాయణరావు ఆరోజే ఆఫీసులోకి కొత్తగా ప్రవేశించేడు.

సన్నగా, పాడుగ్గా రివటలాడున్న అతని ఆకారం ఆఫీసులోని వారందరికీ కొంత ఆశ్చర్యాన్ని, నవ్వునూ రెంటినీ కలిగించింది.

దానికి తగ్గట్టు అతని వాడభావాలు అతని ప్రవర్తనకూడా చాలా వింతగా ఉన్నయ్యే.

ఆఫీసులోకి ప్రవేశిస్తూనే నల్లగా, రావుగా, పొట్టిగావున్న లేజీ టైపిస్టునీ, ఎర్రగా, సన్నగా, పాడుగ్గా ఉన్న మరో ఉద్యోగినినీ యిద్దరినీ కళ్ళు చిండుకుని మరి చూసేడు.

లేజీ టైపిస్టు క్లారెన్సుకి పెళ్లి కాలేదు. రెండవ ఆమె, జానకి ముగ్గురు పిల్లల తల్లి. ఇద్దరూ కూడా ఇరవైలోని ఉత్తరార్ధంలోకి అడుగుపెట్టిన వాళ్ళ వటువల్లను, దాదాపు ఏడేనిమిది సంవత్సరాల ఉద్యోగానుభవం కల వారవటం నల్లను అతని చూపు లకు భయపడలేదు, అశ్చర్యపోలేదు.

కాని అంతవరకు పురుషులలో తాముచూసిన చూపులకి భిన్నంగా అతనిచూపు లున్నాయని మాత్రం యిద్దరూ మనసులోనే అనుకున్నారు. అతని చూపులు 'ధర్మీ'గా' ఉన్నాయని క్లారెన్సు అంది లంచ్ టైములో.

'లేదు. (ఫ్రస్ట్రేటెడ్ గా ఉన్నయ్ అతనిచూపులు' అంది జానకి.

మీర్తాని వాడు ఉత్తవెధన అని మొదటి రోజునే తేల్చేసుకున్నా రిద్దరూను.

నారాయణరావు మొదటిరోజునే తోటి ఉద్యోగిని అందరిపేర్లు, విరునామాలు, వయస్సు, వివాహితుల

వాదాఅన్న విషయం, పిల్లలసంఖ్య మొదలైనవన్నీ పేరు పేరునా అడిగి వివరాలు తెలుసుకున్నాడు.

అతనికి పెళ్ళయిన మగవాళ్ళ కంటే పెళ్లి కాని మగవాళ్ళంటేనే కొంచెం యిష్టం ఏర్పడింది.

'మీకు పెళ్ళయిందా?' అని ఒక రడిగిన వ్రట్టరు 'ఓ కాకే? అయింది. మంచి రా మ్యారేజీ!' అంటూ గర్వంగా చెప్పుకున్నాడు నారాయణరావు.

అందరూ ఒకరిమొహంఒకరు చూసుకున్నారు.

'నిజంగానా? మీది రా మ్యారేజీనా?' అని ఉండబట్టలేక మరోసారి అడిగేడు వెంకటాచలం అలాగే.

'ఔను—మేమిద్దరం ఒకరి నొకరు గాఢంగా ప్రేమించుకున్నాం. మాయద్దరి కులాటా ఒకటి కాదు. అందువల్ల మా పెద్దవాళ్ళు మాపెళ్ళికి అంగీకరించలేదు. ఐనా మేమిద్దరం ధైర్యంచేసి, యింట్లోనుండి పారిపోయి, తిరుపతిలో పెళ్లిచేసి కొన్నాం...' అన్నాడు.

ఆఫీసులో చేరిన మొదటిరోజునే పదిమంది కొత్తమనుషులమొందు ఆదనలా నిర్లజ్జగా దిన్నం కోచంగా తన పెళ్లివిషయాన్ని చెప్తుంటే వినిపానికి వాళ్ళలే మొహమాటం కలిగింది.

వెంటనే ముగిలు తప్పించుకుని తమ పనుల్లో మునిగిపోయేరు వాళ్ళంరా. మనసులో మాత్రం అతని యెడల ఒకరకమైన కుతూహలం ఏర్పడినమాట నిజం.

'వాడిమొహం చూసి ప్రేమించిన వాళ్ళాగ్గు రాతవరో!' అంది కొంచెం అనూయగా క్లారెన్సు.

'ఏం? వాడిమొహం నిమొహం కదా! ఓపి

పోయిందా?' అని జానకి మనసులోనే అనుకుని పైకిమాత్రం 'ప్రేమించేవాళ్ళ మొహాలుమాసి ప్రేమిస్తారేమిటి? కంటికి కనపడనివాటిని చూసే ప్రేమిస్తారుగాని' అంది.

క్లారెస్సు ఆమెవంక చురుకుగా చూసింది. ముగ్గురుపిల్లల తల్లిఅయిన జానకి నోటివెంబడి ప్రేమనిగురించి అభిప్రాయం—అందునా ఆ రీతిలో వెలువడటం ఆమెకి అశ్రవ్యాన్నే కలిగించింది.

పదిరోజులు గడచేసరికి నారాయణరావు ఆఫీసులో ఒక దుమారం లేపేసేడు.

పెళ్లికాని యువకులందరినీ 'ఎప్పుడు చేసుకుంటావోయే పెళ్లి? అమ్మా నాన్నకి భయపడి ఎవరిని వడితే వాళ్ళను కళ్ళ మూసుకుని చేసుకోకు' అనే వాడు.

తరువాత వాళ్ళకు పెళ్లినిగురించి చిన్న ఉపన్యాసం యిచ్చేవాడు. 'అనలు మనదేశంలోని యువకులు పెళ్లివిషయం వచ్చేసరికి ఎందుకంత మూర్ఖంగా ఉంటారో నా కర్తవ్యం. ఒక మగవాడు ఎంత అందగాడు, విద్యావంతుడు, శ్రీమంతుడూ అయినా కానీ, అతని జీవితంలోని సుఖసంతోషాలన్నీ అతను చేసుకున్న భార్యమీదనే ఆధారపడి ఉంటాయి! ఆ భార్యకూడా రూపవతి, విద్యావతి, ధనవతి కావచ్చు. కాని భర్త సుఖపడటానికి అవి చాలవు. ఆవిడ ఎంత మంచిదైనా, తెలివిగలదైనా ముందు అతనిమనసుకి నచ్చాలి. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ఆమెనతడు ముందు మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించాలి. అప్పుడుగాని పెళ్లి చేసికో కూడదు. నా దృష్టిలో తగినంత వయసు, విద్యా అన్ని ఉండికూడా వ్యక్తిత్వం లేకుండా తల్లిదండ్రులు కుదిర్చిన సంబంధాలకు తలూపి చేసుకునే యువకులందరు వట్టి పిరికిపందలు. అలాటి యువకులకు ఈ ఆభ్యుదయ సమాజంలో స్థానంలేదు. ప్రేమించి పెళ్లిచేసుకోని మగవాడు అనలు మగవాడే కాదంటాను' అంటూ ఆవేశంగా బల్లగుద్ది మాట్లాడేవాడు నారాయణరావు.

అతనిమాటలు వింటుంటే పెళ్లికాని యువకులందరికీ ఎంతో ఉత్సాహం కలిగింది; ఏదో ధైర్యం పుంజుకునేది.

కాని పెళ్లయి పిల్లల తండ్రులయిన మగ

వాళ్ళ మాత్రం ముఖాలు మాడ్చుకునేవారు. 'అంటే వాడిదృష్టిలో మేమంతా మగవాళ్ళం కాదనా?' అనుకునేవారు కోపంగా. పైకిమాత్రం యేమనేవారుకాదు. ఏమన్నాఅంటే తిరిగి తమకే బెడిసి కొడుతుందని వాళ్ళకి తెలుసు. క్లారెస్సుకి జానకికి అతనిమీద యిష్టం కలగకపోయినా ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధ ఏర్పడిందని మాత్రం చెప్పవచ్చు. మనసులో అతని భార్యమీద చిన్నగా 'అసూయకూడా' ఏర్పడిందంటే అది అబద్ధం కాదు.

'మీ భార్య పేరేమిటండీ?' అనడిగింది జానకి.

'మోహిని...చూసేరా ఎంత అందమైన పేరో? పేరులో ఏముంది?' అని అంతా అంటారు కాని అసలున్నదంతా పేరులోనే నండి! ఒకపేరు వినగానే మన మనసులో ఆ పేరుగల ప్రవృత్తినిగురించి ఒక మూర్తిని చిత్రించు కుంటాం. మా మోహినిది పేరుకుతగ్గ రూపం; రూపానికి తగ్గ పేరు. అలాటి సార్థక నామధేయలు లోకంలో ఏ కొద్ది మంది మాత్రమో ఉంటారండీ! అలాటిస్త్రీ నాభార్య అనుకుంటే ఎంత గర్వంగా ఉంటుందో చెప్పలేను' అన్నాడు నారాయణరావు.

ఆ తరువాత మరోప్రశ్న అడగటానికి ఎవరికి మాత్రం నోరువస్తుంది?

నారాయణరావులోని మరోగుణం ఆఫీసులోని మగవాళ్ళందరినీ వివరీతంగా ఆకర్షించింది. అడవాళ్ళిద్దరూ అక్కడలేని సమయంలో అతనెప్పుడూ వాళ్ళ శరీర సౌష్ఠ్యాన్ని గురించి నిస్సంకోచంగా మాట్లాడుతుండేవాడూ. జానకిని ఉద్దేశించి 'ఏం అడది బాబూ! ఎండుకట్టెలా ఉంది. దాని మొగుడెలా భరిస్తున్నాడో ఏమో! అడదానికి కాస్త కండలేక పోతే ఎలా?' అనేవాడు. ■ మాటలు ఎంతో అసహ్యంగా ఉన్నప్పటికీ మగవాళ్ళలో సహజంగా ఉండే ఆసక్తి కుతూహలంవల్ల వాళ్ళ కామాటలు ఎంతో నవ్వుతెప్పించేవి. వాళ్ళందరూ మనసులో అనుకునే మాటను నారాయణరావు పైకి అన్నాడు. అంతే! తమలోని వికృతమైన ఆలోచనలకు అతను రూపాన్నిచ్చేడు. అందుకే చాలామంది మగవాళ్ళకు అతనంటే అసహ్యంతోకూడినఆసక్తి కలిగింది. అతనిని అడిగడిగి అడవాళ్ళ కబుర్లు చెప్పించుకుని

తా మ్యా రే జ్

వినేవాళ్లు. అవి వింటుంటే వారికెంతో తృప్తిగా ఉండేది.

క్లారెన్సుని గురించికూడా అతను జోక్‌వేయక మానలేదు. 'అలాటి ఆడవాళ్లను చీకట్లో భరించాలే తప్ప, వెలుగులో చూడలేం' అనేవాడు.

అతనిమాటలు వింటూనే అందరూ పగలబడి నవ్వేవాళ్లు.

కాంతకు కనకానికి లొంగని మగవాడుంటాడేమో కాని సెక్సుతోగూడిన సంభాషణలంటే చెవి కోసుకోని మగవాడుమాత్రం ఉండడు.

అందుకే అతను ఆడవాళ్లను గురించి మాట్లాడుతున్నప్పుడల్లా అందరూ పనులు మానుకుని మరివింటారు. ఇంకొక చిత్రమేమిటంటే ఆడవాళ్లందరిని గురించి, జానకి క్లారెన్సులను గురించి వాళ్ల పరోక్షంగా ఎంత అసభ్యంగా మాట్లాడినప్పటికీ వాళ్ళిద్దరి ముందూ ఎంతో వినయంగా పెద్దమనిషిలా ప్రవర్తించేవాడు.

అతను వాళ్లముందు ఎంత మంచితనం చూపించేవాడంటే వాళ్ళిద్దరూ కూడా 'పాపం! చూట్టానికి భయంకరంగా ఉన్నా మనిషి మాత్రం చాలా మంచివాడే!' అనుకునేవారు. ఒకసారి రాజా అన్నతను నారాయణరావుతో అన్నాడు. 'ఏమోయ్! మీది తా మ్యారేజీ అని అన్నావుకదా! మరి ఆడవాళ్లందరిని గురించి ఎందుకంత అసభ్యంగా అయిష్టంగా మాట్లాడతావు?' అని.

'మాది తా మ్యారేజీ కాబట్టే—నాకు నాభార్య తప్ప ఏ స్త్రీని చూసినా గిట్టదు. ఏ ఆడదాన్ని చూసినా నామోహినిముందు తీసి కట్టుగానే ఉంటుంది. లోకంలో అందమున్న ఆడదానికి చదువుండదు. ఈరెండూ ఉన్న ఆడదానికి శీలం ఉండదు. అధవా మూడూ ఉన్నా ఆవిడకు మొగుడిమీద ప్రేమ ఉండదు. ఒకవేళ ఆమె మొగుణ్ణి ప్రేమించినా మొగుడికి ఆవిడంటే గిట్టదు. అందుకే లోకంలో ఎవరి దాంపత్యం చూసినా వెలితిగానే ఉంటుంది. ఈ విషయంలో

యంలో నాంత అదృష్టవంతుడు ఉండడని అందుకే నే నెప్పుడూ గర్వపడుతూంటాను.'

అలా మాట్లాడే పురుషుడినిచూసి అసూయ పడని మగవాడున్నాడంటే అతని శరీరంలోనో మనసు లోనో ఎక్కడో లోపం ఉన్నదన్నమాట!

నారాయణరావు తోటిఉద్యోగుల మనసుల్లో ఏర్పడిన అసూయకు రోజుకోసమిధను వేస్తూనే ఉన్నాడు తన మాటలతో.

'అబ్బ! ఇవ్వాల భుక్తాయాసంగా ఉన్నదోయ్! మా మోహిని వద్దంటున్నకొద్దీ రెండుకూరలు మూడు పచ్చళ్లు, బజ్జీలు పరమాన్నం అన్నీ చేసి తినేదాకా నాప్రాణం తీసింది.' అన్నాడు ఒకరోజు నారాయణ రావు. పెళ్లయిన మగవాళ్లందరికీ భార్య లెప్పుడూ కొసరికొసరి పడ్డిస్తూనే ఉంటారు భోజనం దగ్గర. కాని దానినొక ప్రత్యేకమైన గౌరవంగా ఏ పురుషుడూ భావించడు.

ఐనా నారాయణరావు మాట్లాడుతున్న తీరు చూస్తుంటే ప్రతిఒక్కడికీకూడా 'అబ్బ! నారాయణ రావు అలాటిభార్యను పొందినందుకు ఎంత అదృష్ట వంతుడో!' అన్నభావం కలిగింది. ఆ భావం వారికి సంతోషంకన్న బాధనే ఎక్కువగా కలగజేసింది. మరో రోజు ఆఫీసుకు వస్తూనే వళ్ళ బద్దకంగా విరుచు కుని 'రాత్రల్లా నిద్రలేదు బాబూ!' అన్నాడు.

'ఏం?' అన్నట్టు అంతా అతనివంకనే చూసేరు. వాళ్లచూపుల్లోని కుతూహలాన్ని అర్థం చేసుకున్న నారాయణరావు శృంగారం ఒకపోస్తూ నవ్వేడు. 'ఆమాత్రం ఊహించలేరూ? ఏం మగ వాళ్లోయ్ మీరు? పోనీ పెళ్లికాని వాళ్లను ఊహించ వచ్చు. పెళ్లయిన మగధీరులకూడా అలా తెల్ల మొహాలేసి అడుగుతారేమిటి? నిద్రకికూడా దూరమై భార్యతోగడిపే రాత్రులు మీకు అనభవంలోకి ఎన్నడూ రాలేదా? ఎంత సిగ్గుచేటు విషయం! ఐనా మిమ్మల్నని ఏం లాభం? మనదేశ దౌర్భాగ్యమే అంత. భార్యని ప్రేమించలేని మగవాడికి దాంపత్య జీవితంలోని శృంగారాన్నిగురించి యేమి తెలుస్తుంది నాబొంద? ఈదేశంలోని మగవాడికి శృంగారం అను భవంలోకి రాలంటే సానికొవల్సోనే అది సాధ్యం' అన్నాడు.

ఇంక ఆ మాటలకు అక్కడున్న మగవాళ్లం దరికి మమలు పోయినయ్. నారాయణరావు చెప్పే విషయాలన్నీ వింటున్న కొలదీ అతనిలోటి పరిచయం అధికమవుతున్న కొలదీ తమది ఎంలో నిక్కష్టమైన జీవితమన్న సంగతి గ్రహింపుకువచ్చి, వారికి ఎంతో బాధ కలగసాగింది. ఆ బాధ వానాటికి అధికమై చివరికి ఓసారి నారాయణరావు భార్యను కెండు కళ్ళలోనూ చూస్తూ తరించాలని ఎవరికి వారు మనసులోనే నిశ్చయించుకున్నారు.

కాని పైకిమాత్రం ఎవరూ తమ నిశ్చయాన్ని ప్రకటించారేమీ లేదు. ఏదో 'గిల్టి కాన్వెన్స్', పిగ్గువారి నావహించినయ్.

చివరికెలాగో ధైర్యంచేసి ఆరుగురు పిల్లలంతరి అయిన సీతారామయ్య ఎవరూ లేనిదిచూసి 'మీరుంచేది ఎక్కడండి?' అనడిగేడు.

'చిక్కడనల్లలో వెంకటేశ్వరస్వామి దేవాలయం దగ్గరండి! ఎప్పుడైనా గుడికి వస్తే ఓ పారలా చూయింటికూడా రండి' అని సమాధానమిచ్చేడు నారాయణరావు.

సీతారామయ్య ఆ ఆహ్వానానికి ఎంలో సంబరపడి పోయేడు. 'వచ్చే జనివారం తప్పకుండా చిక్కడనల్ల గుడికివెళ్ళాలి' అనుకున్నాడు.

ఆ సంతోషాన్ని అంతవరకూ దాచుకోవటం చేతనాక చూడాయగా పైకి చెప్పేసేడుకూడా మిగతా వాళ్ళలో.

'గోపాలరావుగారూ! మీదికూడా చిక్కడనల్ల కదండి! నారాయణరావుగారిల్లు మీయింటికి దగ్గరేనా యేమిటి?' అనడిగేడు.

'నారాయణరావుగారిల్లు మాయింటి దగ్గరం డట మేమిటండి? ఆయన ఉండేది బోయ్ గుడాలో' అన్నాడు గోపాలరావు.

'మీకేమైనా మలిపోయిందా? నారాయణరావుకి శాలిబండలో సొంతయిల్లు ఉందిట' అన్నాడు సుబ్బారావు. 'చివరికి తేలింగోమిటంటే నారాయణరావుని ఎవరికివారు రహస్యంగా అతనుండే ప్రదేశాన్ని గురించి అడిగితే ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క పేరు చెప్పేడు. ఇంతకీ అతనుండేది ఎక్కడో ఎవరికి

తెలియలేదు. ఆరోజు నారాయణరావు సెలవుమీద ఉండంనల్ల తమకి తామే తర్జన భర్తనలు చేసుకోసాగేరు. చివరకు స్వ్యాస రాస్వామి 'నారాయణరావు గారు అమెరికాపేటలో ఉంటారండి! రోజూ ఉదయం ఆఫీసుకు వచ్చేటప్పుడు వారోపాటే బస్టాండులో నిలబడతారు.' అని చెప్పేడు.

తీర నుంట్నుది అమెరికాపేట అని అందరూ నిర్ధారించుకున్నారు. 'అత నిర్దేశక్కుడో నీకు తెలుసా?' అని అడిగితే 'ఇల్లు ఎక్కడో సరేగ్గా నాకూ తెలియదు. ఇద్దరం ఒకే టైమురి బస్టాపులో ఉంటాం. ఆయన బస్టాపుకు నడిచేపస్తాడు కనుక అక్కడెక్కడో దగ్గర్లోనే ఉండి ఉంటుంటే' అన్నాడు వీరాస్వామి.

'బోయ్ యింతకూ అదను తనుంట్ను ప్రదేశాన్ని గురించి అబద్ధమాడటంలో ఉద్దేశ్య మేమయి ఉంటుంది?' అని ప్రశ్నించుకుని 'బహుశా అతడు తన భార్యని గనుక మనం చూసినట్లయితే ఎక్కడ ఆమాయ నడిచేసామో, అదిమన ఎక్కడ ఆరా ఢిస్తామోనని భయంకాబోలు' అని అందరూ సమాధాన పడ్డారు.

'ఎంతైనా అలాటి భయం మగవాడికి, అందునా ప్రేమించి పెళ్లి చేసుకున్న మగవాడికి ఉండటం సహజం' అని అందరూ సరిపెట్టుకున్నారు.

ఇక ఆ రోజునుండి అతని భార్యని చూసి తీరాంన్న పట్టుదలకూడా అందరిలోనూ బాగా పెరిగిపోయింది.

మర్నాడు సుబ్బారావు నారాయణరావుతో 'ఏమండి. ఉద్యోగంలోచేది నెలరోజులు దాటినా మీరింతవరకు మాకు పాక్టీ యివ్వలేదుకదా!' అన్నాడు.

'సార్వీదేమండండి? సదండి కాంటీనెన్సి. ఇవ్వాల అందరి బిల్లులూ నేనే చెల్లిస్తాను' అన్నాడు నారాయణరావు.

'కాంటీనెన్సిపార్టీ మా కెందుకోయ్? రోజూ ఆనేచెత్తగా అది. మీ యింటాన్ని పదార్థాలు సెల్పించాలి మాకు' అన్నాడు రాజు.

'అలాగే! రేపు మా మోహించేత చేయించుకుని

పట్టుకున్నాన్నే! ఏదేం కావాలో చెప్పండి.' అన్నాడు. నారాయణరావు.

'నీకెందుకోయ్ అంతశ్రమ? అన్నీ యింత దూరం నువ్వు మోసుకురావలసివెందుకు? మేమే మీ యింటికి వస్తాం. మీ మిసెస్ ని చూసినట్లుగా ఉంటుంది. నీ చేత పాత్రీ యిస్తుండుకున్నట్లుగా అవుతుంది.' అన్నాడు సీతారామయ్య. అతను వయస్సులో చాలా పెద్ద వాడవలంవల్ల అలా అనడానికి ధైర్యం చేసేడు—నారాయణరావు ఏమీ తప్పుపట్టుకోకన్న ఉద్దేశ్యంతో.

కాని ఎందుకో ఆ మాటలు వింటూనే నారాయణరావు ముఖంలో నెత్తురు చుక్కలేదు. 'క్షమించండి. మోహినికి ఆరోగ్యం బాగా లేదు. రేపే పుట్టినంటికి వెళ్తానంటోంది. ఆమె తిరిగి వచ్చిన తరువాత మరోసారి తప్పకుండా మిమ్మల్నిండురినీ మా యింటికి తీసుకువెళ్తాను' అన్నాడు.

కాని అతను అబద్ధమాడుతున్నట్లు స్పష్టంగానే అర్థమయిపోయింది వాళ్ళందరికీ.

పైకికూత్రం ఏం చెలియనట్లే ఉండున్నాడు.

నారాయణరావుకి ఎందుకో తమని వాళ్ళింటికి తీసుకుపోవటం యిష్టంకాదన్న విషయం ఖచ్చితంగా తెలిసింది వాళ్ళకి. అందుకే ఏదోఒక నెపంతో వాళ్ళింటికి వెళ్ళి తీరాంన్న పట్టుదలకూడా వాళ్ళలో తలెత్తింది. నారాయణరావు లేనిసమయం చూసుకుని అందరూ కూడబలుక్కున్నారు.

ఆ సాయంత్రమే అందరూ కలసి అమీర్ పేట వెళ్లి, ఎవరో స్నేహితుడి పెళ్ళికోసమో డేసికో అటు వెళ్ళినట్లు, నారాయణరావు ఇల్లు అక్కడే ఉన్నట్లు తెలుసుకుని అనుకోకుండా వాళ్ళింటికి వెళ్ళినట్లు నారాయణరావుతో చెప్పింది నిశ్చయించుకున్నారు.

ఆసీసరుయొక్క ఆంతరంగిక కార్యదర్శిద్వారా నారాయణరావు ఇంటి అడ్రసును కనుక్కుని ఆ సాయంత్రమే క్లారెన్సు, జానకి తప్ప మిగతావాళ్ళందరూ అమీర్ పేట వెళ్లారు.

వది నిమిషాల్లో యిల్లుకూడా కనుక్కున్నారు. అందమైన చిన్నదాబా. ఇంటిముందు చిన్నపూలతోట. చుట్టూ కాంపౌండు గోడ. నారాయణరావు ఐశ్వర్య

వంతుడేనన్న విషయం అందరికీ అర్థమయింది. ఆ ఐశ్వర్యానికి లోడు మోహినివంటి భార్యకూడా ఉంటే మగవాడికి అంతకన్న ఏం కావాలి?

ఎలాగైనా మోహినిని చూడాలన్న పట్టుదలతో అందరూ లోపలికి వెళ్లారు.

నౌకరు వాళ్ళందరూ నారాయణరావు ఆఫీసులో సనిటేషన్ వాళ్ళని చెలుసుకుని 'అయ్యగా రింటోలేరు' అని చెప్పేడు.

'ఎక్కడకు వెళ్లారు?' అనడిగితే

'ఏమో! ఎక్కడకువెళ్తారో రోజూ ఇంట్లో ఎవ్వరికీ చెప్పరు. రాత్రి పొద్దుపోతేగాని యింటికి రారు' అన్నాడు నౌకరు.

'అమ్మగారింట్లోనే ఉన్నారా? లేక ఆయనలో కలసి బయటకు వెళ్లారా?' అనడిగేడు రాజు ధైర్యం చేసి.

'అమ్మగారింట్లోనే ఉన్నాను. అయ్యగారు ఎప్పుడూ అమ్మగారిని వెంటబెట్టుకుని బయటకుపోరు. ఒక్కరే పోతారు. అమ్మగారికికూడా బయటకుపోయే అలవాటు అంతగా లేదు' అని సమాధానమిచ్చేడు నౌకరు.

ఆమాట వింటూనే అందరూ ఒకరిముఖాలోకరు చూసుకున్నారు. ఆక్షణంలో అందరికీ నారాయణరావు ప్రతి సాయంత్రం భార్యతో కలసి సినీ మాలకి, షికార్లకీ వెళ్తాననీ, ఆఫీసుపైములో తప్ప ఎప్పుడూ తానిద్దరూ ఒకరిని విడిచి మరొకరుండరనీ వదేవదే చెప్పినవిషయం గుర్తుకువచ్చింది.

'అమ్మగారిని ఓసారి పిలుస్తావా? ఆఫీసు వాళ్లవరో అమెనిమాట్టానికి వచ్చేరినచెప్ప' అన్నాడు సీతారామయ్య.

నౌకరు కొంచెం సందేహించేడు. 'ఏమోనండీ, అమ్మగారికి బయటివాళ్ళంటే తగని బిడియం. ఇంత మందితో మాట్లాడటానికి బయటకు వస్తారో రారో!' అన్నాడు నౌకరు.

'అదేమిటి? అవిడకెందుకంత ఫెషి? బాగా చదువుకున్నాడకూడా' అన్నా రౌకరు.

‘బియ్యే పాసయిందిటగా మీ అమ్మగారు’ అన్నారు మరొకరు.

నాకరు అదోరకంగా నవ్వేడు. ‘మీరు పారపాటుగా వినిఉంటారు. అమ్మగారు పెద్ద చదువులేమీ చదువుకోలేదు. తెలుగు చదవను వ్రాయనూ వచ్చు అంతే!’ అన్నాడు.

అందరిముఖాలూ వాడిపోయినయ్యే. నారాయణ రావుచెప్పే విషయాలన్నిటికీ విరుద్ధంగా మాట్లాడు తున్నాడీ నాకరు. ఇందులో తమకి తెలియని రహస్యం ఏదోఉంది. కాని ఏమిటారహస్యం ?

‘మీ అమ్మగారిని ఒక్క చదు నిమిషాలపాటు ఇటు రమ్మను. ఆమెను తప్పకుండా చూడాలంటున్నామని చెప్పు’ అన్నాడు సీతారామయ్య.

నాకరు కాస్త తటపటాయించేడు. తరువాత ఏమనుకున్నాడో ‘సరే ఉండండి. పిల్లకు వస్తాను.’ అని లోపలికి వెళ్లేడు నాకరు.

ఏడెనిమిది నిమిషాలు నిమిషమొక యుగంగా ఎదురు చూసిన తరువాత నాకరు ఒక స్త్రీని వెంట తీసుకునివచ్చి ‘పిరే నారాయణరావుగారి భార్య. వీరంతా అయ్యగారి ఆఫీసులో పనిచేసే పాళ్లటమ్మ గారూ! మిమ్మల్ని చూట్టానికి వచ్చేరు.’ అన్నాడు.

■ స్త్రీని చూస్తూనే అందరూ కొయ్యబారి నిల్చుండిపోయేరు. ఎందుకంటే నారాయణరావు మాటలవల్ల తా మూహించుకున్న మోహిని రూపానికి, యీ స్త్రీ ఆకారానికి పోలికే లేదు.

వాళ్ల ఎదుట నిలబడిన స్త్రీ అప్పురసకాదు. స్పష్టిలో అందునా ఒక స్త్రీలో ఎంతటి అందవికారం ఉండటానికి సాధ్యమవుతుందో అంతటి ఖరూపి యీ స్త్రీ. తమ కళ్లతో చూస్తూకూడా ఆ విషయాన్ని సమ్మలేక పోయేరు వాళ్లంతా.

ఎండుకట్టిలాటి శరీరం, వికృతమైన ముఖం, అందులో భయంకరమైన మెల్లకన్ను— ఎంతో దిగులుగా, నీరసంగాఉన్న ఆమెలో నారాయణ రావు వర్ణించే శృంగార దేవత పోలికలు ఎంత మాత్రమూ కనపడలేదు వారికి.

ఎలాగో అందరూ ఆమెకి నమస్కరించి ‘మేమంతా యిక్కడేదో పనిఉండి వచ్చేము. నారా

యణరావుని చూద్దామనుకున్నాం. మేము వచ్చినట్లు చెప్పండి.’ అని యివతలకు వచ్చేరు ఆయోమయంగా.

వారివెంట నొకరుకూడా గేటువరకు వచ్చేడు. వాళ్ల ముఖాలు ఎందుకంతగా మారిపోయేయో అతనికి తెలుసు. అందుకే చిన్నగా నవ్వుకున్నాడు.

‘మీ అమ్మగారి పేరేమిటి?’ ఎలాగో షాక్ నుండి తేరుకుని అడిగేడు సుబ్బారావు.

‘గున్నేశ్వరమ్మ’ అన్నాడు నాకరు.

మళ్ళీ అందరూ ఒకరిమొహం ఒకరు చూసు కున్నారు.

నాకరు విచారంగా నవ్వేడు. ‘మీ మనసులోగ్గ ఏముందో నాకర్థమయింది. అమ్మగారి పేరు ‘మోహిని’ అని చెప్పకుంటారుకదూ అయ్యగారు?’ అన్నాడు.

మరింత ఆశ్చర్యపోయి అందరూ అతనివంక చూసేరు.

‘నారాయణరావు మాతో ఎందుకన్నీ అబద్ధాలు ఆడేడు!’ అనడిగేడు సీతారామయ్య జేవురిం చిన ముఖంతో.

‘అయ్యగారిమీద కోపం తెచ్చుకోకండి. ఆయనను అర్థంచేసుకుని జాలివడండి. అయ్యగారికి పిచ్చి-’ అన్నాడు నాకరు.

‘ఏమిటి ? నారాయణరావుకి పిచ్చా?’ కెప్పున కేకవేసేడు గోపాలరావు.

‘అబ్బే, అంతగా భయపడకండి. అది నిజంగా పిచ్చికాదు. పిచ్చిలాటి ధోరణిలో పడిపోయేరు—అయ్య గారు—పెళ్లయిన దగ్గరనుండి.’

‘అయ్యగారిది ప్రేమవివాహం అన్నమాట నిజమేనా?’ అనడిగేడు రాజు.

‘అదే నిజమైతే అయ్యగారికింత అవస్థ ఎందుకు కలిగింది బాబూ? అయ్యగారిని చిన్నప్పటి నుండి నేనేపించి పెద్దవాణ్ణి చేసేను. మొదట్నుండి ఆయనకు ఎవరో తనకి నచ్చినమ్మాయిని ప్రేమించి పెళ్లి చేసుకుందామన్న కోరిక ఉండేది. బియ్యే చదువు తుండగా కాలేజీలో ఒకమ్మాయిని ప్రేమించేరు. ఆమెను పెళ్లి చేసుకుంటానని స్నేహితులకు ఇంట్లో

వాళ్లకూ అందరికీ చెప్పేరు. కాని ఆ అమ్మాయి బీదదనీ, వాళ్లకులంపిల్లకాదని అయ్యగారి తండ్రి ఆ పెళ్లికి ఒప్పుకోలేదు. అయ్యగారు ఎంత ఏడ్చి మొత్తుకున్నా అయ్యగారు విన్నేదు. దానికి తగ్గట్టు ఆ పిల్లకికూడా అయ్యగారంటే యిష్టంలేదని తెలిసింది అందరికీ. ఓ వంక ప్రేమించిన పిల్లను పెళ్లి చేసికోలేకపోయేనన్న బాధ, మరోవంక ఆ పిల్ల తనని ప్రేమించలేదన్న అవమానం అయ్యగారిని ఎంతో క్రుంగదీసినయ్యే. తండ్రి కట్నానికి ఆశపడి యీ సంబంధం చేసేరు. దాంతో అయ్యగారికి మతి వ్రలిచి నట్లయింది. చిన్నతనంనుండి ప్రేమ వివాహం చేసుకోవాలన్న కోరిక ఎంతో బలంగా ఉండే దాయనకు. ఆ కోరిక తీరకపోవటం, దానికి తగ్గట్టు అందం చదువు లేని అమ్మాయి భార్య కావటం—ఈరెండు అయ్యగారిని పిచ్చివాడిని చేసినయ్యే. అందుకే బయటి స్నేహితులందరితోనూ తాను 'తా మేరేజి' చేసుకున్నానని చెప్పి సంతృప్తి పడుతూంటారు. ఇంట్లోనేమో భార్యంటే ఏమాత్రం గిట్టదు. ఏదోఒక నెపంతో ఆవిడను తిడుతూ, కొడుకుంటారు. రాత్రిళ్లు తప్పలాగి యింటికి వస్తారు. మిగతా అన్ని విషయాలలోనూ మంచిగానే ఉంటారు కాని పెళ్లాం విషయం వచ్చేసరికిమాత్రం విచిత్రంగా ప్రవర్తిస్తారు.' అని చెప్పేడు నాకరు.

అదంతా వింటూంటే అందరికీ హృదయాన్ని కెలికినట్లయింది.

మారు మాట్లాడకుండా బయటకు వచ్చేరు. కొంతదూరం నడచేక అందరూ ఈ లోకంలోకి వచ్చేరు. నారాయణరావు భార్య తా మూహించు కున్నట్లు లేనందువల్ల ఆశ్చర్యం కలిగినా ఆ తరువాత అలా లేనందుకు కొంత ఆనందంకూడా కలిగింది.

'తా మేరేజి చేసుకుందామన్న తీవ్రమైనకోరిక నెరవేరక పోవటంతో నారాయణరావు తనభార్య విషయాన్ని గురించి మాట్లాడుతున్నప్పుడు తనభార్య ఎలాఉందో చెప్పక, భార్యని ఎలా ఊహించు కుంటున్నాడో చెప్పటంలో కొంత అర్థంఉంది. అంతవరకు

మనం సానుభూతి చూపించవచ్చు, కాని యితర స్త్రీలనుగురించి అతనెప్పుడూ అపభ్రంశంగా మాట్లాడాడెందుకో!' అన్నాడు సుబ్బారావు.

'వైవాహిక జీవితంలో సుఖపడని మగవాడు ఎప్పుడూ పరస్త్రీలను గౌరవించలేడు. జీవితంలో ఎన్ని సుఖాలున్నప్పటికీ దావత్య సుఖాన్ని మించినదేదీ లేదు. జీవితంలో అతిముఖ్యమైన యీ సుఖాన్ని పొందలేని మనిషి — పొందలేనని తెలుసుకుని బాధపడేమనిషి—ఒక రకమైన 'పెర్వర్షన్'కి లోనవుతాడు. స్త్రీని చూసినప్పుడల్లా భార్యవల్ల తాను పొందలేక పోయిన ఆనందాలను గుర్తుకు తెచ్చుకుంటాడు. దాంతో అతనికి స్త్రీజాతిమీదనే ద్వేషం ఏర్పడుతుంది. తన జీవితంలో ఏది లభించకుండా పోతుందో, దానిని గురించే ఆలోచించటం మానన స్వభావం. తను దావత్య జీవితంలో సెక్సు సుఖాన్ని పొందలేని మనుషులకు 'సెక్సు'ని గురించి తప్ప మరో విషయాన్ని గురించిన ఆలోచనే రాదు. అలాగే 'తా మేరేజి' చేసుకోవాలన్నకోరిక తీరక పోవటంవల్ల నారాయణరావు ఎప్పుడూ 'తా మేరేజి' చేసుకుంటే తన జీవితం ఎలా ఉంటుందోనన్న ఊహలతోనే సంతృప్తిపడుతుంటాడు.' అన్నాడు వెంకట్రావు.

'ఐనా నారాయణరావుమీద నాకేమాత్రం జాలి కలగటం లేదు. అంత కోరికగాఉంటే తా మేరేజి చేసుకోపోయేదా? ఇలా జీవితాంతం తను బాధపడటం మెందుకు? మనలాంటి వాళ్లని 'ఫూల్స్'ని చెయ్యటం మెందుకు?' అన్నాడు చిరాగ్గా గోపాలరావు.

'నారాయణరావుమీద మనం జాలిపడాల్సి. అతని పరిస్థితుల్లో ఉంటే మనమైనా అలాగే ప్రవర్తించే వాళ్లమేమో! ప్రేమించిన వ్యక్తి, పెళ్లి చేసుకున్న వ్యక్తి భార్యే అవటమంటే మాటలా?' అన్నాడు రాజా.

'జాను. మనం అతనిమీద జాలిపడాల్సి. ఎందుకంటే మనలోని ప్రతిఒక్కరిలోనూ 'ఒక నారాయణరావు' తప్పకుండా ఉండే ఉంటాడు.' అన్నాడు— ఆరుగురు పిల్లల తండ్రి సీతారామయ్య.

ఆకాశవాణి శబ్దకోశము

శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం

ఆకాశవాణి వారి సమాచార విభాగము పక్షమున ప్రకటింపబడిన 'ఆంగ్లము—హిందీ' శబ్దకోశం శ్రద్ధతో చూశాను. ఈ నిఘంటువులో హిందీ పిడివాద ధోరణి నాకెక్కడా కనబడలేదని చెప్పడానికి సంతోషిస్తున్నాను. ఇది సరళంగాను వ్యవహారముకూలంగాను ఉన్నదని చెప్పడానికి వెనుదీయనక్కరలేదు. నిఘంటు నిర్మాతలు ఈలక్ష్మ్యాన్ని ఎట్లా సాధించారో ప్రస్తావనయందు వివరించారు. ప్రధానంగా ఇది ఆకాశవాణికోసం రచనలు చేసేవారు, ప్రసంగాలు వ్రాసేవారు ఉపయోగించడానికి ఉద్దేశింపబడింది. ఇంతేకాక ఈ నిఘంటువు ఇతరులకుకూడా జ్ఞానప్రసారమునందు సాధనంగా ఉండాలని కోశనిర్మాతలు భావించి తదనుగుణంగా ఉండడానికి కృషిచేశారు. అట్టి కృషియందు వీరు కృతకృత్యులయారని చెప్పవచ్చును.

ఆకాశవాణినిఘంటుకారులు అవలంబించిన మరొక కార్యస్మాతం ప్రశంసనీయంగా ఉంది. ఎట్లంటే హిందీ ప్రాంతమునుండి, హిందీ ఆధారములనుండి సేకరించిన పదజాలాన్ని, పదబంధములనూ, ఆకాశవాణి ఇతర భాషా ప్రాంతాల కార్యకర్తలకు పంపించి, ఆ హిందీపదాలకు పర్యాయములుగా అన్య భాషీయులు ప్రయోగించే శబ్దాలను సేకరించి వాటిని కొంతవరకూ ఈ నిఘంటువులో ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. ఇది ఇంకా విస్తృతంగా జరిగిఉంటే భారత దేశపు వివిధభాషల సమీకరణానికి సమన్వయానికి ఆకాశవాణివారు చక్కని ప్రాతిపదిక వేసినవారు కాగలరు. భారతీయ భాషలన్నీ ఏకరాశి అవడం ఎన్నడూ సాధ్యమూకాదు, వాంఛనీయమూ కాదు. సుసంస్కృతములు, సుసంపన్నములూ అయిన విభిన్న భాషావాహినులు భారతదేశంలో ప్రవహించడమే భారత సాంస్కృతిక క్షేత్రము సారవంతము అవడా

నికి ముఖ్యహేతువు. అవన్నీ ఒక ముద్ద అవడం సాంస్కృతిక దారిద్ర్యానికే దారితీస్తుంది.

భారతీయభాషలు తమ తమ ప్రత్యేకభావ సంపదనూ, పదసౌష్ఠవాన్ని నిలుపుకుంటూనే ఒక దానికి ఒకటి దగ్గరగా రావడమే మనము కోరవలసినది. ఈభాషల సాన్నిహిత్య సాధనకు సంస్కృతభాషయే ముఖ్యస్మాతమని విజ్ఞులందరూ గుర్తించారు. ఆకాశవాణి శబ్దకోశంలో ఈస్మాతము వివేకంతో పాటించబడింది. అయితే ఇక్కడ ఒక చిన్ననమస్య ఉత్పన్నమవుతుంది. భారతదేశపు ప్రాంతీయ భాషలన్నీ సంస్కృత జలాశయాన్నుండి తమ పాలాలోకి నీళ్లు సారింపకున్నా, ఆ జలాలును ఉపయోగించుకున్న తీరు చమత్కారంగా ఉంది. ఇక్కడకూడా ప్రాంతీయ భాషలు తమ స్వాతంత్ర్యాన్ని నిలుపుకొంటూనే వస్తున్నాయి. సంస్కృత ధాతువులు పదాలు అనేకార్థకత్వం కలవి అవడంచేత ఒక్కొక్క ప్రాంతంవారు ఒకే సంస్కృతపదాన్నిగాని, ధాతువుగాని విభిన్నార్థములలోను, విభిన్నఅర్థవ్యాయలోను వాడడం జరుగుతుంది. అందుచేత పరిచితమైన సంస్కృత పదాలే అపరిచితంగా కనబడడం జరుగుతుంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు విపరీతార్థాలు ఇవ్వడంకూడా గోచరిస్తుంది. wireless శబ్దానికి పర్యాయంగా కొందరు హిందీలో 'వితంతు' శబ్దం వాడుతున్నారని తెలుస్తూంది. వ్యుత్పత్తి అర్థాన్ని తీసుకొనిచూస్తే—తంతు విరహితమైన వార్తాప్రసారము—అనుఅర్థము సిద్ధిస్తుంది. దానిలో హాస్యస్పదమైనది ఏమీలేదు. కాని తెలుగువారు వితంతుశబ్దాన్ని మాంగల్యమునకు నోచుకొని స్త్రీలవరంగా వాడడంచేత వితంతు కార్యాలయము మున్నగు హిందీ అనువాదాలు తెలుగువారికి నవ్వు పుట్టిస్తూంటాయి. ప్రకృత నిఘంటుకారులు ఈ విప్రతిపత్తిని గుర్తించారో ఏమోతెలియదుకాని 'వితంతు' శబ్దం గ్రహించలేదు. బేతార్ అని అను

వాదం చేశారు. అది బాగుంది. ఇట్లా అని ఒక ప్రాంతంవారి సంస్కృతపదప్రయోగసరణిని ఇతర ప్రాంతాలవారు పరిహసించాలని కాదు. వీలై సంతవరకూ సానుభూతితోను సహృదయత్వంతోను వానిని అర్థం చేసుకొని స్వీకరించాలి.

భారత ప్రాంతీయభాషల్ని సంస్కృత తంతువు మీద చక్కని మాలగా కూర్చడము శతాబ్దాలమీద కాలము చేస్తూనే వచ్చింది. అయితే అది యాదృచ్ఛికంగా జరిగింది. ఇప్పుడు మనము ప్రయత్న పూర్వకంగాను క్రియాశీలముగానుచేసి ప్రాంతీయ భాషలను ఒకదానికొకటి ఇంకా సన్నిహితం అయేటట్లు చెయ్యాలి. ఇందుకై — సంస్కృత — దేశభాష — బృహస్పిసుంట్లు నిర్మించవలసిన ఆవశ్యకము ఎంతోనా ఉంది. ఒకే సంస్కృత పదాన్ని, ధాతువునూ భారత దేశమందలి ఆయా ప్రాంతీయభాషలు ఏ అర్థాల్లోను అర్థవాయలోనూ వాడుకుంటున్నాయో ప్రదర్శించే కోశము కూర్చబడినట్లయితే దేశీయభాషలు అన్యోన్యము బాగా అర్థంచేసుకొని దగ్గరగా రాగలుగుతాయి.

ఆకాశవాణి శబ్దకోశ నిర్మాతలు దీనిని సూత్ర ప్రాయంగా ఆచరణలో పెట్టారు.

వీరు వాడిన హిందీపదాలు బహుళ వ్యాప్తిలో ఉండి శుద్ధహిందీతో గాఢపరిచయములేని నాబోటి వారికికూడా అవగతమయేటట్లు ఉన్నాయి. ప్రతీభాష యందును ఆ భాష నిద్వాంసులకు పరిచయమయిన వైదుష్యభూషితమైన పదజాలమూ ఉంటుంది. అభిజ్ఞులుకానివారికికూడా అర్థమయే పదజాలం విస్తారంగా ఉంటుంది. ప్రయోగించిన భాష జన బాహుళ్యానికి అందుబాటులో ఉండాలనే పెద్దల సంప్రదాయము.

ఈ సందర్భంలో మన ప్రాచీన వ్యాకరణమైన ఆంధ్రశబ్దచింతామణి చెప్పినమాట సరసు లందరికీ శిరోధార్యం కాదగిఉన్నది. అక్కడ ఏమి చెప్పారంటే

‘పేచోషాదిక శబ్దాన్

ప్రవ్యాహరంతు శబ్దజ్ఞాః |

ఇహతు ప్రవ్యాహర్యం

సంకేతిత సుప్రసిద్ధ మేవ పదమ్ ||

ఈ మార్పు

అమృతాంజన్ గ్రేప్ మిక్చర్

వల్లనే కదా!

అజీర్ణం, వాయువు, కలతనిద్ర, వాంతులు, విరేచనాలవంటి పాదలు వెంటనే తగ్గిపోతాయి. ఆకలి, జీర్ణశక్తి బాగా ఉంటాయి. పాపాయి ఆరోగ్యం బాగుపడుతుంది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్

శబ్దశాస్త్రపారంగతులైనవారు పేష, ఊష వంటి అప్రయుక్తములైన మారుమూల శబ్దాల్ని వాడితే వాడుదురుగాక. అంధకవిత్వమునందు (రస ప్రధానమైన రచనయందు) ఎల్లరకూ తెలిసిన సంకేతముకల సుప్రసిద్ధపదాలనే వాడదగును. ఆకాశవాణి కోశమునందు ఈ సూత్రము బాగుగా పాటించబడినట్లే కనిపించింది. అని శుద్ధపొందిపదాలా, హిందు స్త్రీ పదాలా అనే వివాదంతోకి దిగకుండా భారతదేశము అన్నిప్రాంతాలలోనివారు తగుమాత్రంగా అర్థం చేసుకోగల హిందీ పదానువాదమే వీరు ఇస్తూ వచ్చారు. ఇది జనసమ్మతమైనమార్గం అనడంలో సందేహంలేదు.

ఈ శబ్దకోశంలో వీరు అవలంబించినమార్గము ఉపాయంగానేఉంది. ఇది విశ్వనిఘంటువుకాదు. ఆంగ్లంలోని అపారశబ్దజాతానికంతకీ పర్యాయపదాలు సృష్టించడం వీరు లక్ష్యంగా పెట్టుకోలేదు. ప్రసిద్ధ ఆంగ్లపదములు, వాటిమీద ఉత్పన్నమయిన పదబంధములూ గ్రహించి వాటిని సులభపొందిలో ఎట్లు అనువాదం చెయ్యవచ్చునో ప్రదర్శించారు. వీరు ఎక్కువగా తీసుకొన్నవి—భారతరాజ్యాంగచట్టము, రాజనీతి శాస్త్రము, వాణిజ్యము, ఆర్థికశాస్త్రము, న్యాయము, వార్తాప్రసారము మొదలైన ప్రసిద్ధవిషయసంబంధమైన పదాలు. భౌతికవిజ్ఞానశాస్త్రములకు సంబంధించిన పారిభాషికపదాల్ని స్వల్పంగా గ్రహించారు. భౌతికశాస్త్రములు, టెక్నాలజీ మున్నగువాటికి సంబంధించిన ఆంగ్లపదాల అనువాదము చాలా చిక్కులతో కూడినది. అతిగహనమైనది. ఆకాశవాణి శబ్దకోశము ప్రధానంగా రచనాకళకు సంబంధించినదిగా ఉద్దేశించబడడంచేత అది శాస్త్రాధ్యయితులలోకి లోతుగా చొచ్చుకొనిపోలేదు. అది యుక్తంగానేఉంది. మూలభూతమైన ఆంగ్లపదం తీసుకొని దానిమీదనుంచి పుట్టి, బాగుగా వాడుకలోఉన్న పదబంధాలకు, అరుదుగా సామెతలకుకూడ సరళపొందిలో పర్యాయపదాలూ, పెక్కుస్థలాల్లో వివరణలకూడా ఇచ్చారు. మరొక సుగుణం ఏమిటంటే కొన్నిఆంగ్లపదాలను పట్టుదలతో తర్జుమాచెయ్యడం విడిచిపెట్టి, ఆంగ్లపదాలుగానే ప్రదర్శించారు. వాటిని అనువాదం చెయ్యబూనడం డొంకతిరుగుడు రచనకే దారితీస్తుంది. Radio అనే శబ్దానికి రేడియో, ఆకాశవాణి అని

రెండు పదాలు ప్రదర్శించారు. ఈ శబ్దంమీదనుంచి ఉత్పన్నమైన అన్యపదాలకు వివరణగాని పర్యాయపదాలుగాని ఇదే సందర్భంలో కూర్చారు. Radio; active, Radio active fallout, Radio adaptation, Radio Circuit, Radio isotope ఈ విధంగా పెక్కుపదాలను పరిచయం చేశారు. Expend ఖర్చుకర్పా, వ్యయకర్పాఅనేశబ్దం ఎత్తుకొని దానిమీద Capital expenditure, Contingent expenditure, net, recurring, revenue—మొదలగు పదాలతో కలిపి అర్థవివరణ చేయబడింది. ఇవన్నీ నిత్యవ్యవహారంలో మనకు తగిలే పదములే.

ఆకాశవాణి శబ్దకోశములోని పర్యాయపద నిర్మాణసరణిని స్థాల్లిపులాకంగా గమనిద్దాము. ఆయా సందర్భాలలో తెలుగువారు ప్రయోగించే శబ్దాలను కూడా గుర్తుంచుకొందాము. హిందీవారికి నచ్చిన సంస్కృతపర్యాయపదాలు మనకు వింతగా తోచవచ్చును. మనవి వారికిని అట్లే. ఏభాషయొక్క జీవశక్తి ఆ భాషది. కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దు.

Committee—Select Committee—ప్రవర సమితి. ప్రాధ్యక్షుడు, ప్రవరసమితివంటివి తెలుగులో క్రొత్తగా అనిపించును. ప్రత్యేక సభ్యసంఘము అని తెలుగువారి వాడుక. సెలెక్టు కమిటీ అనడంకూడా మాయాలు.

Commonwealth—రాష్ట్రమండలి—స్వతంత్రాధికారముగల రాజ్యాల్ని మనము రాష్ట్రముఅనుట లేదు. British Commonwealth—బ్రిటిషురాజ్య సమాఖ్యఅని తెలుగు వాడుక.

Communal—సాంప్రదాయిక—Traditional అనే పదానికి పర్యాయంగా తెలుగులో దీనిని వాడుదుము. వర్గ లేక వర్గీయ మనకు సరిపడును.

Comparative Law—తులనాత్మకనిధి — Law అనే పదాన్ని న్యాయముఅని తెలుగులో వ్యవహరిస్తాము.

Competitor—ప్రతిద్యంద్యి—గాఢార్థముగా ఉంది. పోటీదారుఅని తెలుగు.

Compulsory Education—అనివార్యశిక్ష—నిర్బంధవిద్యఅని తెలుగు.

Continent—మహాదీప్తము - భూఖండము లేక ఖండముఅని మనము. భూఖండాలన్నీ దీప్తాలు కావు. ఆసియాఖండము, యూరపుఖండము సంపూర్ణ దీప్తములు కావు.

Cooperative movement—సహకారీ ఆందోళన—ఇక్కడ మనము ఉద్యమము వాడుతాము. Agitation అనే పదానికి పర్యాయంగా ఆందోళన ప్రయోగిస్తాము.

ఒకే సంస్కృతశబ్దము భిన్నార్థములలోను విభిన్నఅర్థచ్ఛాయలలోను ఎట్లా ప్రయోగింపబడు తూందో గమనించవచ్చును.

Decimal—దశామిక—దశాంశముఅని మనము.

Demilitarized Zone—సేనావిహీనక్షేత్ర—నిస్సైనిక మండలము తెలుగులో.

Depreciation—ఘీసాయీభర్తా—తరుగుదల లేక అరుగుదల ఛార్జీ. సంస్కృతం అక్కరలేకుండానే ఉభయులు సరిపుచ్చుకుంటున్నారు.

Diplomatic correspondent—రాజనయిక సంవాదదాతా—చాలా దొంకతిరుగుడుగాఉంది. రాజ దౌత్యలేఖకుడు చాలుననిపించును.

Displaced persons—విస్తాపితలోగ్ — ‘వి’ అను ఉపసర్గను మనము విశేషముఅను అర్థంలో తరుచు వాడుతాము. దేశనిష్క్రాంతులు, స్థాన భ్రంశము పొందినవారు అనుట మనకు సరిపడును.

Economic exploitation—ఆర్థికశోషణ—ఆర్థికదోపిడీఅని తెలుగువారు.

ఇచ్చట ఒక విషయం గమనించాలి. ఆర్థిక దోపిడీ అనేది దుష్టసమాసంకదా. ఇటువంటివి చెల్లనిస్తే భాషయొక్క పవిత్రత చెడిపోవునుగదాఅని పండితులు ఆక్షేపిస్తారు. నిజమే. కాని క్షణక్షణము జాతీయ, అంతర్జాతీయ సంబంధములచే తెలుగువారి భావసంపద హద్దుమీరి వృద్ధినిొందుతున్నది. దానిని ఎవరూ ఆపలేరు. అనంతమైన ఈ భావచ్ఛాయలు ప్రకటించుటకు అనంతమైన స్వేచ్ఛకూడా ఉండి తీరాలి. పరిమితమైన కావ్యప్రయోజనాలకు రూపం

దింపబడిన భాషానియమములతో వెల్లువలాంటి భాషకు గట్లుపోయడం సాధ్యమూకాదు. వాంఛనీయమూకాదు. ఆర్థికమైన దోపిడీఅంటే అనుమతిస్తూనే ఉన్నాము. ఆర్థికదోపిడీ అన్నప్పుడు అగు ధాతులోపము అయిందని సరిపుచ్చుకొనవచ్చును. మధ్యమపదలోపము భాషలో ఉండనేఉన్నది. వైరిసమాసములు అనుకోన్నవి ఎన్నో ఈ విధంగా సురక్షితాలు అవుతాయి.

Economist—అర్థశాస్త్రి. తెలుగువారు రామ శాస్త్రి, కృష్ణశాస్త్రి ఎరుగుదురుకాని అర్థశాస్త్రి, తండులశాస్త్రి (Rice expert) ఎరగరు. ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తఅనుట మనకు సరిపడును.

Efficiency Bar — కుశలతారోధ — ఒక ఉద్యోగి దక్షతను పరిగణించేవాద్దు అని దీని భావము. కుశలతానిరోధముఅనికాని దక్షతానిరోధముఅనికాని అనవచ్చును

Emanicipate— ముక్తిదేనా — ముక్తిశబ్దమును ఉదాత్తార్థంలో మనము వాడుతాము. విమోచనముచేయు—తెలుగులో సరిపడుతుంది.

Employee—కర్మచారి—మనకు వింతగా అని పిస్తుంది. ఉద్యోగి అని మన వాడుక.

Enlightened world opinion—ప్రబుద్ధ సంసారజనమత—సంసారంఅంటే మనకు కుటుంబము. ప్రబుద్ధశబ్దాన్ని Awakened అనుభావంలో ఉపయోగిస్తాము. వివేకయుత ప్రపంచాప్రాయము—అనుట తెలుగువారికి నచ్చవచ్చును.

Entertainment Tax— మనోరంజకర—పన్నులు ఎవరికీ, ఎప్పుడూ మనోరంజకములు కాజాలవనడం తేటతెల్లము. వినోదములపన్నుఅని తెలుగువారి వాడుక.

Environment—వాతావరణ— పరిసరములు అని తెలుగువారు. Atmosphere అనగా వాతావరణమని తెలుగులో వాడుక.

Fair price shop—ఉచిత భావోక్తి దుకాన్—భావోంటే ధర. ఉచితశబ్దాన్ని తెలుగులో ధర్మార్థముఅనే భావంలోకూడా వాడుతున్నాము. చవక డిపో

అని చాలా ముక్తపరైన వ్యాయవదాన్ని తెలుగువారు సృష్టించుకొన్నారు.

Family-joint— సంయుక్తపరివార; సమష్టి కుటుంబము అని తెలుగులో. పరివారమును మనము భృత్యపరంగా వాడుతున్నాము.

Favoured nation— రియాయత్ (ప్రాప్తముల్క్)—రియాయతునే మనవారు రాయితీ అంటున్నారు.

Favoured nation clause అనగా రాయితీ దేశషరతు అని కల్పించవచ్చును.

Food—Ministry— ఖాద్యమంత్రాలయ — సరిగ్గా అర్థంచెప్పితే భక్షించదగిన మంత్రాంగము అని వస్తుంది. ఆహారమంత్రత్వశాఖ అని తెలుగువారు.

Gazetteer—భౌగోళికకోశ—బాగున్నది.

Gilt edged security — ప్రథమ శ్రేణి హుండి—ఇది హుండి విషయం కాదేమో.

Those stocks whose interest is perfectly safe—అని ఛేబర్ను నిఘంటువు. అయినచో క్షేమనడ్డి సరుకు అని చెప్పాలి.

Gold standard—గోపంపబడలేదు. స్వర్ణ మూలము అని చెప్పవచ్చును.

Grace period కూడా లేదు — రాయితీ కాలము అని చెప్పవచ్చును.

Imbalance—అసంతృప్తి—అసమానత అంటే సులువుగా ఉంది.

Income Tax—ఆయకర — ఆదాయపు పన్ను తెలుగులో.

Indemnity—క్షతిపూర్తి — నష్ట పరిహారము అని మనము.

Interim relief—అంతరిమ సహాయతా — మధ్యంతర సౌకర్యము మనకు అనువుగా ఉంటుంది.

Intestate succession — వసీయత్ నామేకే చినా ఉత్తరాధికార—వీలునామాలేని వారసత్వము— తెలుగులో.

Laissez Faire—అహస్త క్షేప కీ నీతి—అంత బాగాలేదు. స్వేచ్ఛావ్యాపార సిద్ధాంతము—తెలుగు.

Land alienation act— భూమి హస్తాంతరణ కానూన్—భూమి అన్యాయకాంత శాసనము అని మనము.

Leader of the opposition— విరోధీపక్ష కా నేతా—సబబుగాలేదు. అధికారపక్షము, అసాధికార పక్షము—వీరు పిల్లలు ఎలుకలవలె సహజశత్రువులు కానక్కరలేదు. తెలుగులో మనమువాడే ప్రతిపక్ష నాయకుడు అనే శబ్దము బాగుందని అనిపిస్తుంది.

Longterm credit — దీర్ఘకాలికబుణము. తెలుగులోను ఇంతే.

Majority — బహుమత—మనమువాడే అధిక సంఖ్యాకబలము దీర్ఘంగా ఉంది.

Malnutrition — అపర్యాప్తి పోషణ — బాగున్నది కాని అర్థంకాదు—పోషక ఆహార లోపము(తె)

Market black—చోర్ బజార్—చీకటిబజారు (తె).

Morphia — అఫిన్ కా సత—opium నుండి అఫిన్—మత్తునుండు (తె)

Negotiable Instrument—విక్రయహుండి.

Nepotism— సంబంధి యొక్క పక్షపాత— బంధుపక్షపాతము (తె)

Net profit—శుద్ధలాభ—నికరలాభము (తె)

Occupancy right—భోగాధికార — కబ్జా హక్కు—తె.

Oligarchy—అమీరోం కా శాసన—జమ్మిందారీ పాలన—తె.

Over draft—నివరణ మూత్రము ఇచ్చినారు. అతిఖాతాపద్దు—(తె)

Pamphlet—పుస్తక — కరపుస్తకము— తె. పుస్తక—(పుస్తె) అనేసరికి తెలుగువారికి ప్రియురాలి గళసీమయందు 'బాలసూర్య ప్రభాకరితంబై వెలుగొందు మాంగల్యంబు' జ్ఞాపకం రావచ్చు. మనకు కుదరదు.

Parachute—హవాయి పత్ర— గాలిగోడుగు—తె.

Prorogue—Parliament—సత్తావసానకర్మా—సత్త—అనగా Session. ఇంతకన్న అధివేశనము బాగున్నది. లోకసభ అధివేశన సమాప్తి.

Penal Code—Indian—భారతీయ దండ సంహిత—చాలా పాండిత్య మండితంగాఉంది. శిక్షా స్మృతి—తె.

Periodical—సామయికపత్రిక—బాగుంది.

Plebecite—జనమత—జనవాక్య సేకరణ—తె.

Preference—share—వివరణ ఉన్నది—అగ్రలాభాంశ షేరు అనవచ్చును.

Random Sampling—స్థావరీపులాక పరీక్షా—యాదృచ్ఛిక ముదిరింపు—తె.

Recurring expenditure—అవర్తవ్యయ—అవృత్తివ్యయము—తె.

Safeguard—రక్షకా ప్రబంధ—సంరక్షక హామీ—తె.

Sanctum Sanctorum—వరమపవిత్ర స్థానము—గర్భగుడి—తె.

Scorched earth policy—వివరణ కలదు. దగ్ధభూసీతి — బాగుండునేమా.

Search light—దూరదీప్ — శబ్దము పొందికగా ఉంది. శోధదీపము—తె.

Share (deferred shares)— అస్తగిత హిస్సె—దూరలాంభాంశపు షేరు—తె.

Single transferable vote— ఏకల సంక్రమణీయ మత. చిక్కుగా ఉంది. ఏకవర్తి బదలాయింపు వోటు—తె.

Sinking fund— నిక్షేపనిధి—బాగానేఉంది.

Sleeping partner— వివరణము ఉన్నది. ఉపేక్షా భాగస్వామి. తె.

Sliding wage scale— వివరణ కలదు. క్రమికవేతన శ్రేణి—తె.

Snap vote— అచానకవోట్ — ఆకస్మిక వోటు—తె.

Staff— కర్తవ్యార్థి — మనకు బాగా అనిపించదు—ఉద్యోగివర్గము—తె.

Stratosphere— సమతాపమండలము — స్థిరతాపవాయుమండలము—సరిగా ఉండును.

Sub marginal Standard of living— వివరణ కలదు — అవసరమ జీవన ప్రమాణము — బాగుండునేమా.

Suffragette—వివరణ ఉన్నది—స్త్రీ వోటు వాది. తె.

Tarif (preferential)—రియాయతీశుల్క— రాయతీమహూలుఅని తెలుగులో అనవచ్చును.

Technology—శిల్పవిజ్ఞాన—తెలుగులో శిల్ప శబ్దమును నిర్మాణకళకు, చెక్కడమునకు వాడు చున్నాము—యంత్రవిజ్ఞానము సరిపోవచ్చును. లేదా టెక్నాలజీ.

Television— రూపవాణి — తెలుగులోకూడ సరిపోతుంది.

Title deed—స్వామిత్వపత్ర—హక్కు దస్తావేజు—తె.

Value (surrender)—వివరణ కలదు.

ఆకాలసమర్పణమూల్యము లేక సమర్పణ మూల్యము అనవచ్చును.

Veto—రోధఅధికార—నిరోధాధికారము—తె.

Vote by proxy—ప్రతిప్రతీద్వారా మతదాన—ప్రతినిధిపర వోటింగు—తె.

Wage (living)—వివరణ ఉన్నది—బతికే టంత కూలి.

Ways and means position— ఆదాయ వ్యయస్థితి—తె.

Writ of habeas corpus— నేరస్తుని హాజరుపెట్టు ఆదేశము—తె.

AIR Lexicon: The publications Division; Ministry of Information & Broadcasting. Government of India—New Delhi. price Rs. 10—50

సాహితీజగతి

శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు

జ్ఞానవరి సంచికలో నా 'సాహితీ జగతి' అన్న పుస్తకాన్ని శ్రీ చే. రా. గారు సమీక్షించారు. ఆ సమీక్షలో కొన్ని అభిప్రాయాలను వ్యతిరేకిస్తూ మార్చి సంచికలో నే నొక వ్యాసం వ్రాశాను. దానికి సమాధానం చెప్పే ఉద్దేశంతో చే. రా. గారు మే సంచికలో తిరిగి ఒక వ్యాసం వ్రాశారు. ఇప్పుడు నే నీ వ్యాసంలో వారి అభిప్రాయాలను పునర్విమర్శిస్తున్నాను.

సాహిత్యం సార్వజనికమైనది; అది మతాలు, సాంఘిక వ్యవస్థలు, నియమాలు మొదలైనవాటికి అతీతమైనదని నా అభిప్రాయం. చే. రా. గారు ఇదంతా రొమాంటిక్ భావన అంటారు. ఏదో సంఘ ప్రయోజనంలేని సాహిత్యమంటూ ఏదీ ఉండదనడంలో విప్రతిపత్తి ఎవరికీ ఉండదు. కాని ఆ సాంఘిక ప్రయోజనంకోసం తొందరపడకూడదనీ, సాహిత్యంవల్ల సమకూరే సాంఘికప్రయోజనం ఒక్కొక్కప్పుడు రచయిత సమకాలంలో జరక్క భవిష్యత్తులో జరగవచ్చుననీ, కనుక ఈ విషయంలో నిదానం అవసరమనీ, నిజానికి ఈ నిదానం శాస్త్రవిజ్ఞాన ప్రయోజన నిర్ణయంలో కూడా ఆవశ్యకమేననీ నేను సాదాపరణంగా ప్రతిపాదించాను. నిష్ప ఎన్నోవిధాలుగా పుట్టినట్లు మానవత్వం వివిధమతసాంఘికాది విశ్వాసాలవల్ల వికసిస్తుంది. సాహిత్యం దీనిని నిరూపిస్తుంది.

పూర్వం రాజుల జీవితాలలో సంఘర్షణ జరగానికి అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉండేవనీ, సాధారణంగా సామాన్యుల జీవితాలలో తదవకాశం తక్కువనీ నే నన్నాను. సామాన్యుల జీవితంలో సంఘర్షణ జరగడానికి అతడు కథానాయకుడు అవడానికి అవకాశం లేనేలేదని కాని, వీల్లేదనికాని నే ననలేదు.

కలకత్తా సముద్రతీరంలో ఉందనడం సాహిత్య దృష్టిలో పెద్ద తప్పుకాదని నే నన్నాను, ఒప్పుని అనలేదు. చే. రా. గారు అలా ఏ పరిస్థితులలోనూ

అనకూడదంటారు. ప్రసిద్ధకవులు కొందరు ఇటువంటి పాఠపాట్లు చేశారు, నా పుస్తకంలో అవి ఉదాహరించాను. దానికి చే. రా. గా రేమంటారు? ఇంకొక ఉదాహరణ ఇస్తాను.

వాల్మీకి 'అరణ్యాలలో నివసించి తపోవనాలను యథార్థంగా వర్ణించాడు. నాగరకుడైన కాళిదాసు వాటిని ఊహించి వర్ణించాడు. రామాయణంలో తపోవనాల వర్ణనలనుచూస్తే ఆ ప్రాంతాలన్నీ భయానకాలుగా తోస్తాయి. శాకుంతలంలో సుందరప్రకాశత ప్రదేశాలుగా కనిపిస్తాయి. (రెండుచోట్లా రాక్షసులున్నారు). దీనికి కారణం కాళిదాసు తపోవనాలను ఎప్పుడూ చూసిఉండకపోవడం, అతడు రచింపబూనిన నాటకానికి రమణీయమైన ప్రదేశం ఆవశ్యకం కావడమూను.

సాహిత్యంలో భావం ప్రధానమనీ వాస్తవికత అప్రధానమనీ ఒత్తిచెప్పడానికి కలకత్తాలో సముద్రం ఉందనడం సాహిత్య దృష్టిలో పెద్ద తప్పు కాదన్నాను. ఆ అభిప్రాయాన్ని ఆ మేరలో అర్థంచేసుకోవాలి తప్ప, సాహిత్యంలో వాస్తవికతను పాటించ నక్కరలేదనీ, ఎవరిఇష్టం వచ్చినట్లు వారు వ్రాయవచ్చుననీ నా అభిప్రాయమని భావించకూడదు. ఏ వాక్యానికైనా రచయిత ఏ ప్రకరణంలో ఏ చిత్త సంఘటనం (Spirit)తో దాన్ని వ్రాశాడో వాటినిబట్టి అర్థనిర్ణయం చెయ్యాలి. తండ్రి కోపంగా కొడుకుతో 'మల్లీ ఇలా చేశావంటే చావగొడతాను' అంటే తండ్రి కొడుకుని అక్షరాలా దుడ్డుకర్రతో చచ్చేదాకా కొడతాడని అర్థంకాదు, కఠినంగా దండిస్తాడని అభిప్రాయం. శంకరాచార్యులు 'భజగోవిందం భజగోవిందం...' అని ఒక వ్యాకరణ విద్యార్థిని పెచ్చరిస్తే లోకవిజ్ఞానాల నశ్వరత్వం సారమార్మికజ్ఞాన శాశ్వతత్వం అతని మనస్సులో నాట జేయడమే ఆచార్యులవారి ఆశయమని గ్రహించాలి తప్ప

అందరిని చదువునంధ్యలు కట్టిపెట్టి అహోరాత్రాలూ గోవిందభజనచేస్తూ కూర్చోమనికాదు. అసలు ఆచార్యులవారే అలా క్కూచోలేదు. 'కలకత్తా బీదీలో ఆ యువతీయువకులు కూచోని మాటాడుకొంటున్నారు' అనడం సాహిత్యదృష్టిలో పెద్ద తప్పుకాదు. ఆ యువతీ యువకులసంభాషణ ముఖ్యం—అన్న నా అభిప్రాయాన్ని సరిగా ఆకళించుకోకుండా అలా అనకూడదని చే. రా. గారు వాదించారు. ముళ్లపల్లె, మర్రిచెట్టుకథ వేరని, ప్రసిద్ధ ప్రదేశాలనుగురించి తప్పుగా వ్రాయడం సాహిత్యకారుడు చెయ్యకూడనివని అని చే. రా. గారు వ్రాశారు. సాహిత్యంలో వాస్తవికత భగ్నమవచ్చునా, కాకూడదా అన్న సందేహం చర్చ చేయాలి తప్ప ప్రదేశం ప్రసిద్ధమా అప్రసిద్ధమా అన్నది ప్రశ్నకాదు. ప్రసిద్ధ ప్రదేశాలంటే ఏవి? లక్షణనాభా కలవా? కచయిత ఎప్పుడూ వాస్తవికతతో ప్రాకులాడుతాడు. సమర్థుడైన రచయిత అవసరాన్నిబట్టి వాస్తవికతకు విరుద్ధంగా వ్రాసి చిప్పించగలడు.

శ్రీ శ్రీ కి మార్క్సిజంతో పరిచయం ఉందని చే. రా. గారు శ్రమపడి నిరూపించారు. ఈ నాడు మనం రాజకీయాలలో దొర్లుతున్నాం. ఇట్టిస్థితిలో సంప్రదాయ విమర్శకులకు శ్రీశ్రీ రచనలు అర్థం చేసుకొనేసాటి రాజకీయ పరిజ్ఞానం ఉండదని చే. రా. గారు అనుకొనడం పొరపాటు. 'శ్రీశ్రీ కవిత కేవల సాహిత్య దృష్టితోచేసే వ్యాఖ్యానాలకీకూడా లొంగదనే నే ననేది' అన్నారు, చే. రా. గారు. రాజకీయ వ్యాఖ్యానాలకు లొంగినా లొంగకపోయినా సాహిత్య వ్యాఖ్యానాలకు, లొంగకపోతే అది సాహిత్యంకాదు.

తొండా కుక్కా జంతువులు కనుక, వాటిలో మానవత్వరోపణకన్నా జంతుస్వభావ వర్ణనమే ఎక్కువచేసి ఉన్నందునా ఆ పద్యంవలన కవి పశితకు అక్కడ కలిగించవలసినంతగా గాఢమైన అనుభూతిని కలిగించ లేకపోయాడు.

ఇక వ్యాకరణం సంగతి. శైశవంనుంచీ ప్రతి మనిషితోనూ అలిఖిత వ్యాకరణం ఉంటుందనీ, భాషా వ్యవహారాన్ని అదే నడిపిస్తుందనీ, లిఖిత వ్యాకరణాలన్నీ కేవలం రైళ్ల రాకపోకలను సూచించే టైప్ వ్రైటింగ్, తపాలా ఛార్జీల పట్టికలవంటివి అనీ, ఆధునిక భాషా శాస్త్రజ్ఞుల (linguists)

అభిప్రాయం. దీనివే చే. రా. గారు 'వాటిని guides అన్ style sheets అన్ అనాల్సి ఉంటుంది. వాటినికూడా వ్యాకరణాలని వ్యవహరించటం ఇంకో మంచి మాట దొరక్కనే' అని పాణినీయం మొదలైన లిఖిత వ్యాకరణాలు సినైన వ్యాకరణాలు కావని, రైళ్ల రాకపోకల పట్టికల వంటివనీ తేల్చారు. శైశవంనుంచీ మనుష్యులలో అలిఖిత వ్యాకరణం ఉంటుందనడానికి ఆధారాలేమీ లేవు. చుట్టుప్రక్కల వారి భాషా వ్యవహారాన్ని గమనించి మనిషి భాషను అర్థం చేసుకొనడం, తిరిగి మాటాడడం, తన ప్రతి భువబట్టి క్రమంగా క్రొత్త వాక్యాలు నిర్మించడం నేర్చుకొంటున్నాడు. అంతేకాని వ్యాకరణ విజ్ఞానం పెంపొందించుకొనడం లేదు. అది వ్యాకరణ విజ్ఞాన మయితే కొన్ని కొన్ని విలక్షణములైన చోట్ల కొందరైనా సందేహాలకు లోనుకావలసి ఉంది. కాని మన అనుభవంలో అలాటిదేదీ కనిపించడం లేదు. పైగా చదువుకొనే పిల్లలు మొట్టమొదటిసారిగా వ్యాకరణాంశాలు మేష్టరు చెప్పినప్పుడు ఆశ్చర్య పడతారు. రాముడు+అతడు=రాముడతడు అని అవుతుందంటేనూ, 'అశోకుని సైన్యమున కెదురొడ్డి పోరాడిరి. ఆ యుద్ధమున రక్తపుటేరులు పారెను' అన్న వాక్యాలలో సంధులను విడదీసి చూపుతేనూ పిల్లలు మొదట్లో నమ్మరు. అలిఖిత వ్యాకరణమే ఉండి, ఈ అంశాల సూత్రాలు తెలియకపోయినా ప్రక్రియలు వారికి అదివరకే తెలిసి ఉంటే ఈ అంశాలు గురువుగారు చెప్పిన ఉత్తరక్షణంలో ప్రతిబాబుడూ గ్రహించి ఉండేవాడు. చిన్న పిల్లలు మాటాడడం నేర్చుకొంటున్నప్పుడు 'నాన్న చెప్పింది', 'మేం వెళ్దాం' మొదలైన వ్యాకరణం తప్పులు చెయ్యడం, పెద్దలు వారిని దిద్దడం చూస్తున్నాం. ఏ భాషలోనైనా భాషముందూ వ్యాకరణం తర్వాతా వుడతాయి. పిల్లలలో అలిఖిత వ్యాకరణం ఉంటుందంటే వారిలో భాషకన్నాముందో తత్సమకాలం లోనో వ్యాకరణం ఉదయిస్తోందనడమన్నమాట. ఇది లోకవిరుద్ధం. ఏ భాషలోనైనా ఏ వ్యాకరణమూ పుట్టకముందే ఆ భాషలో సాహిత్యం పుట్టడం చూస్తున్నాం. కనుక ఆధునిక భాషాశాస్త్రజ్ఞులు చెప్పే అలిఖిత వ్యాకరణం గగనకుసుమం. అటువంటిదేదీ ఉండదు. భాషా వ్యవహార సంప్రదాయమాత్రం ఉంటుంది.

(పబలంగా అమలులోకి వచ్చిన ఏ వ్యాకరణ మైనా తన చట్రంలో ఇముడని కొన్ని శబ్దాలను కత్తిరించివేస్తుందని నేను వ్రాసినదానికి 'కత్తిరించివేస్తుందట! కత్తిరించి ఎక్కడ పారేస్తుంది? భాషలో లేకుండాచేస్తుందా?' అని ఆశ్చర్యపడి చే. రా. గారు ప్రశ్నించారు. పాణినీయం ప్రబలంగా అమలులోకి వచ్చింది. అది రామాయణ భారతాలలోని కొన్నిపదాలను సమ్మతించనందున ఆ మాటలను తర్వాతివారు ఉపయోగించలేదు. కనుక పాణినీయం రామాయణ భారతాలలోని కొన్నిమాటలను తర్వాతివారు ఉపయోగించకుండా కత్తిరించివేసింది. ప్రజలు చేసిన పనినే వ్యాకరణమీద ఆరోపించడం. నేను కత్తిరించివేస్తుందన్నానుగాని కత్తిరించి పారేస్తుందనలేదుకదా! రామాయణ భారతాలలోని పదాలను సారయ్యడానికి మధ్య పాణిని ఎవడు? ఆ మాటలు ఆ కావ్యాలలో ఉండకుండా ఎక్కడికిపోతాయి? విస్తృత మైనభాషలో అప్రయుక్తమైన శబ్దమే ఉండదని పతంజలి పస్పశాహ్నికంలో అన్నాడు.

లిఖితభాషలకే సాహిత్యదృష్టిలో వ్యాకరణం అవసరం. అలిఖితభాషలకు ఆ భాషల లక్షణాలను తెలుసుకొందుకు వ్యాకరణాలు వ్రాస్తే వ్రాయవచ్చును. తోడభాషను పరిశీలించి వ్యాకరణం వ్రాస్తే దాని వలన ఆ భాషలో సన్నిహితమైన భాషల సంగతి తెలియవచ్చును. కాని దానివలన తోడభాషకీ, తోడలకీ చేకూరే ప్రయోజనం ఏమీలేదు.

'పాణిని పతంజలులు మహామేధావులు. కాని మానవవిజ్ఞానంవారితోనే అగిపోయిందని నేననుకోను' అని చే. రా. గరన్నారు. అగిపోయిందని నివరన్నారు? అగిపోలేదుకనుకనే వారి తర్వాత ఎందరో వ్యాకర్తలు వచ్చారు. వారిలోకూడా పాణినితో అగిపోయిందనుకొంటే కాత్యాయనుడూ, ఆయనతో అగిపోయిందనుకొంటే పతంజలి వచ్చిఉండేవారుకారు. వారి ముగ్గురిలోనూ 'యథోత్తరం మునీనాం ప్రామాణ్యం' అని అర్వాచీనుడే ప్రమాణమన్నారు తప్ప ప్రాచీనుడు చెప్పిందే శిలాక్షరమని ఏ వ్యాకర్తా అనలేదు. పాణినికూడా హతాత్తుగా ఊడిపడలేదు. ఆయనకుముందు అనేక వ్యాకర్తలు వెలశారు. పాణిని పతంజలులు మహామేధావులని కీర్తిస్తూనే

పాణినీయం గైడు పుస్తకం వంటిదని; దాన్ని వ్యాకరణం అనడం ఇంకో మంచి మాట దొరక్క గత్యంతరం లేకపోవడం వలననే అనీ చే. రా. గారెందు కంటున్నారో అర్థంకాదు.

ఆధునిక భాషా శాస్త్రజ్ఞుల అభిప్రాయం భాషకి వ్యాకరణం అనవసరమనీ, వ్యవహారలే భాషని నడిపిస్తారనీ, ఎవడు ఏం వ్రాసినా మాటాడినా అదంతా ఒప్పేననీను. సభ్యభాష, అసభ్యభాష. రెండూ ఒక్క అర్థాన్నే బోధించినా, వాటిలో శిష్టులు ఉపయోగించే భాషని ప్రమాణీకరించి వ్యాకర్త వ్యాకరణం రచించి ఉత్తరోత్తరా వ్రాతకోతలకు ఆ భాష ఉపయుక్తమయేటట్లు వ్యవస్థ కల్పిస్తున్నాడు. చిన్న పిల్లల తొక్కు పలుకులనుకూడా మనం అర్థం చేసుకొంటున్నాం. కనుక వారి భాషకూడా వ్యాకరణ యుక్తమే అనతగదు. చిన్నపిల్లల తొక్కుపలుకులు అర్థం చేసుకొనడంలో క్లేశం అనుభవిస్తాం. ఆ పిల్లల సన్నిహిత బంధువులు అర్థం చేసుకొన్నంత తేలికగా ఇతరులు గ్రహించలేరు. వ్రాతకోతలకు ఉపయోగించే భాషలో ఇంతటి వైవిధ్యం, అర్థబోధనలో క్లిష్టతా ఉండకూడదు.

ఏ భాషని వ్యాకరించడం? శిష్టభాషనా, అశిష్ట భాషనా? అని ప్రశ్నించుకొని పతంజలి శిష్టభాషని వ్యాకరించడమే లాభవంతా ప్రయోజనవంతమూ అని నిశ్చయించాడు. ఇప్పుడు భాషా శాస్త్రజ్ఞులు దీనికి పూర్తిగా విరుద్ధ పద్ధతిని అవలంబిస్తున్నారనిపిస్తుంది. శిష్టులు వ్యవహరించే భాషలకి దవి తములైన వ్యాకరణాలు అసలు వ్యాకరణాలే కావనీ, భాషలకి లిఖితవ్యాకరణాల ప్రయోజనం ఏమీలేదనీ అంటున్నారు. అనాగరకులైన తోడలు మొదలైనవారి భాషలకు వ్యాకరణాలు వ్రాస్తున్నారు. ఈ పరిశీలన నిష్ప్రయోజనమని నా ఉద్దేశంకాదు. కాని అభివృద్ధి చెందని భాషలకు వ్యాకరణం వ్రాయడం చాలా కష్టం. దానిలో గురుత్వమేతప్ప లాభం ఉండదు. అభివృద్ధిచెందినభాషలయితేనే ఒక్కొక్క సూత్రంతో అనేకరూపాలు నిష్పన్నాలవుతాయి. సంస్కృత వ్యాకరణంలోకూడా రూఢపదాలను ఉణాదిసూత్రాలద్వారా వ్యాకరించారు. ఒక్కొక్కమాటకు ఒక్కొక్కసూత్రం

చెప్పవలసివచ్చింది. ఈ ఉణ్ణాదిమాత్రాలు నేటికీ ఎవరూ వ్యాకరణప్రయోజన దృష్టితో చదవరు. ప్రజలలో బాగా వాడుకలో ఉన్న మాటల విషయంలో వ్యాకరణ ప్రయోజనం కనిపించదు. కాని భాషా సమష్టికి వ్యాకరణం అవసరం.

నిజాని కీ వ్యాకరణం ఒక మిథ్య. రామ + డు = రాముడు అని ఉకారాదేశాన్ని; తాన్ + తాన్ = తాంస్తాన్ అని సకారాగమాన్ని వ్యాకరణాలు విధిస్తున్నాయి. కాని 'రాముడు', 'తాంస్తాన్' అన్నవే వాస్తవ పదాలు. వైయాకరణులు విధించిన ఉకారాదేశ సకారాగమాలు మిథ్య. లేనివాటిని సౌలభ్యంకొరకు ఉన్నాయనుకొనడం.

'ఒక గ్రంథాన్ని, ఆ గ్రంథంలో వ్యక్తమయ్యే గ్రంథకర్త ప్రతిభనీ, దృక్పథాన్ని అంచనావేసే అధికారం విమర్శకుడికి ఖచ్చితంగా ఉంది... 'ప్రౌఢ వ్యాకర్తకి మంచిపరిశీలన ఉందికాని సూత్రరచనలో నేర్పులేదు' అని ఎవరైనా రాశారనుకోండి. ఇట్లా రాయడానికి విమర్శకుడు ప్రౌఢవ్యాకర్తకన్నా గొప్ప వాణ్ణి అనుకోనక్కరలేదు.....కొన్నిసాహిత్య సిద్ధాంతాల్ని విమర్శించేటప్పుడు చూపిన హేతువాదదృష్టిని భాషనుగురించి రాసేటప్పుడు శ్రీ హనుమంతరావు గారు చూపించలేదని నే నభిప్రాయపడ్డాను. అందు వల్ల వారి హేతువాదదృష్టి పరిమితమన్నాను.' అని చే. రా. గారు వ్రాశారు.

'హేతువాదదృష్టి పరిమితము' అంటే సాహిత్య సిద్ధాంతాల విమర్శలో హేతువాదదృష్టి ఉందనీ

భాషనుగురించివేసిన ఆలోచనలో లేదనీ సమీక్షకుల అభిప్రాయమని ఏ పాఠకుడూ ఊహించలేడు. 'వీరి సాహిత్యసిద్ధాంత విమర్శ హేతువాదబద్ధంగా ఉంది, భాషనుగురించిన పరిశీలనలో హేతువాదదృష్టిలేదు, అని చే. రా. గారు ఖచ్చితంగా వ్రాసిఉండవలసింది, ప్రౌఢవ్యాకర్తగురించి ఎవరో వ్రాసినట్లుగా.

యతిప్రసల చర్చలో చే. రా. గారు మొదటి సమీక్షలో 'ఆంధ్రకవితా సరస్వతికి బరువునగులు' అనే వ్యాసంలో యతిప్రసలు తెలుగు కవిత్వానికి బరువు లనీ, మహాకవులే ఆ బంధాలున్నవి తప్పించుకోలేక పోయారనీ నిరూపించటానికి ప్రయత్నించారు' అని వ్రాశారు. ఎట్లా ప్రయత్నించాను, లేదా ఆ ప్రయత్నం ఫలిత మేమైంది అనివారు సూచించలేదు. పైగా 'నిరూపించారు' అనకుండా 'నిరూపించడానికి ప్రయత్నించారు' అనడంవలన ఆ నిరూపణ సరిగా జరగలేదేమో అని పాఠకుడు సందేహించడానికి అవకాశం కల్పించారు. రెండో వ్యాసంలో 'వారు చూపిన ఉదాహరణలు కన్విన్సింగ్ గా ఉన్నై' అని వ్రాశారు. ఈ వాక్యం మొదటి సమీక్షలోనే వ్రాస్తే వారి అభిప్రాయం విస్పష్టంగా అందరికీ తెలిసేది. అలా వ్రాసిన తర్వాత మాత్రమే వారు గణాలుకూడా బంధాలు కావచ్చుననీ, అదీ పరిశీలనార్హమనీ సూచించి ఉండవలసింది.

[ఈ చర్చను ఇంతటితో ముగించుచున్నాము.]

జీవితాన్ని సూత్రీకరించుకు...

శ్రీ కె. శివారెడ్డి

నీవు

జీవితాన్ని సూత్రీకరించున్నావ్.-

నేను

జీవితాన్ని విశ్వసించి

మంచో చెడ్డో, ఆనందమో విషాదమో,

అమృతమో విషమో

గుండె నిండుగా అనుభవించాను.

వే నెప్పుడూ

ఒక్క పగలే కావాలని

ఒక్క పగలే ఉంటుందని

అనుకోలేదు, ఆశించనూలేదు.

ఈ నాణానికి

రెండు ప్రక్కలుండటం

ధమనులు, సిరబున్నంత అవసరం.

కన్నీళ్లు చిరునవ్వులు

ఎండా వానలు, వెన్నెల-చీకట్లు

వీటంటితో(లో), కలిపి, మెదిపి

తయారుచేసిన 'రసగుళికే' జీవితం.

అందుకే

నేను జీవితాన్ని సూత్రీకరించలేదు

కేవలం ఊహలకు ఊలుదారా లల్లలేదు

బతుక్కి కంచిపట్టుచీర కాకపోయిరా

కలవేతచీరయినా కట్టటానికే

ఆచరణ రాపిడిలో

జీవి తాన్ని సూత్రీకరించకు...

దీని నాణ్యం పరీక్షించటంలోనే
జీవితాన్ని అనుభవించాను.

‘దిగులు గదికి’

తాళా లెప్పుడూ వేసేఉంచాను.

గత చరిత్ర తాలూకు
విచారనంబంధమైన పైళ్ళన్నీ
దాన్లో బంధించబడి ఉన్నాయి.

కొంతమందికి

దిగులు దేవునిగది.

రోజుకొక సారన్నా తాళంతీసి

గంటో ఆరగంటో పూజించి

మననంతో గుండె పుటల్పిండా

‘చింత’ల రామకోటి రాసుకుంటారు.

గురికి బెత్తెడన్నట్లు

కార్యావరణ పట్టాలమీద

బతుకు రైలు డిరైల్ అవుతుంటే

వెక్కిళ్ళు మాత్రమే మిగుల్చుకుంటూ

దీనత్వంతో దరిద్రంతో ముఖాన్ని కప్పకుని

కుమిలి, కుమిలి, కుళ్ళి కుళ్ళి కృశిస్తారేతప్ప

ఆచరణకు అంటుకట్టటం కాని

అర్థి కస్తోమతుకు నీళ్ళుపోయటం కాని

చేతకానివాళ్ళు

తూరుపు ముఖంమీద

చెల్లాచెదరుగాపడ్డ మేఘం ముంగురుల్ని

సరిదిద్ద లేరు.

వీరోచితంగా

పోరాడే శక్తిలేనివాళ్ళు

ప్రపంచం వాకిట్లో, బతుకు కోర్పులో
సిగ్గులో తలొంచుకుని నీళ్ళు నములుతారు.
కనురెప్పరెత్తే ధైర్యం లేనివాళ్ళు
భవిష్యత్తు నాహ్వానించలేరు.

అందుకే

జీవితాన్ని సూత్రీకరించకు
మాటల్లో వ్యాఖ్యానించకు
జీవితాన్ని జీవించు.

శ్రీ పెన్నెత్త అప్పలరాజు

తెలుగు సాహిత్యంలో భావకవిత్వానికి శ్రీ దేవులపల్లి వేంకటకృష్ణశాస్త్రిగారు పర్యాయపదంగా నిలబడ్డారు. ఆధునిక కవిత్వ సాహిత్యాకాశంలో హరి విల్లులా దూసుకువచ్చిన ఈ భావకవిత్వానికి కృష్ణశాస్త్రిగారు లాలిత్యాన్ని, విశిష్టతనేకాక శాశ్వతత్వాన్ని కూడ సంతరింపచేశారు. ఈ సాహిత్య ప్రక్రియకు 'మరింత మాన్యత చేకూర్చి ఆంధ్రశైలిగా మామ్యలయ్యారు.'

నిజానికి శాస్త్రిగారి 'కంచుకోట కవిత్వమే' అయినా మిగిలిన రచనా ప్రక్రియల్లోకూడ వారిది అందెవేసిన చేయియని వారి వచన రచనలు చదివిన వారికి తేటతెల్లమగుచున్నది. శ్రీ ఇంద్రగంటివారన్నట్లు—ఆయన కవితనుమించిన వచనమూ, యక్షగానాలూ, నాటికలూ వ్రాసి లోకాన్ని దిగ్భ్రాంతము చేశారు.

'గద్యం కవీనాం నికషం వదంతి'—అని వచనాన్నే రచయితలకు గీటురాయిగా పండితులంగీకరించారు. కవితా రచన తపస్వయితే వచన రచన మహాయజ్ఞములాంటిది. కొంచెము ఇటూ అటుగా కృష్ణశాస్త్రిగారి మాటల్లోనే చెప్పారంటే కవిత పక్షిలాంటిది. వచనము మనిషిలాంటిది. వచనానికి శాస్త్రాధ్యయనం, ఆలోచనాశక్తి, పెద్దల సాహచర్యం, పరిశీలనాశక్తి, పర్యటనానుభవం, అన్నిటిని మించిన భాషాపాటవం మొదలైనవి ఎంతయినా అవసరము. కృష్ణశాస్త్రిగారి వచన రచనలలో ఈ విశేషాలు పుష్కలంగా వున్నాయి. అందుకే వారు మంచరచయిత కూడా.

మొదటినుండి జీవితంలో తటస్థుడైన పరిస్థితులు, చారిత్రక సందర్భాలు, కృష్ణశాస్త్రిగారి వ్యక్తిత్వాన్ని అసాధారణంగా, కళాత్మకంగా నిర్మించాయి.

చాయి. కృష్ణశాస్త్రిగారు—కలికి పాటల కోయిల కొలను—వంటి పండిత కుటుంబములో జన్మించారు. కవుల, పండితుల, సాహచర్యం ఇంటివద్దే వారికి లభిస్తూవుండేది. విద్యార్థిదశలో ఆంగ్ల సాహిత్య విశారదుడైన రఘుపతి వేంకటరత్నంగారి ఆచార్యకం లభించింది. తరువాత రాజారామమోహనరాయలుతో పుట్టిన మాననోద్యమం, నా జాతి మానవజాతిఅన్న మానవతావాదం శాస్త్రిగారిని బాగా ప్రభావితం చేశాయి. జంఝూమారుతంవంటి సంఘ సంస్కరణోద్యమాన్ని (వనేశపెట్టిన వీరేశలింగంగారు, దేశాన్వతటిని రాజకీయంగా ఒకటిగాచేసిన గాంధీగారు—భారత సాహిత్యసేమలో హిమాలయ శిఖరములా ఆకాశంలోకి పొడుచుకొని పైకిలేచిన రవీంద్రులు—శాస్త్రిగారికి ఆదర్శపురుషులుగా నిలిచారు. స్వయంగా సాహిత్య ఉద్యమాల్లో పాల్గొన్నారు. తెలుగు, ఇంగ్లీషు సాహిత్యాంబుధిని బాగా తరిచారు. ఆకాశవాణిలో తెలుగు సాహిత్యప్రయోక్తగా పనిచేశారు. ఈ అన్ని అనుభవాలు మరెన్నో యిలాంటి వలుకుబడులు వారి వచనరచనలకు అర్థగాంభీర్యాన్నీ, లోకజ్ఞతనీ చేకూర్చాయి. ఈ సత్యాన్నే పద్మరాజుగారు యిలా వెల్లడిస్తారు—కృష్ణశాస్త్రిలో కృష్ణపక్షము వ్రాసిన కవి ఒక మూల ఉన్నాడు. మరొక మూల లోకాన్ని బాగా దగ్గరగా ఎరుగున్న గడసరి, మనుషుల్ని—అన్ని రకాల వాళ్లనీ—కొంటే చిరునవ్వుతో పరిశీలిస్తూ, వాళ్లంటే పిచ్చిఇష్టంతో పడివచ్చే సంఘజీవి ఉన్నాడు. అప్పుడూ, యిప్పుడూ కూడ ఈ రెండో వ్యక్తి బలవంతుడు. ఇది తెలుగు సాహిత్యం అదృష్టం మహాఅదృష్టం.

నిజానికి తెలుగులో వ్యాసరచనా ప్రక్రియ సమృద్ధికావడం లేదు. చక్కని వ్యాసరచనకు భావ

సంపద, భాషాశక్తితోపాటు శిల్పనైపుణ్యము ఎంతో అవసరము. అప్పుడే వ్యాసం సాహిత్యసరమ్మై పాఠకునికి కాలక్షేపంతోపాటు జ్ఞానాన్నికూడా ప్రసాదించ గలుగుతుంది. కృష్ణశాస్త్రిగారివి ఈ లక్ష్యాన్ని నెరవేర్చగల ఉత్తమ వ్యాసాలు.

కృష్ణశాస్త్రిగారి విషయ పరిజ్ఞానము పాఠకుణ్ణి చకితపరచేటంతటి విస్తృతమయింది. బహుకాల దర్శనం - అన్నవ్యాసంలో ముప్పయి యేళ్లక్రితం దేశంలో నాన్కోఆషరేషన్లో ఆస్తి పోగొట్టుకొని జైలులో మగ్గి, యిప్పుడు పూట గడవని స్థితిలో పడి ప్లాటుఫారంవద్ద వేచివుండి వచ్చిపోయేవారిని 'బహుకాల దర్శనం' అని పలకరిస్తూ ఏ వరద పేరుపెట్టాకాస్త పైసాలు కాచేసే శ్రీరాములనే వ్యక్తిని గురించి పరిచయము చేస్తారు. యిలా దేశం కొరకు నిజంగా త్యాగంచేసి చివరకు పాట్లకి మోసం చేసే స్థితికి దిగజారడానికి సంఘానికే బాధ్యత అన్న ధ్వని యిందులో నిశ్చింతంగా ఉంది. అందుకే శాస్త్రిగారు శ్రీరాముల్ని నిందించక యిలా అంటారు— తక్కువవాడు మోసంచేస్తే అది దారుణమైన నేరము. ప్రభుత్వమూ, ప్రతినిధులూ చేస్తే అది రాజకీయ తంత్రము—శాస్త్రిగారు ఆ వాడు చేసిన ఈ విమర్శకి యిప్పటికీ కాలదోషం పట్టలేదు!

'అవ్వతిరునాళ్లలో— తప్పిపోయింది' అన్న వ్యాసంలో వాళ్ళే వాళ్ళ పన్నుగల అవ్వ స్వభావాన్ని, స్వరూపాన్ని ఎంతో హృద్యంగా చిత్రిస్తారు. ఇలాంటివలు మన ఆంధ్రలో ఏ పల్లెలోనైనా యిట్టే ప్రత్యక్షమవుతారు. శరీరము ముడుతలుపడి, కల్వాడి జాతుపండిపోయినా జీవితేచ్ఛ చావదు. తీర్థయాత్రకు వెళ్ళినా, యింటి దగ్గరి మనవలకి జీళ్ళు, జంగిడి మిఠాయి కొనాలన్న మమకారంపోదు. అవిడ రూపురేఖలూ శాస్త్రిగారి శబ్దాల్లో చూద్దాం— నాన్నగారి మేనత్త—దెబ్బయ్యేళ్ళ పైమాట. నడుం నిటారుగా కదురులా నిలబెడుతుంది. యిష్టం లేనపుడు మాత్రం తెలుగులో—ఐ—లాగా వంగిపోతుంది. మాట్లాడుతుంటే ఏమీ తెలియదు. రొమ్మలో నడుస్తున్నట్లు పుసుకూ పుసుకూ గాలి పోసు

కుంటుంది—ఇలాంటి అవ్వ—వ్యాసం ముగిసేసరికి పాఠకుల మదిలో ప్రతిమలా కూర్చుంటుంది.

రిక్వావాలా వ్యాసంలో ఏవరేజి రిక్వావాలా స్వభావాన్ని చిత్రిస్తారు. ఈ వ్యాసంలో శాస్త్రిగారి పరిశీలనా శక్తి, మనోవిజ్ఞానపరిచయం అద్భుతంగా ప్రత్యక్షమవుతాయి. రిక్వావాలా అహమ్మద్ మెలకువలు గురించి యిలా వాస్తారు—అహమ్మద్ సైకిలు త్రొక్కుతూ, త్రొక్కుతూ నడుము అజంతా బొమ్మలా ఒకప్రక్కకి విరవడం; తొక్కుతూ, తొక్కుతూనే రెండువేతులూ గాలిలోకి చాపేయ్యడం—వంటివి. వర్షాకాలంలో కప్పు కునేందుకు కీలుగుడ్డవుండేదికాదు. చిరిగి తడిముద్దైన మామూలు గుడ్డనే మొహందగ్గరనుండి కప్పేవాడు— అంటూ చివరిగా వాక్యాన్ని యిలా ముగిస్తారు. —అహమ్మద్ దర్జాయే వేరు. ఎత్తునుంచి దిగే గుణము కాదు—అంటే అహమ్మద్ కూటికి పేదఅయినా గుణానికి కాదని ధ్వనించేవారు శాస్త్రిగారు. మనిషి విలువని కొలవడానికి శీలాన్ని కాక పైసాలని కొలబద్దగా అంగీకరిస్తున్న యీనాటి సంఘానికి యీ వాక్యం కొరడా దెబ్బలా తగులుందంటే అతిశయోక్తి కానేరదు. నిజాయితీ, నీతి ప్రశ్నేనస్తే యీనాడు అహమ్మద్లాంటి రిక్వావాలాలకే ఎక్కువ మార్పులు లభిస్తాయి. తనతో అహమ్మద్ని సరిపోల్చుకుంటూ యిలా అంటారు—సిగ్గా, బిడియం లేక గాని, అహమ్మద్ కంటే నే నేమంత గొప్పవాణ్ణి? బట్టలూ, చదువులూ, పదవులూ, సంస్కారాలూ, తెచ్చిపెట్టుకున్న కృత్రిమపు హోదా? ఆ శ్రమజీవి శివముందు తెల్లబోయి వీటిని ధూళిలో దాచెయ్యాలనిపిస్తుంది. అలా అని అహమ్మద్ కేవలం యాంత్రికజీవేకాదు. హృదయమూపుంది. అందము, ఆడపిల్లలయెడ ■ యిది కూడా ఉంది. అందుకే—అహమ్మద్ కేకాక అతగాడి రిక్వాకి కూడా ఆడపిల్లల అలికిడి యిట్టే పసిగట్టడం వచ్చును.

బూటు పాలిష్ — వ్యాసంలో చెప్పలుకుట్టే నారయ్యను పరిచయంచేసి పనిలో ఏముంది, చేసే విధానంలో వుందిగాని—అన్న శ్రమ విలువని, తత్వాన్ని వివరిస్తారు. దీనికి సాక్ష్యంగా భక్త రైదాస్ పదాన్ని ఉటంకిస్తారు— భగవంతుడు జోళ్ళు కుట్టేవాడు,

గొప్పగా కుడతాడు...అలా అని శాస్త్రిగారు ఆవృత్తిని సమర్పించారు. సంఘంలో అట్టుడుగున వుండిపోయిన ట్టువంటివారికి తొందరగానే మంచిరోజులు లభిస్తాయన్న నమ్మకాన్ని యిలా వ్యక్తంచేస్తారు—నారయ్య కొడుకు మాత్రం చెప్పలు కుట్టడు. చదువుకుంటున్నాడు. పాత చెప్పవంటి నారయ్య గుడిసెకు యెప్పటికైనా వాడే మాసికలు వేయాలి — అని రూపకం చేస్తారు. ఈ వాక్యంలో నిజంగా మారుతున్న సాంఘిక పరిణామక్రమం, భావియొడ రచయితగా వ్యక్తంచేసిన గొప్ప నమ్మకం పెనవేసుకొన్నట్టున్నాయి. ఇలా వారు వ్రాసిన ప్రతీ వ్యాసంలోనూ, వారి పాండిత్యం, అనుభవం, పరిశీలనాశక్తి, సంఘయొడ వారికున్న సేతుబద్ధమైన దృక్పథం, దగా పడుతున్న వారియొడ వారి సానుభూతి తొంగిచూస్తాయి.

రాముడు, శ్రీ కృష్ణావతారతత్వం, అన్నమాచారివంటి వ్యాసాలు కృష్ణశాస్త్రిగారి తాత్వికజ్ఞానానికి, శాస్త్రపరిచయానికి చక్కని ఉదాహరణలు. పుష్పలావికలు, సువాసనాద్రవ్యల్లాంటి వ్యాసాలు వారి లోకజ్ఞానానికి, శబ్దసంపదకూ, రచనా కౌశలానికి మంచి ఉదాహరణలు.

వారు వ్రాసిన ప్రతివ్యాసంలోనూ, ఏదో ఒక ప్రత్యేకత ప్రతిబింబిస్తుంది. శాస్త్రిగారి వ్యక్తిత్వం, ప్రతిభ, తొంగిచూస్తూనే ఉంటాయి. ఇంకా వాక్య సరళి, పదప్రయోగం, శబ్దసంపద అక్కడక్కడ

వాడే సామెతలు, జాతీయాలు, అచ్చతెనుగుమాటలు, అవసరమైనచోటపడిన యితర భాషాపదాలు వ్యాసము యొక్క ప్రభావాన్ని, సాగసునీ యనుమడింపజేస్తాయి. సున్నితమైన హాస్యమూ వుంటుంది. దానివెనుక సంఘముయొక్క చెంపని చెల్లుమనిపించి, పీపుని చరిచే వ్యంగమూ వుంటుంది. మా పూరు పోయిందన్న వ్యాసంలో పల్లె—పట్టణ తారతమ్యాన్ని ఎంతో చమత్కారంగా కుల్లవ్తంగా వెల్లడించారు.—ఏంచెయ్యనో, పట్టణం ప్రవాసమైపోయింది నాకు. యిది ఆప్యాయంగా నాతో మాట్లాడదు. స్వార్థం యిది. పట్టణంలో పున్నన్ని గోడలు మా పల్లెలో లేవు. అక్కడ మనిషికి, మనిషికి, చెట్టుకి, పిట్టకి, చేనుకి గట్టిచుట్టరికంవుంది—మంచోట అంటారు—పల్లి తల్లివంటిది, పట్టణం ప్రియురాలివంటిది. ఈ వాక్యం శాస్త్రిగారి పరిశీలనాశక్తికి, అనుభూతికి, శబ్దశక్తికి, శిల్పానికి మచ్చుతునక.

అందుకే వెంకటేశ్వరరావుగారు కృష్ణశాస్త్రిగారిని—పెర్ ఫెక్టు నిష్టా — అని చమత్కరించారు. పద్ధరాజుగారు—శాస్త్రిగారు తన తెలుగును చెక్కుతారు. దానికి నగిషీ కొడతారు. మెరుగుపెడతారు. ఆయన మనస్సులో ఎక్కడో అసలైన తెలుగు భాషకు నమూనా ఏదో ఉంది—అంటారు. నిజంగానే ఉంది.

అందుకనే కృష్ణశాస్త్రిగారిది వచన రచన లోనూ అందెవేచిన చేయి; వారి రచనలు తెలుగు సాహితీకి యెనలేని రతనాలు!

“యా వ నే విష యోషి నాం”

“ఆంగీరస్”

మనుష్యజన్మే విచిత్రమైంది. ఈ మనుష్యజన్మ జంతుజన్మకన్నా విశిష్టమున్ను, విపరీతమున్ను అయినది. ఇందుకు బహుకారణాలు వుండవచ్చు. ముఖ్యమైన కారణం మెదడులో వున్నదనిపిస్తుంది. ఆకారంలోనేమి, బరువులోనేమి, పరిమాణంలోనేమి, అభివృద్ధి విషయంలోనేమి జంతువుల మెదడుకు, మనుష్యుల మెదడుకు చాలా తేడాలు వున్నాయి. కుందేలు, ఎలుక, పిల్లి, చివరికి కుర్కురము—మెదడులు ఏదో సాధారణంగా మనుష్యుల మెదడులను పోలివుంటాయే కాని, మనుష్యుల మెదడులు కావు. మనుష్యుల మెదడుతో పోల్చితే, ఆ ఇతరమైన జంతువుల మెదడులు—చివరికి మనుష్యులతో పోలికలగల ప్రాణి విశేషాలయొక్క మెదడులుగూడా చాలా చిన్నవిగాను, బరువు తక్కువఅయినవిగాను, పట్టిప్రాథమిక స్థితిలో వున్నటువంటివిగాను కనిపిస్తాయి. ఈ తేడా మనుష్యుణ్ణి సర్వప్రాణికోటిలోను విశిష్టుణ్ణి చేస్తున్నది. మనుష్యుడు ఎక్కువ ఆలోచనను చేయగలవాడు, తెలిసి వ్యవహరించగలవాడు అవుతున్నాడు. ఇంకా ఎంతవాడో అవుతున్నాడు. అయితే ఈ ఆలోచనలు, మొదలైనవి ఒకపద్ధతిలోపడి, వానికి ఒక మార్గము, స్వేచ్ఛ వీర్పడటానికి చాలాకాలం పట్టివుంటుంది: మానవ జాతిలో నాగరికతారతమ్యాలను, చరిత్రనుబట్టి ఇటువంటి విషయాలను కొంత తెలుసుకోవచ్చు. అంతేగాక, మానవుని ఊహాపోహలకు వయస్సుకూడా కారణం అవుతున్నది. ఒక వయస్సులోని ఊహాపోహలు ఇంకొక వయస్సులో వుండాలని లేదు. ‘సువృష మరీ పసివాడిని అయిపోతున్నావు’ అని వృద్ధులను ఆ వృద్ధులకన్న వయస్సులలో చిన్నవారైనవారు అనడం వింటూవుంటాం. అనగా పసివాని ఆలోచనము

లకు, వృద్ధుల ఆలోచనములకు తారతమ్యం వున్నదని, వుంటుందని అనియేకదా—అర్థం.

మరి ఈ ఫయస్సును మనీషులు స్థూలంగా నాలుగిభాలుగా విభజించారు. మహాకవియైన కాళిదాసు తన రఘువంశంలో వయస్సుయొక్క దశలను, ఆ దశలలో మానవుని ప్రవృత్తి నివృత్తి వ్యాపార ధర్మాలను శిల్పమందరంగా చెప్పివున్నాడు.

శైశవేభ్యస్త విద్యానాం
యేవనే విషయైషినాం
వార్ధకే మునివృత్తేనాం
యోగేనాంతే తనుత్యజాం’ అని.

అయితే కొందరు ఈ వయో విశేష వికాసంలో ఇంకా కొన్నిదశలను అంతర్దశలనుగూడా ప్రస్తావించి వున్నారు. కౌమారము, పౌగండము—ఇట్లా. ఇది అంతా ఎందుకంటే, మనుష్యునియొక్క నేరు నేరు దశలలో అతని ఆలోచనలు, ఊహాపోహలు, జీవితానుభవము మొదలైన సమస్తమున్నూ మారుతూ వుంటాయని అనడానికి.

ఇట్టి ఈ మానవుణ్ణి ఒకసామాన్యమైన ధర్మంమీద నిర్బంధం ఎట్లా అన్నది అనాదినుంచీ గూడా మనుష్యునికే పెద్దసమస్య అయిపోయింది. ఏదేశం ధర్మశాస్త్రం చూచినా, ఇది ఇట్లా అని తెలుస్తుంది. మనుష్యుడు మనుష్యుడేగాని మనుష్యునిలో అగ్నిపర్వతాలదగ్గరనుంచి మురికి గుంటలదాకా వున్నాయి. ఆ మనస్సు ఒక్కవిధంగా పనిచేయదు. అందరిలోను అది ఒక్కతీరులోనే వుండదు. అందరికి వుండే చిత్తవృత్తిధర్మాలు ఒక్కటేఅయినా, వానిలో తీవ్రతామాంద్యాలు, గోతులు, పల్లాలు, సామవస్థగోస్వత

శిఖరోత్థాలమైన జెన్నత్యాలు, సాతాశకుహరనిసాత పన్నిభాలైన పడిపోవుటలు—ఇన్ని వున్నాయి. ఇచ్చట ఒక సమ్యగ్ధర్మసాధన లేకపోతే మనిషి చెడతాడు. మనుష్యప్రపంచమూ చెడుతుంది. ఈ విషయంమీదనే మతాలు, నాగరికతలు, సమాజాలు, వ్యవస్థలు లేచాయి. లేస్తున్నాయి. మనుష్యజాతి వున్నంతవరకు లేస్తాయి.

మనుష్యునియొక్క స్థితి ఇది అనడంచేత ఇచ్చట అంతరాలు ఏర్పడుతున్నాయి. తరము తరము మధ్య ఇది గోచరిస్తున్నాయి. ఒక తరము పుడకమై, మరియొక తరము యాననాయత్తమౌతూ వున్నప్పుడు, ఆ యువతరం ఆవృద్ధతరం విషయంలో తప్పులు పట్టడము, న్యూనంగా చూడటము, ఇంకా ఏమేమో అనడము కన్పిస్తుంది. ఇది మానవజాతిలో ఇప్పడే కొత్తగా పుట్టిందికాదు. మానవజాతి ఆభ్యుదయమో, పతనమో, అంతా ఇట్టి సంఘర్షణమీదనే నడుస్తూ వస్తున్నది. ఒక భావాన్ని, ఇంకో భావం అంది వుచ్చుకొని, అదే ఇది అయినట్లుగా పరిణామం చెందుతూ మానవజాతి సాగిపోగలిగితే, సంఘర్షణలు వుండవు. కాని అట్టిది సాధారణంగా జరగదు. భావానికి భావానికి సంఘర్షణ వుంటుంది. ఇప్పుడు ప్రపంచంలో తరముల అంతరం వాబడుతున్న విశేష వాదం ఇటువంటి భావ సంఘర్షణకు చెందిందే.

2

ఈ రకమైన భావసంఘర్షణ ఐరోపాలో, అమెరికాలో ఇశిష్టరూపం దాల్చి కన్పిస్తున్నది. మనవంటి దేశాలలో లేదాఅంటే వున్నదిగాని, అంత ప్రచురంగా, కాష్టస్థాయికివచ్చి కన్పించడం లేదు. లేదో, మన మేధావులు ఆ సంఘర్షణను గురించి ఆలోచించి దానికి స్వరూప లక్షణాలను ఇదమిత్యంగా నిరూపించి, దాని అక్షరరూప నిరూపణం చెయ్యలేక పోతున్నారని అనవలసి వుంటుంది. ఎందుకు ఇట్లా అనడంఅంటే, ఇచ్చట ఏ రకమైన ఉద్దేశం సరిణామ నిసరిణామాలు పాటమరించినా, వానిని సాత్వాత్మ పరిభాషలోనే మన మేధావులు వ్యక్తీకరణ చెయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఇది సరియైన పద్ధతేనా అనిపిస్తుంది.

ప్రతినమాజంయొక్క పరిణామం చరిత్ర ఒక్క విధంగా వున్నప్పుడు అట్టిదికుదరవచ్చు. లేదా మానవుని పురోగతిలో అన్నిదేశాల మధ్యను సమానమైన అభ్యుదయ సత్తా సాధ్యం అయి, అట్టిది ఏర్పడినప్పుడు— అట్టిది సాధ్యం కావచ్చు. ప్రపంచంలో ఇంకా ఏదేశం సభ్యత, ఏదేశం నాగరికత ఆ దేశానిదిగా వుంటున్నది. ఏ వేశచరిత్ర ■ దేశానిది, ఏ దేశం సాహిత్యం ఆ దేశానిది, ఏదేశం జీవితం ఆ దేశానిది అయివుంటున్నది. జీవిస్తున్న వారంతా మానవులే అనడంచేత కొన్ని సామాన్యధర్మాలు అచ్చట అచ్చట కన్పించవచ్చు. అన్నింటికంటే మించి సాంప్రదాయం అన్నది ఒకటివున్నది. దీన్ని చాలామంది అధునాతనులు—దానివిషయం ఏమిటో తెలియకుండానే కొట్టిపారేస్తూ వుంటారు. అది ఏదో అభివృద్ధి నిరోధకమైన దినుసు అయినట్లుగా గేలిచేస్తూవుంటారు. ఈ అసభిజ్ఞతను ఏమనాలి? దానిని దానికి పెట్టవలసిన పేరుపెట్టి చెబితే ■ అందరికీ కోపంవస్తుంది. అయినా అదివుంది. మహా మేధావియైన వైట్ హెడ్ కావుల్ను తను ఒకనొక గ్రంథంయొక్క పీఠికలో తాను నాగరికత అని, సభ్యత అని అంటున్నప్పుడు గ్రీకులతోను, రోమనులతోను పుట్టిపెరిగిన నాగరికతా విశేషాన్ని మాత్రమే దృష్టిలో పెట్టుకు మాట్లాడు తున్నామని, తమకు ప్రాచ్యదేశముల విషయము తెలియదని వ్రాశారు. అంటే, తాను వ్రాసిన గ్రంథానికి, గ్రంథవిషయానికి సాంప్రదాయానుబంధం ఆయన కల్పించుకుంటూవున్నారన్నమాట. మన తెలుగుదేశంలో ఏ ప్రబంధాన్ని తీసుకుచూచితా, ఈ 'సాంప్రదాయానుబంధము', 'అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధి' అన్న పదబంధాలు కన్పిస్తాయి. వాని ఆర్థం ఏమో తెలుసుకోవచ్చు, ■ ఆలోచనాపద్ధతిలోని శాస్త్రీయ వైశారద్యం కన్పిస్తుంది. ఈ సాంప్రదాయానుబంధ విచ్ఛిత్తి జరిగిందోఏమో, మనలో మేధావులము అనుకునేవాళ్లు, ఎక్కడో విఖండంలోనో జరుగుతున్న అక్కడి సమాజావ్యవస్థలోని, సమాజాల ధర్మాలలోని వత్తానవైద్యధర్మాలవల్ల సంప్రసమైన, అవుతున్న భావ సంఘర్షణ విశేషాలను చూచికాదు— చదివి—

వానిని ఇచ్చట సాంఘిక ప్రకృతనాలమీద అధ్యారోపం చేసి, అప్పుడు ఆ ప్రకృతనాన్ని గురించిన వింగడింపును ప్రారంభించేస్తూ పున్నందువల్ల, అచ్చట అన్నమునకు అన్నమూ మెతుకునకు మెతుకూ తెలియని ఒకానొక అయోమయ స్థితి ఏర్పడుతున్నది.

భావబహుత్వ, అభిప్రాయ బహుత్వ, సిద్ధాంత బహుత్వ సమాజాలను గురించేకాక, ఏకాకారభావ, ఏకాకార అభిప్రాయ, ఏకాకార సిద్ధాంతావలంబనం చేత విశిష్టైక్యతనట్లు స్వయంగా భావిస్తున్న సమాజాలలోగూడా ఈ సాంప్రదాయ ప్రాబల్యాలను చూడవచ్చు. రష్యా చెైనావ రెండూ కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలను అవలంబించి నడుస్తూవున్నామంటున్న రాజ్యాలే. కాని ఆ రెండు రాజ్యాలమధ్యను ఇప్పుడు పచ్చగడ్డివేస్తే భిగ్గుమంటున్నది. ఇందుకు ఇతరమైన బహుకారణాలను చెప్పవచ్చు. కాని ప్రధానంగా ■ రెండు దేశాల మధ్యనున్న సాంప్రదాయవైధర్యం ఇందుకు కారణమని అనిపిస్తుంది. ఇది పైకి కన్పించనికారణం—మనస్సులో అవ్యక్తమైన ఆ మనస్సుయొక్క లోపలి పొరలలో వుండి, పైకి కన్పించరాక, తనవని తాను మరి ఒక కంటికి కన్పించకుండా చేసుకుపోతూవుండే, అతి ప్రబలమైన చెత్తికధర్మవిశేషంగా దానిని మనం భావించవచ్చు.

3

ఇట్లా సాంప్రదాయాను బంధం కల్పించుకొని ఇచ్చటి పురాతనులు మనుష్యజీవితాన్ని గురించి ఎట్లా ఆలోచించిందీ పరిశీలిస్తే ఒక్కవిషయం స్పష్టంగా కన్పిస్తుంది. ఆ పురాతనులు ధర్మానికిముందు, మోక్షానికి చివర ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. మధ్య అర్థాన్ని, కామాన్ని బిగించారు. వానిని నాల్గంటిని కలిపి పురుషార్థాలన్నారు. వీనిని అంతా అనుసరించాలని ఆ పురాతనులు ఎంతగా భావించినా అట్లా జరిగిందని చెప్పడానికి చరిత్రలోగాని, చరిత్రకాని పురాణాది కాలలోగాని ఆ ట్టేదఖిలాలులేవు. ఉపనిషత్తులలో ఒక కథ వుంది. బ్రహ్మ పున్నాడు. ఇంద్రుడు, వైరోచనుడుగావుల్లు ఆయనవద్దకు వస్తారు. జీవితంలో పర

మార్గం ఏదో అని చెప్పవలసిందిఅని ఆ బ్రహ్మను వారు కోరుతారు. బ్రహ్మ వారికి బహువిషయాలు బోధిస్తూ పోతాడు. ఒక దశలో వైరోచనుడు తృప్తిపడి, మళ్ళీ రాడు. ఆ వైరోచనుడు బ్రహ్మద్రవ్యాన్నిగురించి తప్ప తక్కిన అన్నింటిని గురించిన్నీ మాత్రము బ్రహ్మ వలన తెలుసుకుంటాడు. ఇంద్రుడు ఆ తర్వాతగూడా వచ్చి బ్రహ్మవిద్యను పొందుతాడు. ఇది కథ. ఇందులో వైరోచనుడు కోరిన, పొంది సంతృప్తిపడిన జీవిత పరమార్థం ఈ చెప్పిన పురుషార్థాలలో మూడింటిలో ఇమిడిపోతుంది. అనగా అతను తైవర్యుడు మాత్రమే అవుతాడు. ధర్మము, అర్థము, కామములతో అతను తృప్తి పొందాడు. పరమపురుషార్థమైన నాల్గవ పురుషార్థం అతనికి అక్కరలేక పోయింది. అతని మనస్సే దానిమీదకు ప్రసరించలేదు. ఇదే విధంగా ధర్మము, మోక్షములతో నిమిత్తములేని అర్థ, కామాలనే అనుష్ఠించేవారు వుండవచ్చు.

ఇట్లా ఈ పురుషార్థాలు మనుష్యుని జీవన ధర్మ పరమార్థాలుగా భాసింపజేయబడినప్పుడు, మనుష్యుని జీవనగమనయొక్క పిండికృతార్థం పరమమైన స్థితిలో ఆ పురాతనులచేత ఊహించబడింది. ఇప్పటికీ—ఆచరణలో లేకపోయినా 'ధర్మార్థకామ మోక్ష చతుర్విధ పురుషార్థ సిద్ధర్థం' అని చెప్పుకుంటూ వుండటం వుండనే వున్నది.

పురుషార్థాలలో కామం బలీయమైనదని అనాదిగా అంగీకరింపబడుతూనే వచ్చింది. తిరిగి ఆ పురాతనులే మనుష్యునకు — అంతశ్శత్రులెవ్వరు అని ఆలోచించి, కామానికి మొదటిపీట వేశారు. భగవత్ గీతలలో ఇట్లా వుంది.

ధ్యాయతో విషయాన్ పుంసః

సంగస్తేషా వజాయతే

సంగాత్ సంజాయతే కామః

కామాత్ క్రోధోఽభిజాయతే

క్రోధాత్ భవతి సంమోహః

సంమోహాత్ స్మృతి విభ్రమః

స్మృతిభ్రంశాత్ బుద్ధివాశో
బుద్ధివాశో ప్రణశ్యతి.
అట్లాగే ఇంకోచోట గీతలలోనే—
కామనీష క్రోధనీష
రజోగుణ సముద్భవః
మహాశనో మహాపాపా
విద్యోన మిహ వైరిణః

ఇట్లా అనేకవిధాలుగా కామంయొక్క బలం గుర్తింపబడివుంది. ఈపైన ఉదాహరింపబడిన గీతా శ్లోకంలో ఆ కామము రజోగుణమువలన పుట్టినదని, అది సఫలము కానపుడు క్రోధరూపాన్ని ధరిస్తూ పున్నదనినీ, ఆ కామము తనివితీరనిదనినీ, పాప భూయిష్టమైనదనినీ ఆత్మయోగమునకు అదిశత్రువు అనినీ కామంయొక్క జౌద్ధత్యం స్పష్టపరచబడివుంది.

అరిషడ్వర్గాలుగా చెప్పబడిన కామక్రోధాదులు పున్నాయంటే, వానిని తీసుకొని వానియొక్క వస్తుస్థితి ప్రవృత్తినిబట్టి చూచినా, అవి అన్నీగూడా కామంయొక్క తీవ్రమందాదిదశావిశేషాలేగాని వేరే కాదువలె కన్పిస్తుంది. ఆ కామంయొక్క వివిధ వృత్తులే అవి. ఉపనిషత్తులలో గూడా సృష్టిని గురించిచెప్పే కొన్ని కొన్ని పట్టులలో—

‘సోఽకామయత’

అన్నపద్యంతి వుంది. అప్పుట ఆ కామశబ్దం అర్థం ఇంకోకటి అనుకున్నప్పటికీ సృష్టికార్యం జరపాలన్న ఉత్సుకతకల్గిన ఆ తొలిదైవంలోని సంకల్ప వృత్తికి ‘కామ’ శబ్దంచేత ప్రతీతిని కల్గించవలసి వచ్చిన స్థితిని గమనించవలసి వుంది.

4

ఇప్పుడు ఈ చెప్పబడిన కామభావనకు బహు రకాలయిన అర్థాలు ఏర్పడ్డాయి. వాత్సర్యముని నాటికి, అతనికి ఎంతో కొంతముందు—ఈ కామము అన్నపదము ఇప్పుడు ఇంగ్లీషులో ‘సెక్సు’ అన్న శబ్దముచేత చెప్పబడు. సర్వమైన అర్థానికి అనువర్తనం చెందివున్నట్లు కన్పిస్తుంది. అయితే ప్రేమకు,

కామానికి భేదం ఎంచబడుతున్నది. కామము అంటే, ఒక పురునికి అన్యస్త్రీయందు, ఒక స్త్రీకి అన్యపురుషుని యందు కలిగేటువంటి ఒకానొక అధర్మ శృంగారభావ విషయంఅన్నఅర్థం ఇప్పుడు వ్యాప్తిలో వుంది. ఇక ప్రేమ అన్న దానిని గురించి చెప్పనవసరం లేదు. అది చాలా పవిత్రమైన వస్తువు అని అందరు వ్రాస్తూనే వున్నారు. ఇంగ్లీషులో ఈ ప్రేమను love అని, కామాన్ని lust అని అంటున్నారు. స్త్రీ పురుష విషయకమైన సర్వఅనురాగవ్యాపారాన్ని చెప్పడానికి ‘సెక్స్’ అంటున్నారు. అయితే శాస్త్రకారులు ‘కామాన్ని’ ఇప్పటి సెక్సు అన్న అర్థంలోనే వాడినట్లు కవిమూర్తి గమక, ఆ ‘సెక్సు’ అన్న అర్థ ప్రతీతికి ‘కామం’ అన్నమాటను వినియోగం చెయ్యవచ్చు. ఎందుచేతనంటే, ఇప్పుడు ఆ పూర్వమువాడిన పరిభాష అమలులో లేదు. ఇంగ్లీషు పరిభాషనే చాలా వరకు అనుసరించడం జరుగుతోంది. అందునల్ల అటువంటి విషయాలను గూర్చి చెప్పవలసి వచ్చి నప్పుడు—పూర్వపు శాస్త్రాలలో చెప్పబడిన ‘కామం’ పదాన్ని ‘సెక్సు’ అన్నమాటను పర్యాయంగా వాడుకుంటే అటూఇటూగూడా కుదురుతుంది.

‘సెక్సు’ విషయాలను గురించి ఎవరు ఏమి చెప్పినా, తేక ఎవరు మాట్లాడినా, అది ఏదో పెద్ద దోషం అయిపోయినట్లు, మాట్లాడటం సాపేక్షం అయినట్లు మనలో చాలామంది భావిస్తారు. కాని సంఘజీవనంలోనేగాక, సంఘంయొక్క స్పృహ, నీతికి, మర్యాదకు, చివరికి శరీరస్పృహతకుగూడా ఈ విషయాలు ఆందరికీ తెలియడం అవసరంఅని, మన పూర్వులకు తెలిసినంతగా, ఇప్పటి మనకు తెలియకపోవడం విచిత్రమే అనిపిస్తుంది. పూర్వులు ఇందులో శాస్త్రాలను రచించారు. అక్కడితో ఆ మీమాంస మనదేశంలో ఆగిపోయింది. వాత్సర్యముని తర్వాత సమాజంలోని ఆతివ్రధానమైన ఈ విషయాన్నిగురించిన విజిజ్ఞానే దాదాపు అడుగంటిపోయింది.

సో కాకముకథలవంటి సంగతులు ఆ శాస్త్రం స్వాధ్యాయాన్ని ఆశ్రయించుకున్నాయి. ఇచ్చట సంఘాన్ని తీసుకొని దానియొక్క సర్వవైఖరులను పరిశీలించి, మీమాంసించి నిమగ్నంచేసే వద్దతీ పోయింది. శృంగారం అన్నది అర్చిరసాలకు తల్లివంటిది అని ఆలంకారికులు అయితే చెప్పారుగాని, ఆ భావనగూడా విభావానుభావ వ్యభిచారీభావ సంచారిభావాలచుట్టూనే ఇప్పటికీ తిరుగుతోంది. ఆ తర్వాత దానినిగురించిన మీమాంసే లేదు. అందువల్లనే సమాజాలయొక్క ఆశ్రయములకు, నీతిధర్మాల నిలకడకు ప్రాణభూతమైన విషయం ఎక్కడో ఎక్కడి ఒక సమాజంలోనో ఎవరో శాస్త్రజ్ఞులు జరిపిన పరిశోధనల ఫలితాలను అంటబట్టుకొని, మనం ఎక్కడ పోవలసివస్తున్నదేగాని, ఇచ్చటి సమాజంలో ఈ కామం ప్రవృత్తి వద్దతీ పరిణామాదికాలు ఎట్లా వుంటున్నది అనుశీలించి, ఆ అనుశీలనాన్ని శాస్త్రస్థాయికి తీసుకొనిపోతున్న లక్షణం కన్పించదు.

ఈ రకమైన పరిశీలనం ఎంత ముఖ్యమో, ఆ 'సెక్సు' అన్నది కొన్ని కొన్ని సమాజాలలో ఏమి చేస్తున్నదో, అచ్చటి పెద్దలు వ్రాయగా దానిని చదవ కల్గితే కొంత మనకుగూడా, అటువంటి అనుశీలనము సమాజయొక్క, జీవితయొక్క సమ్యగవగాహనకు, ఆ అనుశీలనయొక్క అవసరము విన్నపాలై, దృష్టి గోచరాలవుతాయి.

ఇది ఒక విధంగా ఎవరి ఆత్మను వారు పరిశీలించుకొనడం వంటిది. ఎందుచేతననగా మనుష్యునిలో పుట్టి ఆలోచనలు భావాలు విరివిగా, అనభ్రాంతంగా, మధురంగా, వికారంగా, శ్రేయస్కాముకంగా, దౌర్భాగ్యంగా—అనేక విధాలుగా వుంటాయి. మనసు లక్షణం అది. పూర్వపు శాస్త్రాధికారిలో అంతశ్శత్రు మీమాంస జరిగిందంటే, దాని అర్థం ఇదే. ఇచ్చట బహుమాన అంతర్గత ప్రకోపకారి సర్వభావ సంపత్తిని సాధ్యమైనంతవరకు అవలోడనంచేసి, వానికి కేవల స్థితిని నిరూపించి, ఆ పూర్వులు కామము, క్రోధము, మదము, మాత్సర్యమూ మొదలైన చిత్తవిక్షేపాలను నిరూపిస్తే తెచ్చారు. అవి ఏదేశంలో, ఏ కాలంలో, అయినా నిరవచ్ఛిన్నంగా అర్థం అవుతాయి. అయితే సంఘం అన్నది మారుచూపుంటుంది గనుక, ఈ

కేవలస్థితికి చేర్చబడిన చిత్త ప్రకోపన విక్షేపణ విషయాదికాలు, ఆ మారినసంఘంలో ఎట్లా అనువర్తిస్తున్నాయో, అంతఃపూర్వపు సంఘం పద్ధతులలో ఎట్లా వికటిస్తున్నాయో, వానికి ఘర్షణ ఎట్లా ఏర్పడుతున్నదో, పరిశీలనచేసి, అందుకు కారణాలను తేల్చి, సరియైన సమస్యను మార్గాన్ని అన్వేషించని పక్షంలో సంఘం యావత్తుగూడా ఒక విధమైన అవ్యవస్థపాలుకాగలస్థితి ఏర్పడుతుంది.

ఈ సంఘర్షణ మనదేశంలో కొన్నికొన్ని విషయాలలో ప్రచురం అయినట్లు 'సెక్సు', అందుకు సంబంధించిన నీతి నిబంధనల విషయంలో ప్రచురం కాలేదు. అట్లా అని అది అక్కడ లేదనికాదు. దానిని మనము చూడటంలేదు. చూచినా పట్టించుకొనడం లేదు. సంఘయొక్క శ్రేయస్కామమైన మనదృష్టి యందలి లోపమునకు, జనులయొక్క సుస్థితియందు మనయందుగల జ్ఞానానికీ ఇది ఒక తార్కాణం. ఈ స్థితి వాటుమాటలకు, చీకటి గుసగుసలకు కారణమవుతున్నది. ఒకప్పుడు చలం ప్రభృతి కొందరు రచయితలు ఇటువంటి విషయాలనుగురించి కొంత వ్రాశారుగాని, అవి కొన్ని కొన్ని సిద్ధాంత జడిమిల వలన ఏకదేశం అయిపోయినాయి. ఆ రోజులలో హాల్ కైన్ ప్రభృతి కొందరు పాశ్చాత్య నవలాకారుల ప్రాబల్యం ప్రబలింపజగా, శాస్త్రదృష్టి ప్రబలలేదు. అందువల్ల ఆనాటి ఆ రచనలు పన్నునిష్ఠ అనుశీలనం లేనివై, కథలుగా మిగిలి, కాలంమీద నిష్ప్రయోజకాలై పోయినాయి.

ఈ రకమైన కృషి రచయితలుచేయగా సమర్థులేఅయినా, వారియందు నికషమైన శాస్త్రదృష్టి వుండదు. మనుష్యులను, వారి చిత్తవృత్తులను రచయితలు సూక్ష్మంగా పరిశీలించగల శక్తిగలవారే అని అనుకున్నా, ఆ పరిశీలనం వానియొక్క రచనకు ఇతివృత్తమైన కథావిషయాభిముఖంగాపోయి పరిధి పరిమితము, అనుశీలనం అనిష్కృష్టము అయిపోయింది. అందువల్లనే సమాజశాస్త్రమర్మాలను ఎరిగినవారు, చరిత్రగతి తెలిసినవారు, పన్నునిష్ఠమైన అనుశీలనం చేయడంలో నిష్ణాతులు మాత్రమే ఇందుకు తగుతారు. అటువంటి వారివలననే విషయం విశ్లేషించబడి, శాస్త్రంగా నిరూపించబడుతుంది. (సశేషం)

వేంకటాద్వరి

భారతి ఏప్రిల్ 1971 ప్రతిలో, ప్రధానముగా నన్ను ఆకర్షించిన వ్యాసము, శ్రీమాన్ ఈయూణ్ణి వేంకటవీరరాఘవాచార్యులవారి 'అంధులైన సంస్కృతకవిశేఖరులు'. వీరిలో వేంకటాద్వరి గురించి మరికొన్ని అంశములను నివరించుటకుగల ఉత్సాహముచే ఈ వ్యాసమును వ్రాయడమైనది. వేంకటాద్వరి ఆసలుపేరు అరశాణపాలెం వేంకటాచార్య. వీరు కాంచీపురమునకు దగ్గరగానున్న అరశాణపాలెంలో జన్మించారు. వీరి తండ్రి రఘునాథాచార్య. తల్లి సీతమాంబ. వీరు ఆత్రేయగోత్రజులు. వీరి పితామహులు అప్పయ్యాద్వరిగా ప్రసిద్ధిచెందిన శ్రీనివాసాచార్య. శ్రీనివాసాచార్యగారు, పంచమతభంజకులుగా ప్రఖ్యాతులైన కాంచీపురం రాజాచార్యులవారి మేనల్లుడు. వేంకటాద్వరి 17 వ శతాబ్దివాడు. వీరు వడగల సాంప్రదాయముగల శ్రీవైష్ణవులు. వీరు వేదవేదాంతముల కూలంకషాధ్యయనపరులు. వీరికి తర్కమీమాంస వ్యాకరణ నాట కాలంకార శాస్త్రములందు అసమానపాండిత్యము గలదు. వీరి శ్లేషకవిత్వాశలము అద్వితీయము. వీరు శ్లేషయమకచక్రవర్తులు. వీరు కొంతకాలము ప్రళయకావేరి ఆస్థానపండితులుగా నుండిరి. వేదాంతదేశిక సాంప్రదాయానుయాయులు. వేదాంతదేశికుల తర్వాత అంతటి ప్రజ్ఞకలవారు వేంకటాద్వరియని చెప్పవచ్చును. వీరు రచించిన గ్రంథములలో విశ్వగుణాదర్శచంపు, లక్ష్మీసాహస్రము ప్రసిద్ధములు. విశ్వగుణాదర్శచంపు రచనా విధానములో నొక చోట భగవదపచారము అగుటవలన వీరికి దృష్టిసోయినదని, పాదుకాసాహస్రము (వేదాంతదేశికులది) వలె 'లక్ష్మీసాహస్రము' 1000 శ్లోకములతో స్తోత్రము చేయుటవలన పునః దృష్టి ప్రసాదము గలిగినదని చెప్పబడినది. అద్వరి అనుపదము నామాంతము

లందుండుటచే, వేంకటాద్వరి, వీరి పూర్వవంశీయులయజ్ఞములజేసిన వారలని తెలియుచున్నది.

వేంకటాద్వరికి వ్యాకరణము కరతలామలకము. వీరి వ్యాకరణ విజ్ఞాన ప్రజ్ఞావిశేషము వీరు రచించిన మరియొక్క కావ్యము 'శ్రీరాఘవయాదవీయము' నందు ప్రస్తుటమగుచున్నది. ఈ కావ్యము 30 శ్లోకములుగలది. ఈ శ్లోకములను అనులోమముగా చదివినయెడల రామచరితము, ప్రతిలోమముగా చదివినయెడల భాగవతమునందలి విషయములు తెలియును. కావున ఈ కావ్యము 60 శ్లోకముల పరిమితి యగుచున్నది. కావ్యారంభమున తిరువతి శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామిని, శ్రీరామచంద్రుని, శ్రీకృష్ణుని స్తుతించెను.

కించి త్సంచింతయా గోపీ
కిలకించిత వంచితమ్ |
అంచితం జ్యోతి రమరై
రంజనాద్రావుదంచితమ్ ||

భావము:—కొంచెము పరధ్యానముగా నుండుట చేత గోపిక గలిగింతకు వంచితమైన గొప్పజ్యోతి అంజనాద్రయందు దేవతలచే పూజింపబడి ఒప్పుచున్నది.

భద్రోల్లాసం భాస్కరావత్య
వాహిన్యస్తర్మీన్యస్తస్త వైర్యుగ్రబాణః |
నాథోఽహత్యానందహేతుః
ప్రదత్తాం రాజీవాక్ష్మ రాఘవో యాదవో వా ||

భావము :—సూర్యవంశ మనెడునదియందు కిడించునట్టి, నశించిన శత్రువులుగల, ఉగ్రబాణములుగల, అహత్యయొక్క అనందమువకు హేతువునగు రాజీవాతుడైన ప్రభువైన రాఘవుడు (శ్రీరామ

చంద్రుడు)గాని, యువనానదిలో క్రీడించువాడును, శత్రునిర్మూలకుడును, ఉగ్రబాణములు కలవాడును, బలరామునికి సంతోషమునకు కారణమైన ప్రభువైన యాదవుడు (శ్రీకృష్ణుడుగాని) మంగళ వికాసమును ప్రసాదించుగాత,

కావ్యంతమున కావ్యరచనాపద్ధతి చెప్పబడినది.

అనువర్ణిత రామకృష్ణవృత్తే
రనులోమ ప్రతిలోమ వాచనాభ్యామ్ ।

కృతిముల్లసితాం విధాయపద్యైః
వివృణోతి స్వయమేవ వేంకటార్యః ॥

భావము : అనులోమ ప్రతిలోమ పాఠభేదము చేత రామకృష్ణ చరితములను వర్ణించిన వేంకటాధ్వరి తన 'రాఘవయాదవీయము'నకు తానే వృత్తిని రచించినాడు.

వేంకటాధ్వరియొక్క విశ్వగుణాదర్శ చంపు, లక్ష్మీసాహస్రము ఇత్యాది గ్రంథములు ఒకయెత్తు. (శ్రీ రాఘవయాదవీయము మరియొక యెత్తు. సంస్కృతములో శ్లేషను కవితోపకరణముగాజేపి నాయకద్వయమును చిత్రించెడు గ్రంథములు పెక్కుకలవు. ఈ రచనా విధానములో వేంకటాధ్వరి నిష్ణాత. కాని అంతకంటె మిన్నయగు అనులోమ ప్రతిలోమ పతనముల వలన జ్ఞాతమగు నాయకద్వయచరితములుగల ఈ కావ్యము అపూర్వము, మరియు దుష్కరము. ఇటువంటి రచనా పద్ధతియందు భాషా కైలి సారశ్యరహితముగను, అర్థమగుట కష్ట సాధ్యముగాను ఉండుట సహజము. శబ్దములపై క్రీడింపవలెనన్న యెంతయో వ్యాకరణ విజ్ఞాన వైదుష్యము అవసరము. శ్రీరాఘవయాదవీయము వేంకటాధ్వరి విశిష్టశాబ్దికచాతుర్యమును చాటుచున్నది. ఈ కావ్యమును పండితుడైనను సామాన్యముగ అర్థము చేసికొనుట సాధ్యముగాదు. ఇటువంటి విచిత్ర వినూత్న రచనా విధానము ఏ భాషలోనైనను అరుదేయని చెప్పవచ్చును. ఈ కావ్యమును అనులోమముగా జదివినయెడల, రామచరితము తెలియును. ఇందలి రామచరితాంశములకు వాల్మీకిరామాయణములోని అంశ

ములకు వైరుధ్యము లేదుగాని, ప్రతిలోమముగా జదివినపుడు తెలియు కృష్ణచరితములోని అంశము అనగా శ్రీకృష్ణుడు ప్రద్యుమ్న సహితముగా పారి జాతముకొరకు పోవువిషయము, భాగవతములోని అంశమునకు (శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామ సమేతముగా పోవు అంశము) భిన్నముగానున్నది.

విద్యున్నాలా, అనుష్టుప్ వృత్తములలో ఈ కావ్యము నిబంధింప బడినది—26 అనుష్టుప్లు, 3 విద్యున్నాలు, ఒక సగ్విణి.

కావ్యముయొక్క మొదటి శ్లోకము

శ్లో॥ వందేఽహం దేవం తం శ్రీతం
రంతారం కాలం భాసాయః ।
రామారామా ధీరాప్యగో
లీలామారయోధ్యేవాసే ॥

ప ద వి భా గ ము

వందే అహం దేవం తం శ్రీతం రంతారం కాలం భాసాయః; రామః రామా ధీః ఆప్యగః లీలాం ఆర ఆయోధ్యేవాసే; రామాధీ = రామాయాంధీః యస్యసః, సీతయందు మనస్సుకలవాడై, ఆప్యగః = ఆప్తుం యోగ్యః అగాః యస్యసః— సహ్యమలయాదిపర్వతములకు వెళ్ళినవాడై, యః రామః ఆయోధ్యే = అయోధ్యాభివే వాసేగృహే, అయోధ్యలో తన నివాసములో, లీలాం = క్రీడాం, ఆర = ప్రాప్తవానితిభావః. భాసా కాంత్యా కాలం రంతారం క్రీడితారం ఇతి యావత్, శ్రీతం = శ్రీయా ఇతం ప్రాప్తం. తం దేవం అహం వందే, ప్రణమామీత్యర్థః.

భావము : సీతకొరకు వ్యాకులమనస్కుడై సహ్యమలయాదిపర్వతములనుదాటి రావణుని చంపి, తిరిగి సీతతో అయోధ్యకువచ్చి, చిరకాలము స్వనివాసమునందు క్రీడించిన శ్రీరామచంద్రునికి నమస్కరించుచున్నాను.

ప్రతిలోమ పాఠ :

శ్లో॥ సేవాధ్యేయో రామాలాభీ
గోప్యరాధీ మారామారాః ।

యస్సాభాలంకారంతారం

తం శ్రీతం వందేఽహం దేవం ||

ప ద వి భా గ ము

సేవాధ్యేయః రామాలలీ గోప్యరాధీ మారా మోరాః
యః సాభాలంకారం తారం తం శ్రీతం వందే అహం దేవమ్.

మారామోరాః = మా యాః లక్ష్మణః ఆరామభూతం
ఉరః వక్షః యస్యసః = లక్ష్మికి భోగ్యస్థానమగు వక్షము
గలవాడు.

సేవాధ్యేయః = సేవాదిభిః ధ్యేయః ధ్యాతుం
యోగ్యః — తపోయజ్ఞాది సేవచేత ధ్యానింపదగినవాడు.

రామాలలీ = రుక్మిణ్యాది అష్టమహిషులను, లాల
యతి = లాలించువాడు; యః = కృష్ణః, గోప్యరాధీ =
గోప్యః రాధమొదలగు గోపికలను, ఆరాధయతి =
ఆరాధించువాడు; (గోపీ ప్రేమారాధకుడు); సాభా
లంకారం = సాభాః సదీప్తికాః, అలంకారాః = కాస్తూభాది
భూషణములు, యస్య = ఎవనికి కలవో, తం శ్రీతం = లక్ష్మితో
కూడకొనిన వానిని, తం దేవం = శ్రీకృష్ణుని, తారం =
ఉచ్చైః బిగ్గరగా, వందే = స్తామి — స్తుతించుచున్నాను.

(వది స్తుత్య ఖవాదనయోః లట్ ఏకవచనము)

భావము: — లక్ష్మీదేవికి భోగ్యస్థానమగువక్షము
కలవాడును, తపోయజ్ఞములతో ధ్యానింపదగినవాడును,
రుక్మిణ్యాది అష్టభార్యలను లాలించువాడును, రాధ
మొదలగు గోపింగనలను ఆరాధించువాడును, కాస్తూభాది
భూషణములతో భాసించువాడును అగు శ్రీకృష్ణుని
బిగ్గరగా స్తుతించుచున్నాను.

— శ్రీ ఇరంగంటి రంగాచార్య.

ప త్త పా ట్టు

(ప ది పాటలు)

తెలుగు సాహిత్యాన్ని పఠించేటప్పుడు సౌలభ్యంకోసం
కొన్ని యుగాలుగా విభజించుకున్నాము. అలాగే
అనుశంలొకూడా విభజన ఉన్నది. వాటిలో మొదటిది
సంఘకాలము. ఇది సుమారు రెండువేల సంవత్సరాలకు

ముందు వెలసిన సాహిత్యం. ప్రాచీన తమిళుల చరిత్ర,
వారి జీవిత విధానములు, అభిరుచులు, ప్రేమలు,
వివాహాలు వగైరా తెలుసుకునేందుకు ఈ సాహిత్యం
ఉపయోగపడుతుంది.

ఆ కాలంలో రచింపబడినవి చెప్పబడుతున్న
పది పెద్దపాటలే 'పత్తుపాట్టు' అనే పేరుతో
ప్రసిద్ధి వహించాయి. ఇవి వర్ణనాత్మక గీతములు.
వీనిని ఆంగ్లంలో 'Idylls' అంటారు. ప్రకృతిలోని
చిత్రచిత్రతములైన దృశ్యాలనుగాని, జీవితంలో రస
పుష్టిగల చక్కని సన్నివేశాన్నిగాని వర్ణించే గీతాలను
'Idylls' అంటారు. ఈ పది పాటలలో ఆ కాలంలో
వారు కన్నదీ, ఎన్నదీ అత్యంత మనోహరంగా చిత్రించ
బడింది. ఆ నాటి తమిళుల దైనిందిక జీవనము,
కొండలు, కోనలు, ఆకులు, పూవులు, పక్షులు,
జంతువులు, వరులు, సముద్రాలు ఈ పాటలలో
కవులు వర్ణించారు. వారి విషయాలు ముఖ్యంగా
మూడు — ప్రకృతి, ప్రేమ, యుద్ధము.

ఈ పదిపాటలపేర్లు వచ్చునట్లు రచింపబడిన
పద్యమిది.

మురుగు పారునాట పాణిరోడు ముల్లై
పెరుగు వళమరురైక్ కాళ్ళి — మరు వినియ
కోలనెడు నల్వాడై కోల్కుళిళ్ చిన్ పట్టినన్
పాలై కడల్ తొడువ్ పత్తు.

ఈ పద్యములో పేర్లు వరుసగా లేవు. కాల
మునుబట్టి కొంతవరకు సమంజసమైన రీతిలో
ఈ పదిపాటలనుగూర్చి క్రింద వివరిస్తున్నాను. ఈపది
పాటలకు జె. వి. చెల్లయ్యగారు చేసిన అంశ్లానువాద
మున్నది. తమిళమూలం అతిక్లిష్టమైనది. అది
తమిళులకే అర్థంకాదు. అందువల్ల ఈ వ్యాసంలో
ఉదాహరించిన చోట చెల్లయ్యగారి అంగ్లానువాదాన్నే
ఇచ్చాను.

1. పొరుసరాట్రుప్పడై :

ముడతామక్కణ్ణియార్ అనుకవి కరికాళ
చోళుని కంకితముచేసి పాడింది. దీనిలో 'పొరుసన్'

అను సంగీతవిద్వాంసుడు కరికాళ చోళుని సేవించుట ఉన్నది. కవే పొరుసన్గా వ్యవహరిస్తాడు. యాల్ అనే సంగీత వాద్యాన్నిగూర్చి ఉంది. ఈ పాటలో 248 పాదములు ఉన్నవి. ప్రాచీన తమిళుల జీవన విధానం ఇందులో చక్కగా వ్యక్తమవుతుంది. అసామాన్యములైన వర్ణనలున్నవి. ఉపమానములు విశిష్టములు. పాదములను కుక్కల నాలుకలతో పోల్చడం, చూపులను ఆడునెమలి చూపులతో పోల్చడం మొదలైనవి వారి వర్ణనలోని ప్రత్యేకతను చూపుతున్నవి.

స్త్రీవర్ణన :

'A belt of many beads adorn her hips
That seem the seat of bees, Her thighs are
round
And closely set resembling thick-set trunks
Of huge she-elephants. Her small fair feet
Resemble tongues of panting dogs and suit
Her smooth-haired ankles well. As when she
walks
On strong ground as red as vermillion,
Her feet are blistered much and seethe with
boils
That look like masal fruits that are mature.
She does not travel in the noon-day sun.
These are the traits of the worthy female
bard
Who has the pea-hen's looks.

2. పట్టినప్పాలై :

కడియలూర్—ఉరుత్తిరజ్ గణ్ణన్ (వాసినది. కరికాళచోళుని కంకితము. పట్టినమ్ అనగా పట్టణము. ఈ పాటలో కావేరిపట్టణమును కవి వర్ణించాడు. పాలై అంటే వియోగము. ఈ పాటపేరుకు పూర్తి అర్థం—కావేరిపట్టణానికి పోదలచిన ప్రియునికి ప్రేయసితో వియోగము సంభవించిందన్నమాట. దీనిలో 301 పాదములున్నవి. కవి కరికాళచోళుని వద్దకు పోవాలనుకుంటాడు. అతని భార్య వియోగ భారాన్ని సహించలేకపోయింది. ఈ పాటలో చోళ రాజుదానినిగూర్చి, చోళరాజునుగూర్చి కవి చక్కగా వర్ణించాడు. కావేరిపట్టణ వర్ణన చేసేటప్పుడు కవి

ఆ కాలంలో వ్యాపారం ఎలా జరిగేది చెప్పాడు. ఈ వర్ణన ఆనాటి తమిళులు ఎంతోగొప్పగా వ్యాపారంచేసే వారో తెలుపుతుంది.

'Himalayas sends gems and gold
While Kudra hills, the sandal wood
And akhil; pearls from the south seas
come!

Red coral from the eastern sea
The Ganges and the Kaveri bring
Their yield: Ceylon provides its food,
And Burma, manufactures rare.

3. ముల్లై వేపాట్టు :

నవ్వుతనార్ చెప్పినది. ముల్లై అనగా అడవి ప్రదేశము. సువాసనగల పుష్పములు పూచే ఒక తీగ ముల్లై. ఆ అడవిలో ఈ తీగలు ఎక్కువ. ఈ పాటలో భర్త వానాకాలం వచ్చేలోపల తిరిగవస్తానని పోతాడు. కాని రాదు. వానలు వస్తాయి. భార్య దుఃఖిస్తూ ఉంటుంది. ఏడు అంతస్తుల భవనంలో అతనికొరకు ఎదురుచూస్తుంటుంది. ఈ పాటలో ఆ కాలపు ప్రజల పద్ధతులు, నమ్మకాలు, యుద్ధవిషయాలు వర్ణింపబడినవి. నీటిగడియారం ఆ కాలంలో ఉపయోగించేవారని తెలుస్తూంది. దీనిలో 103 పాదాలున్నవి. అన్నిటిలోకి చిన్నది.

4. పెరుమ్బాణాట్రువ్ పడై :

కడియలూర్ ఉరుత్తిరజ్ గణ్ణన్ వాసినది. తాణ్డైమాన్ ఇళన్దిరైయన్ కు అంకితము చేయబడినది. ఈ పాటలో 500 పాదములున్నవి. దీని కర్తం—యాల్ అనే వాద్యం (పెద్దది కాబట్టి పెరుమ్ అని చెప్పబడింది) సాధన చేయడంలో నిపుణుడైన సావాన్ నుగూర్చి చెప్పినట్టిది. ప్రాచీనతమిళులు, వారి ఆచారవ్యవహారాలు, వారి ఆహారం, మొదలైనవి దీనిలో తెలుపబడ్డాయి. జంతువులని వేటాడడం, ఫలి పండించడం మొదలయినవి ఉన్నవి. స్త్రీలు ఆ కాలంలో స్వతంత్రంగా ఉండేవారు. ధనవంతులైన స్త్రీలు బంతియాడడం మొదలైనవి వర్ణింప

బడ్డాయి. సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుని (మరుగన్) పై భక్తి కన్పించును. ప్రకృతివర్ణనలు చక్కనివి వున్నవి.

5. చిలుపాణాట్రువ్ పడై :

నత్తత్తనార్ పాడినది. నల్లియకొండన్ అను వానికి అంకితము. దీనిలో 269 పాదములున్నవి. ఇది చిన్న యాల్ వాద్యమును మ్రోయించు పానాన్ ను గూర్చి చెప్పబడింది. దీనిలోకూడ వర్ణనలు చాలా ఉన్నాయి. స్త్రీ వర్ణనలు విలక్షణంగా ఉన్నాయి...

'Their teeth shine like
The juice of breast-shaped young
palmyra fruits
That grow in clusters large.'

6. నెడునల్ వాడై :

మదురైక్కణక్కాయనార్ కుమారుడు నక్కీరనార్ వ్రాసినది. నెడుళ్ జెలియన్ను గూర్చి పాడి నది. ఈ పాటపేరు కర్ణం గొప్ప ఉత్తరపుగాలి అని. అంటే శీతాకాలము. ఈపాటలో 188 పాదాలున్నాయి. శీతాకాలాన్ని గూర్చి గొప్ప వర్ణనలున్నాయి. ఇదియొక వియోగగీతం. అనాటి సంఘజీవితం పద్య తులు, తమిళ దేశంలో ఉండే, యవనాది విదేశీయులు, తమిళుల నృత్యాలు మొదలైనవి వర్ణింపబడ్డవి. ఒక విలక్షణమైన స్త్రీ వర్ణన చూడండి.

"She looks like a picture drawn
without the paint
Soft maids complexioned like the
mango shoot,
Whose skins have patches wide of
beauty spots,
Whose soft, round shoulders are like
bamboo smooth,
Whose breasts that look like lotus
buds are bound..."

7. కుఱిళ్ చివ్ పాటోటు :

కపిల్ పాడినది. తమిళ కవిత్వ లక్షణాలను అర్థమవుచేసే పీఠకత్తనుకు చెప్పడానికి ఈ పాట ఉద్దేశింపబడింది. దీనిలో 261 పాదాలున్నాయి.

కురించి అనేది ఒకచెట్టు. అది యొక్కువగాఉంటే కొండప్రదేశాన్ని వర్ణించే పాటయింది. ఇది ఒక ప్రేమ గీతముకూడ. ప్రథమ వీక్షణముననే కల్గిన ప్రేమని గూర్చి వర్ణిస్తున్నది పాట (Love at first sight). అచ్చటచ్చట ప్రాచీన తమిళుల జీవనవిధానం వర్ణింప బడింది. కొండప్రజలు ఎక్కువగా బట్టలు ధరించే వారుకాదు. హారాలు, పుష్పాలు, ఆకులు ధరించేవారు. స్త్రీలు, తమ జడల్ని 5 పాయలుగ చేసేవారు. ఇప్పుడు తమిళులలో ఈ విధానం కనబడకపోయినా బర్మాలో కనిపిస్తుంది. చందనాది సుగంధద్రవ్యాలు ఆ కాలంలో వాడేవారు. వేట వారిముఖ్యజీవనము. నీరు చేతిలోకి తీసికొని శవధంచేసే ఆచారం ఉండేది. ఉపమానంలోనే మరొక ఉపమానం ఉండే విచిత్ర మైన అలంకారాలు రెండు ఉన్నవి. హఠాత్తుగా ప్రేయుడు ప్రేయరానిని కౌగిలిస్తాడు. ఆమె ప్రేమతో తత్తరపాటుతో వణుకుతుంది. మత్తుపదార్థం సేవించిన నెమలితో ఆమె పోల్చబడింది. కవి అంతటితో వదలలేదు. ఆ నెమలి త్రాడుమీద స్వత్యంచేసి అలసి పోయిన నాట్యగత్తెలాగున్నదని పోల్చాడు. ఈ పాటలో ఆ కాలంలో కవికి తెలిసిన 99 పుష్పముల పేర్లు చెప్పాడు. ఈ పాటలో పాదముల వర్ణన చాలా రమ్యమీయంగా ఉంది.

"The wide-rayed sun that drives its
seven-horsed car
Sank down and disappeared behind
the hills.
The deer took refuge under trees in
crowds
And herds of cows that into commons
crowd
Called out their calves, The bent billed
nightingale
Whose voice is trumpet-like called to
its mate
From broad-leaved palmyras. The
smoke its gem
Disgorged. The ambal tune that
herdsman play

On sweet clear lutes is sounded here
and there.
The ambal opened out its petals bright:
The priests performed religious rites
at eve:...."

8. మదురైక్కాంచి:

మాంగుడి మరుదనార్ వాసినది. నెడుంజెళియన్ కు అంకితము. మధురనుగూర్చిన పాట. పాండ్య రాజు, ఆయన రాజ్యము, పరిపాలన, రాజధాని మధుర లను వర్ణించే గీతమిది. అన్నింటికంటె పెద్దది. 782 పాదాలున్నవి. వ్యంగ్యంగా రాజు ఎలా పరి పాలించాలి, ప్రజలను ఏ విధంగా చూడాలి—అనే విషయములు తెలుపబడినవి. చాలవరకు పాండ్యరాజు విజయాలు వర్ణించాడు కవి. ఈ పాటలో ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం వహించేది, మధురాపట్టణ పర్వతము. ఆ నగరం ప్రాద్దున, సాయంకాలం, రాత్రి, అర్ధ రాత్రి, వేకువ ఎలా ఉంటుందో విపులంగా వర్ణించాడు కవి.

9. మలైపడు కడామ్ :

పెరుళ్ళళచిరనార్ నన్నన్ అను వానిని గూర్చి పాడినది. 583 పాదములున్నవి. మలైపడు కడామ్ అనగా కొండనుండి స్రవించు ద్రవమని అర్థము. కొండ మదజలమును స్రవించు ఏనుగుతో పోల్చబడినది. ఈ పాటకు అసలు అర్థం 'కొండనుండి వచ్చే ధ్వనులు' అని. దీనిలో ఎక్కువగా పర్వత పర్వత లున్నాయి. ఆ సోటి ఆచారాలను గూర్చికూడ ఉంది. కన్నులలో ఎఱ్ఱజీర ఉన్నచో అందమని వారి అభిప్రాయం.

'Deer-like and red-streaked eyes they have.'

10. తిరుమురుగాట్రువ్ పడై :

నక్కీరుడు చెప్పినది. కుమారవేలన్ (మురుగన్) కు అంకితము. దేవునిగూర్చిన పాట. యుద్ధదేవుడైన మురుగనిగూర్చి చెప్పినది. దీనిలో మురుగన్ దేవాలయములు, కొండలు, ప్రాచీన తమిళుల జీవితము,

మొదలైనవి కవి వర్ణించాడు. శైవులు ఈ గ్రంథాన్ని పవిత్రంగా ఎంచుతారు. దీనిలో 317 పాదాలున్నవి. మురుగన్ వైభవము వర్ణితము. మధుర, తిరువరన్ గుళ్లన్, తిరువానిన్ గుడి, తిరుచేందూరు, తిరువేరాగన్ మొదలైన క్షేత్రాలను కవి వర్ణించాడు. ఈ పాటలో పురాణాలలో ఉండే కథలున్నాయి.

సంక్షిప్తంగా ఈ పది పాటలను గూర్చి పైన వివరించాను. ఈ పది పాటలలో తమిళులనుగూర్చి ఎన్నో విషయాలు మనకు తెలుస్తాయి. వీనినిగూర్చి మరికొంత వివరాలు ఈ క్రింద ఇస్తున్నాను.

భాష :

ఈ పాటలలో భాష చాలా కఠినమైంది. చాలవరకు సంస్కృత ప్రభావంలేని దినాలలో వ్రాయబడ్డాయిని. సంస్కృత పదాలు చాలా తక్కువ. ఇవి వ్రాయబడిన విధానంకూడా విలక్షణంగా ఉంది. వ్యాఖ్యానం లేకుండా అర్థంకావు.

మతము :

మురుగన్ ప్రధాన దైవం. మురుగన్ ఆర్యుల కార్తికేయునితో సమానుడు. ఆర్యుల దేవతలనుకూడ కొంతమందిని పూజించేవారు. ద్రావిడుల యుద్ధదేవత కొట్రాబై. ఈమె ఆర్యుల దుర్గతో సరిపోలును. ముల్లైచ్చాటులోవచ్చే నూయన్ విష్ణువు. శివుడు ఒకటిరెండు గీతాలలో వస్తాడు. వీరుకాక ఇంకా కొందరు చిల్లర దేవుళ్లనుకూడా వారు కొలిచేవారు.

ఈ పాటల ఔన్నత్యము :

పటిష్ఠమైన భాషలు, విలక్షణమైన భాష, విశిష్టమైన రచన వీని ప్రత్యేకత. కఠినంగా ఉన్నప్పటికీ వీనిలోని కవిత్వం రసహృదయాల్ని మారగొంటుంది.

పర్వతము :

కృత్రిమమైన రచయితలు కారీకవులు. తమ చుట్టు ఉన్న ప్రకృతిని అత్యంత మనోహరంగా ఈ పాటల్లో చిత్రించారు వారు. కొండలు, మేఘాలు,

సముద్రము, నదులు, అడవులు, జంతువులు, పక్షులు మొ॥ వి వారి వర్ణనలు. పుష్పములపైన వారికి ఎనలేని ప్రీతి. వారి సహజత్వం ప్రకృతి వర్ణనల్లోనేకాక స్త్రీ వర్ణనలలోకూడా కనిపిస్తుంది. వారి అలంకారాలు చాలా సున్నితమైనవి. వారి వర్ణనలు అత్యంత సహజములైనవి.

సాంఘిక జీవనము :

ఆర్యుల చాతుర్వర్ణ విధానంలేదు. తొల్కాప్పియర్ వేరే వర్గీకరణం చెప్పాడు. రైతులు, జాలరులు, గొల్లలు, వేటకాండ్రు, కంసాయిలు, వృంధులు, మొ॥ వారు ఉండేవారు. స్త్రీలు స్వాతంత్ర్యం కలిగి ఉండేవారు. పరదా పద్ధతిలేదు. యువకులలో కలిసి నృత్యం చేసేవారు. చాలావరకు స్వంగానేఉండేవారు. ఆకులు, పుష్పము మొ॥ వారి దుస్తులు. వరి యొక్కవగ ఆహారము. శాకాహారులుకాదు. అన్నం-టేకు, తాటిఆకుల్లో తినేవారు. వారిగృహాలు గుడిసెలు. ధనవంతులు ఏడుఅంతస్తుల మేడల్లోకూడా నివసించేవారు. నృత్యాలు, గానము, నాటకాలుమాడడం, మల్లయుద్ధం మొ॥ వారి వినోదాలు.

రాజ్యము :

చేర, చోళ, పాండ్యరాజ్యాలు, పరిపాలనా విధానం వర్ణింపబడ్డాయి. రాజులు, మంత్రులు మత గురువులు, సైన్యాధికారులు. రాయబారులు, గూఢచారులు, న్యాయాధిపతులు, మొ॥ వారినిగూర్చి ఉన్నది. ప్రాచీన తమిళులు తగవులలో అసక్తి కలవారు. ఉద్రేక స్వభావులు. చతురంగ బలములుండేవి. ఆనాడు సముద్రాలదాటి వ్యాపారం చేసేవారు. గ్రీసు, రోము, చైనాలతో వ్యాపారం జరిగేది. నెమళ్లు, రత్నాలు, మిరపకాయలు, ఉప్పు ఎగుమతి చేసేవారు. గుత్తాలు మొ॥ వి దిగుమతి చేసుకొనేవారు. కావేరీపట్టణం వీటికి కేంద్రస్థానం. ఈ నిధంగా ఈ పదిపాటలవల్ల మనకెన్నో విషయాలు తెలుస్తాయి. ప్రాచీన తమిళుల జీవితానికి ఈ పాటలు దర్పణముల వంటివి.

(సంప్రదించిన ముఖ్యగ్రంథము : సత్తపాట్టు

(అనువాదము. జె. వి. చెల్లయ్య) - దక్షిణ భారత శైవ సిద్ధాంత సాసైట్. తిరునల్వేలి-6.)

- శ్రీ రాక్షపల్లి సుందరం

వచనకవిత్వం-ఒక పరిశీలన

వచనకవిత్వాభిమానులు వచన కవిత్వానికి లేనిపోని

గొప్పలు అంటగట్టి టిప్పలు కొడుతున్న విమర్శకులను భుజాలు తడుముకొనేట్లు చేసింది నోరి నరిసింహ శాస్త్రిగారి 'వచన కవిత్వము-అభిమానుల అత్యుక్తులు' అనే వ్యాసం. ఆధునికులకు ప్రాచీనులకన్న అధికులమన్న అహంకారం ప్రబలంగా వుండటమేగాక, వారిని వారి కవిత్వాన్ని దూషించకపోతే వీరి కవిత్వం నిలబడలేదన్న భయమూ కనిపిస్తున్నది. ఈనాడు ప్రాచీనకావ్యాలు చదువక గానటనట చదువులు చదివి వచన కవిత్వాన్ని ఆశ్రయిస్తున్నవారు అధికం. వ్యాకరణం రాదు. భాష రాదు. అలంకార లంతకన్నా సున్నా. అందరికీ సులభమైపోయింది. ప్రతీవాడూ కవిత్వం రాసేవాడైపోయాడు. ఉబలాటం కనిపిస్తుందే గాని, తగిన అధ్యయనం, అభ్యాసం కొరవడిపోయాయి. సమర్థుడైన కవి ఛందస్సుతో రాసినా, వచనంలో పలికినా అందంగానే వుంటుంది. వచనకవిత్వంపేరిట వెలువడుతున్న కావ్యాలలో కవిత్వమనదగింది చాలా స్వల్పం. ప్రాచీనులలోవున్న ప్రతిభా పుష్కలతలు చాలామంది వచనకవులలో వున్నవనుకోవడం భ్రమ. ఛందస్సుతో రాయటం చేతగాక రాస్తున్నామంటే ఒప్పుకోవచ్చుగాని కవిత్వానికి ఛందస్సు అడ్డుకట్టే కవి సామర్థ్యాన్ని శంకించవలసివస్తుంది. ఒకదాన్ని తిట్టటం వలన ప్రయోజనంలేదు. అక్షరాల కూర్పుతో ఒక విధమయిన లయ ఏర్పడుతుంది. ఆ లయను కత్తిరింపగా గణా లేర్పడినాయి. ఆ గణాలవరస మారుస్తూ పేర్లుకొంటూపోతే పద్యా లేర్పడ్డాయి. ఈ గణబద్ధపు పద్యాలలో భాషలో సహజంగావుండే యతిపాసలు చేరాయి. ఇది సూక్ష్మంగా ఛందోవిచారణ. తిక్కన భారతాన్నిమాస్తే ఈ గణబద్ధఛందస్సు ఎంతగా సౌందర్యాన్ని సృష్టించిందో తెలుస్తుంది. ముక్త

ఛందస్సులోకూడా నియమబద్ధమైన గురులఘువుల కూర్పువుంది. వచనకవిత్వాన్ని రాసి మెప్పించినవారు బహుకొద్ది. వారైనా పూర్వాశ్రమంలో గణబద్ధ ఛందస్సులో పద్యాలిల్లినవారే. డొక్కుశుద్ధిగా కావ్య భాష ఎరిగినవారు, శ్రీ శ్రీ, తిలక్—కుందుర్తి వంటివారు నిలబడగలిగారు.

ఇటీవల సాహిత్యంలో వామపక్ష ధోరణులు ప్రబలినవి. రాజకీయాల లుకలుకలతో కవిత్వాన్ని కూడా రాజకీయ జంబాలంలో ముంచివేయుటకు విఫల యత్నం చేస్తున్నారు. సాహిత్యంలో వ్యంగ్యం, చమత్కారం సరిపడేవి. ఇది సాహిత్యానికి అపచారం. 'Leterature is the intellectual essence of the nation' అన్నాడు లెస్సింగ్. ఆ వాక్యానికి మన సాహిత్యం ఎంతదూరంలో వుందో విజ్ఞులు గుర్తించగలరు. తెలుగులో ఆలంకారిక చర్చ జరగ వలసిన అవశ్యకత ఎంతో వుంది.

కవులు పామరులుకాదు. వారి ఆవేశం ఆలోచనాత్మకం. వచనకవుల్లో హృదయం లోపిస్తున్నది. ఇది ఆరోగ్యకరంకాదు. మేధ హృదయం—ఈరెంటి యొక్క అపూర్వమాధుర్యనమ్మేళనంగావుండాలి కవిత్వం. ఛందోబద్ధ కవిత్వాన్ని, వచన కవిత్వాన్ని ఒక గాట కట్టివేయరాదు. దేని గొప్పదనం దానికుంది.

—శివకుమార్.

వీర శ్రీనాథము

జ్ఞాన్ నెల భారతిలో శ్రీ బాలసుబ్రహ్మణ్యంగారి 'వీర శ్రీనాథము'—అను వ్యాసము వారికి వల్నాటి వీర చరిత్రముపైగల ప్రగాఢాభిమానమును స్పష్టము చేయుచున్నది. కాని, వారు నేలవిడచి పాముచేయుట మాత్రము ఉచితముగలేదు. వ్యాస ప్రారంభ భాగమున వారు ఆంధ్ర సాహిత్యమునుగూర్చి కొన్ని యభిప్రాయములను ప్రకటించినారు. వారి యభిప్రాయములు తొందరపాటుతో కూడినవిగ తోచుచున్నవి.

" 'కవిః క్రాంతదర్శి'. యను నానుడిగాని,

'నాన్యషిః కురుతే కావ్యమ్' అను నియమముగాని మన తెలుగుకవుల కన్వయించుట క్వాచిత్యమే యనుట సాహసముగాదు. కారణ మేమనగా తెలుగు కవులు ముప్పాతిక మువ్వీసముమంది క్రాంతిని దర్శించినది లేదు"—ఈ విధాన వారి వాదని కొనిసాగినది. తెనుగు కవులు అనువాదములు చేయుటచే వారు క్రాంతదర్శులు గాని, ఋషులుగాని కాలేకపోయిరి — అని బాలసుబ్రహ్మణ్యముగారి వాదము. స్వతంత్రకావ్య నిర్మాత ఎంతటి క్రాంతదర్శియగునో అంతటి క్రాంతదర్శనము అనువాదకునకు గూడ నుండవలెననునది విమర్శకలోక మంగీకరించినదే. భారత పరమార్థమును గ్రహింప కయే నన్నయ అనువదించెనా? వాల్మీకివలె గెడ్డములు పెంచనంత కారణమున రంగనాథుని రామాయణమున క్రాంతదర్శిత్యము కొరపడినదా? అనుభూతిలేక మానసిక పరిపక్వతలేక ఎవడైన స్వతంత్రమో, అస్వతంత్రమో కవనమల్లగలడా? పోతన రసమయ జగత్తును సృష్టించినాడే! అతని గతి యేమైనది? తిక్కన వీరి దృష్టిలో 'సంస్కృత గుఱముపై స్వారి చేసిన తెలుగు రౌతు!'. వేమన వీరి దృష్టిపథమున లేదు గాబోలును! కథాకావ్యములను తేటతెనుగున రచించిన కొఱవి గోపరాజువంటి కవుల నీ వ్యాసకర్త విస్మరించెనా?

'నన్నయ్య తెలుగు కవి ఎప్పుడైనాడు?' అని వీరి ప్రశ్న. అతడు భారతాంధ్రీకరణమును సంస్కృత శ్లోకముతో ప్రారంభించినంత మాత్రమున తెనుగు కవి కాకపోవునా? కేవలము తెలుగు మాటలనే ఉపయోగించి, సంస్కృతపువాసన సోకని స్వతంత్రకావ్యము వ్రాయలేదని నాటి నన్నయపై నేడు ఆరోపణచేయుట కొంత వింతగ గన్పట్టుచున్నది. నన్నయకు పూర్వము కొన్ని కేవలము తెలుగు రచనలు వెలసినట్లు శాసనాదుల వలన కొన్ని యాధారములు గన్పట్టుచున్నవిగా? అవి కాలగర్భమున కలసిపోయి మన కలభ్యములగుటకు గల కారణముల నీ వ్యాసకర్త అన్వేషింపవలెను. సంస్కృతభాషకుగల విశేష ప్రాభవము దానికీకారణమై

యుండవచ్చునేమో! అట్టి తెలుగుభాష నుద్ధరించుటకు—సంస్కరించుటకు కావ్యభాషగ రూపొందించుటకును నన్నయ ఎంతటి ప్రణాళిక ననుసరించి యుండునో మన మూహించవలెను. క్రమక్రమముగ సంస్కృతపు గుప్పిటనుండ తెలుగుభాషను తప్పింపవలయునేగాని, యొకేసారి తెలుగును మాత్రమే కావ్యభాషగ గ్రహించినచో తనకు ముందుపుట్టిన తెలుగు రచనల గతియే తన కృతికి గూడ పట్టునని నన్నయ తలపోసియుండును. అంధ్ర సాహిత్య క్రమపరిణామమును పరిశీలించినవారి కీ విషయము తెల్లము కాగలదు. 'అతని రచనాపద్ధతి అచ్చపు సంస్కృతము'—ఈ విషయముగూడ సరికాదు. నన్నయ రచనాపద్ధతినిగూర్చి ఇతఃపూర్వ మనేకులు కావించబోసియున్నారు. వారి రచనలను పరిశీలించిన నన్నయఁది సజీవసృష్టియో, సంస్కృతమునకు అంధానుకరణమో గ్రహింపగలము. 'దండ తాడితుఁ జేసెదన్' ఇది సంస్కృతమా! నన్నయ రచన సంస్కృత ప్రచురమన్నది లోకవిదితమే. కాని, అందలి తెలుగు 'చేసెదన్'వంటి క్రియాపదములకు మాత్రమే పరిమితమైయున్నదని తలచుట నమంజనముగలేదు.

'ఇక భావుకత విషయముననో — నానారుచి రార్థము లిచ్చు రమ్యములైన అక్షరముల మాత్రమే తనవియని కంతోక్తముగ జెప్పియేయున్నాడు! 'అర్థములు మాత్రము వ్యాసునివే!'

—అనువాదగ్రంథమున అర్థములు వ్యాసునివిగాక నన్నయవి కాగలవా? 'రమ్యములైన అక్షరములు' అనగా ఆకర్షణీయములైన, గుండ్రని—లేక—శ్రుతిసుభగములు మాత్రమైన అక్షరములని వీరు తలచినట్లు కన్పట్టుచున్నది.

ఏభాషయందైనను అందఱు కవులు 'క్రాంత దర్శులు'గాని బుషితుల్యుఁగాని కాలేరు—కారు. ఆలెక్కవచ్చిన తెలుగుకవులు ఇతరభాషలయందలికవుల

కెవ్వరికిని తీసిపోరు. కాలమాన పరిస్థితులను గమనించుచు తెలుగుకవి ప్రతిసమయమునందును తన కర్తవ్యమును నిర్వహించుచున్నాడు. ప్రకృతిభిచ్చిన పిలుపు నందుకొని ఉద్యమశీలి యగుచున్నాడు. కావున—'అలోచించి చూడగా కవులకు లాక్షణికులు నిర్దేశించిన లక్షణములు తెలుగు కవులలో పదింట తొమ్మిదిమందికి లేవు'. ఇట్టి వాతలు మిక్కిలి శోచనీయములుగ నున్నట్లు.

'వసుచరిత్రకుగల గౌరవము కళాపూర్ణోదయ మునకేదీ?' కళా పూర్ణోదయమునకు గౌరవము రాక పోవుట వసుచరిత్రకారుని దోషమా? పాఠకుల యభిరుచిని వదలి కవిని దూషించుట న్యాయమా! కాలానుగుణముగ ప్రజల అభిరుచులు మారుట లేదా?

'వేముల పూసెను, వేములకాసె, కడసారి ఫలములు కాకులకాయె'—ఇత్యాది రచనలకు గౌరవము లేకున్న నేటివఱకు ద్విపదకావ్యములెట్లు నిలచినవి? 'సింహాసన ద్వారానికి' వంటి కథా కావ్యములలోగల తెలుగు పాలెంతటిదో వ్యాసకర్త గుర్తింపలేదా? జానపద గేయములలోని రమ్యకల్పనలను రసజ్ఞులౌదలదొల్చుకుండిన నేటివఱకు నెట్లు నిలచిననో! వేమనపద్యముల కేమైన చెదలుపట్టిననా! ఒకే రచన అందఱకును అభిరుచిని కలిగించునా? అందఱి అభిరుచులును ఒకేతీరున నుండునా?

ఉత్కృష్ట మనోధర్మ ప్రతిపాదకములగు 'భావములకు' తెలుగు గ్రంథములు 'మరుభాషములైనవట! 'కనీసమొకటి—రెండు ఒయాసిస్సు'లనైనను మరకొఱకు వీరు కనిపెట్టినారు. కాని, తెలుగు పాఠకులు నాలుక తడియారి—గొంతుక పిడుచు కట్టుకొనిపోయి లేరు. అంధ్రసాహితీ క్షేత్రమున జీవనదులు ప్రవహించి తేనెపంటలు పండినవి.

'తెలుగువతిభ వెలి విరియునవియు, తెలుగుదనము
నిండినవియు, ఆద్యంతమును హృదయము నాకర్షించు
సనియునగు కావ్యము లొకటో రెండో మాత్రమే
తెలుగున నున్నట్లు నీరికి లోచనదట!

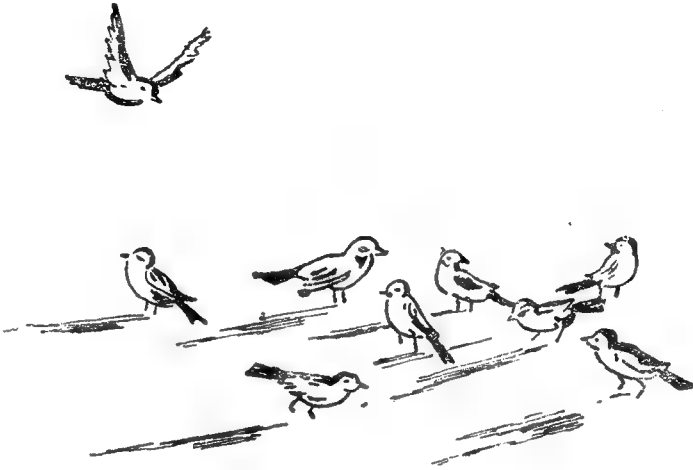
సహృదయముతో—సాహిత్యపువిలువల పరిధిలో
సమ్యగవగాహన గలవారికి తెలుగు సాహిత్యము అంతటి
నిరాశాజనకముగ మాత్రము లేదు.

రాయలు 'అతుకులబొంత'ను కూర్చుంటుకుగల
'కారణమేమి? ఆతని శ్రీవైష్ణవ మతాభిమానమే

గాదా! స్థలపురాణమును రచించినంతమాత్రమున
రామకృష్ణుని ఖ్యాతికేమి లేమివచ్చినది? ఒక్క
నిగమశర్తపాఖ్యానమే చాలదా! పల్నాటి వీరచరిత్ర
వంటివి ఇంకను బొబ్బిలికథ, కాటమరాజుకథ
మొదలగునవి కలవుకదా!

వ్యాసకర్త పల్నాటి వీరచరిత్రనుగూర్చి తమ
యభిప్రాయములను చక్కగ వెలువరించినారు. వారి
పరిశీలన చక్కగానున్నది.

—ఉపాధ్యాయుల అప్పల నరసింహమూర్తి.

గ్రంథవిమర్శలు

విషాద మోహనము

[కావ్యము; కవి: శ్రీనాయని సుబ్బారావు; ప్రతులకు: ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు: తిలక్ రోడ్డు—పైదరాబాదు—1. (తేక) కవి, 8—3—898/5 ఎల్లారెడ్డిగూడ—పైదరాబాదు—38; 75 పేజీలు; వెల: రూ. 2—50.]

బాధ పడగలిగిన హృదయమే ప్రేమిస్తుంది. కవి హృదయం గాయపడినప్పుడు లోకానికి ఒక్కొక్కప్పుడు కావ్యం లభిస్తుంది. తన బాధనుకూడ లోకానికి కావ్యరూపంలో అందించి రసానందాన్ని కల్గించే కవి ధన్యజీవి. 'తరు: ప్రసూతే పుష్పాణి మరుద్వహతి సారభవం' అన్నట్లు కవి కన్నీరుకార్చి, గడ్గద కంఠంతో పలికితే, వణకే చేతులతో వ్రాస్తే ఆ కావ్యం ఆ బాధ నంతటిసే ప్రపంచపు మూలమూలాలకూ కొని పోతుంది. కీటుమరణం షెలిచేత 'Adonis' కావ్యం వ్రాయించింది. షెలి కవనశక్తి రసజ్ఞులెందరిచేతనో కీటుకై కన్నీళ్లు పెట్టించింది.

'కృష్ణరాయలతో దివికేగలేక జీవచ్ఛవం బగుచు' బ్రతికానని వాపోయిన పెద్దనవంటివారి రచనలలోను, షేక్స్ పియర్ లో వస్తున్న ఎలిజీలలోను విషాదం సమానాంశమైనా వాటి రచనా పద్ధతులలో భిన్నత్వం కానవస్తున్నది. ఇప్పటి ఎలిజీ రచనలపై ఇంగ్లీషు కవితాప్రభావం అత్యధికం. వడ్డాది సుబ్బారాయకవిగారి 'సతీస్మృతి', విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి 'పరలక్ష్మీ త్రిశతి' చాలవరకు ప్రాచీనపద్యాలకి చెందిన రచనలు. కొంపెల్ల జనార్దనరావుపై శ్రీశ్రీ వ్రాసిన గీతమూ, నారాయణబాబుకోసం ఆరుద్ర వ్రాసినదీ, శ్రీదేవి మరణానంతరం శ్రీమతి నాయని కృష్ణకుమారి వ్రాసిన గీతమూ, బాలగంగాధరలింగమరణించినప్పుడు 'ఇస్టాయిల్' వ్రాసినదీ సాహితీ

బంధువులకోసం కవులు వ్రాసిన ఎలిజీలు. ఈ విధమైన ఎలిజీలలో పైన పేర్కొన్నవి విశిష్టమైనవిగా ఎన్నిక చేయవచ్చు.

'కృష్ణశాస్త్రిబాధ ప్రపంచానికిబాధ' అన్నారు చెలం. కృష్ణశాస్త్రిగారి వియోగ గీతికలతోపాటు బసవరాజు అప్పారావుగారు తమ చిన్నారిపాప మంగళ ప్రద, మరొక మగశిశువు మరణించినప్పుడు వెలువరించిన కావ్యగండికలు, నాయని సుబ్బారావుగారు తల్లి చనిపోయాక విలసిల్లువ్రాసిన 'మాతృగీతాలు' తెలుగుభాషలో అత్యుత్తమ కావ్యగండికలు.

'విషాదమోహనము' వ్రాసిన నాయని సుబ్బారావుగారు సాధద్రువిపణయయాత్ర, వేదనావాసు దేవము, జన్మభూమి మొదలైన కావ్యాలద్వారా సుప్రసిద్ధులైన కవులే. మాతృగీతాల తర్వాత గుండెల్ని కదిలించి, కంటతడిపెట్టింది 'విషాదమోహనము' అనే యీ కావ్యం చదువరులను రసవరవశులను చేస్తుంది. 'ఎలిజీ' రచనలో బసవరాజు, నాయనికవు లిరువురి లోనూ సమానమైన అంశాలున్నాయి. అవి గుండెల్ని దూసుకుపోయి, పాకులు తాచాత్మ్యం పొందటమే కాక వారితో కలిసి కన్నీళ్లు కార్చుకుండ ఉండలేరు. గుండెల్ని చీల్చుకువచ్చిన వీరి కవిత్యానికి రక్తపుజీర కూడ అంటుకుని మరపురాని అనుభూతిని కలిగిస్తుంది. 'మరపురాని బాధకన్నా మధురమేలేదు.'

తన కుమారుడు మోహనకృష్ణుడు శుష్కపిల్ల ఐదు సంవత్సరాలు జీవించి మరణించగా అది 'పెద్ద తనంలో భరించరాని కడుపుకోతకాగా ఎంతగానో దుఃఖించి ఆ దుఃఖాన్ని మాటలలోకి తీసుకురావటానికి చేసిన ప్రయత్నమే యీ 'విషాదమోహనము.' తలంపులన్నీ తమ కుమారునిగుఱించే ఆయనా చదువరులకు దాన్ని కావ్యవస్తువుగా స్వీకరించటానికి ఏమీ అభ్యంతరం ఉండదు. తండ్రి కొడుకులు నిత్యమూ కలిసి జీవించిన సామాన్యసాంసారికదృశ్యాలే కుమారుడు పోయాక తలచుకొంటే గుండెలు బ్రద్దల చేయగా దాన్ని కావ్యంగా మలచటం అసాధారణమైన

గుండెనిబ్బరం కలిగిన కవి మాత్రమే చేయగలిగినవని. తనకంటెముందు తన కుమారుని తీసుకొనిపోయిన ఈశ్వరుని సూటిగా, గొంతు చించుకొనిఅరిచి అంత లోనే వివేకం తెచ్చుకొని—

‘ఏకై కనుతవియోగానలజ్వాలలేర్చు సంపీఠత
శోక మూ రుసిజంట యిచ్చెనటనరేశునకు శాపమ్ము
ఏకై కనుత వియోగానలజ్వాల లేర్చుమండియును
ప్రాకృతులము పరేశునకు నేమి శాపమ్మీయగలము!’

అని పలికి మానవుని అశక్తతకు క్రుంగిపోతారు. ‘తలచుకొన్నకొలది ఎన్నెన్నో తలంపులు వీరిని కలచి వేస్తాయి. కుమారుడు కొనియిస్తానని చెప్పినపుడు గడియారముతో అవసరములేదని చెప్పారట. కాని యిప్పుడు కుమారుని గడియారం పెట్టుకొని

‘దీనిని ధరియించలేను
వలదంచు తీయను లేను
దీని యాగని కొట్టుకొనుట

నీ గుండె తీర్చె ధ్వనించినదని కన్నీళ్లు పెట్టు
కొంటారు. తనతోబాటు తన భార్య దుఃఖాన్నిగూడ వర్ణిస్తూ—

మా గుండె గుబులు పెల్లుబికి విరియ
మా కన్నులు నీరు వదలినపెన్నకాలువలు’

అని పేర్కొని ■ దంపతుల దుఃఖాన్ని పాఠకు లందరూ పంచుకొనేటట్లు చేశారు. నాయని వారి పత్ని ‘వత్సల’ తెలుగు పాఠకులకు ‘సోభద్రుని ప్రణయ యాత్ర’ద్వారా పరిచితురలే. కుమారుడు జబ్బుపడగా మాతృమూర్తి వత్సల పూజలెన్నోచేసి గూడ విఫలమైనదట. దానిని వివరిస్తూ—

‘జీవన్మరణ సంధి, గొట్టుకొనుచున్న
చిన్నారి సుతుని
ప్రోపు మంజా! యంచు
శోకబాష్పవరుద్ద కంఠమున
శ్రావణ శుక్రవారమున
వరలక్ష్మి సన్నిధి వగవుక్రొవి
వత్సల కొట్టినట్టి టెంకాయ
క్రుల్లి పోయినది’

అనిచెప్పి కుమారుడి మరణాన్ని సూచించిన అమంగళాన్ని జ్ఞాపకానికి తెచ్చుకొన్నారు. ఏ పని చేయ

బోయినా, రోజూ కలిపి భోజనం చేసినట్లుగా ప్రక్కన వెలితిగా ఉన్న కుమారుడి స్థలాన్ని చూచుకొని అన్నం మింగుడుపడక పడిన బాధను, ఈ కడగొట్టుకూతురు తన యింటికివచ్చి

‘మీ యింట నుండిన ఖర్చునుచు
తఱిమితిరిగా మమ్ము
మీ యింటి కేనేలవత్తు
నమ్మకు మీకు వట్టెన్న
మాయన్నయింటికి వచ్చితి
ననుచు మధుర హాసములు
పూయంగ. మోమున
నాకు బదులు చెప్పును కన్నతల్లి !
ఇప్పుడేమని యామె నడు
నామె యేమిచ్చు జవాబు!’

వంటి కడు చక్కని సాంసారిక దృశ్యాల జ్ఞాపకాలను, దీపావళికి మేనమామ తెచ్చియిచ్చే టపాకాయల కోసం ఎదురుచూచే మేనల్లుడిని ఊరడించటానికి తాతగారు

‘దేవుడే కాల్చుకో ప్రీతివడి
తన్ను తెమ్మనె నంట
కావడించుక టపాకాయ
లన్నియు కదలెరా మామ
దేవుని సన్నిధానమున కికరాడు
తిరిగి యనంగ
దేవనాకృతి యాచు వీడుపెట్టురా
దిగులు మొగము!’

అని కనుపించని కుమారుడితో బాధగా చెప్పు కొంటారు.

‘దీపావళి వర్షదినము కాదిది
తీవ్ర మత్సర్య
పాపావళి ప్రచోదిత
మహాతమఃపర్వదినమ్ము!—
నాయనివారి ఈ భావానికి,
ఇంటింట దీపావళి
మా ఇంట శోకాంధతిమిరావళి’

అని పలికిన బసవరాజు అస్సారాపుగారి భావానికిఉన్న సాన్నిహిత్యం ఈ కవు లిద్దరనూ సన్నిహితులను చేస్తున్నది. అందుకేనేమో నాయనివారు—

'కొడుకులో కూతులో పోవ నడలడిఁ
గూరి తాటలును
తడవలై కాలమ్ము వెళ్ళబుచ్చెడు
తల్లిదండ్రులకు
పుడమి విషాద విశేష కావ్యముల్
పొంకించి కరుణ
కడమలంటిన పాక్తనాధునాతన
కవి కవీ తతికి'

'విషాద మోహనము' కావ్యాన్ని అంకితం చేశారు.

'మాతృగీతాల'లో తల్లిని కోల్పోయిన తనయుని
బాధను వర్ణించినట్లే తనయుని కోల్పోయిన తల్లి
వత్సల విషాదాన్ని కుమారునితో చెప్పుకుంటూ—

'ధీరత్వ మాకారమైన
వత్సల ధీరత్వ మెల్ల
నీరుకాణిన యట్లు
కాణిపోయెరా నీవు పోవంగ
నూరక చేతులు త్రిప్పు
తనలోన నూరక గొణుగు
శ్రీ రాజరాజేశ్వరీవిరతపూజ !
చిత్తనిస్తేజ !'

పాటదు తనబుద్ధి
నిత్యగృహకార్యభారమ్ములందు
నూరక పన్నుండి
నీ పటము వంక నొక్కటే చూపు సారించు
వారక నేత్రములవెంట సందింతలేక
కాతెడు కన్నీరు ధారలై నింప
కర్ణరంధ్రములు!'

అని వ్రాశారు. కరుణరసాన్ని పోషించటంలో నాయని
వారు అందేవేసిన చేయి అని యీ పద్యాలద్వారా
నిరూపించుకొన్నారనిపిస్తుంది. పద్యం వ్రాయటంలో
నీరిది ధారాళమైన శైలి. ఎంత కలువైన సమాన
మైనా వీరి చేతిలో వెన్నుముద్దలా మారిపోతుంది.

'ఎవడూరా వాడు!
నిర్ణీత నిరవధి సృష్టి కార్యమ్ము
నవధరించిన మహావేద
గమ్యరాయతపతురాస్య
వివర నిర్ణయ దపూర్వ

నిర్వోష విదిత ఛాందసు డ
శివ వక్రరేఖ మానుదుట
నిట్లు గీసిన వ్రాతకాడు!'

ఇటువంటి పద్యాలు చదువగానే సంతకం
అక్కర్లేకుండానే యిది నాయనివారి శైలి అని
తెలిసిపోతుంది. 'మాతృగీతాల'లోని

'ఎవ్వడా విరసాత్మకుం డెవడు? సాంధ్య
రాగమంజులరేఖావిరాజమాన
మంగళాకాశ సీమంతరంగమందు
కారుచీకట్లరాసులు గ్రక్కినాడు'

అనే పద్యం జ్ఞాపకం వస్తుంది.

నాయనివారి శైలి విషయాన్ని గుఱించి
చెప్పటానికి శ్రీ ముద్దు కృష్ణ 'వైతాళికులు' కవితా
సంకలనంలో 'పద్యాలు జీవితాన్ని చీల్చుకుని వస్తవి.
అందుచేతనే అంతబాధాకరంగా ఉంటవి. గుండెలకు
తగిలేటట్లు చెబుతాడు, యత్నం లేకుండా. పద్య
నిర్మాణానికి పాటుబడినట్లు కనిపించడు. అదే
ఈయన కళ, గొప్పది. కవిత్వం ఈయనని వరించింది.
వలపులో, నిరహంలో, వేదనలో, మాతృప్రేమలో ఈయన
కవిత్వం హృదయానికి గీటురాయి. ప్రేయురాలి యెడ
బాటు పిచ్చివాణ్ణి చేసింది. తల్లి మరణం భోరు
మనిసింది. ఆనందంలో స్వర్గవీధులలో విహారం
చేయిస్తాడు; బాధలో హృదయాన్ని బద్దలు కొడ
తాడు; బ్రతుకులో కవిత్వం ఏరుకుంటాడు. ప్రతి
పాదం జీవించే పలుకుతాడు. ఈయన గీతాలు ఉజ్వ
లములూ, ఉన్నతములూ'నని వ్రాసిన మాటలకంటె

ఉ ప యో గ క ర మై న సరికొత్త గ్రంథములు

వ్యవసాయము— ఫిషరీ— కోళ్ళ పెంపకము— అడవులు—
తోటవని— యింజనీరింగ్— వైద్యము— వివిధ సాంకేతిక
విషయములపై గ్రంథములు గలవు. కేటలాగు ఉచితము.
ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.

N. K. PAUL & SONS,
P. B. No. 12202, Calcutta—5.

అధికంగా ఏమీ చెప్పనక్కరలేదు. తల్లిమరణం భోరు మనిపించినట్లే పుత్రశోకం ఆయన కన్నులను 'పెన్న కాలువలు'గా మార్చింది. ఆ కన్నీటివారల అక్షర రూపమే 'విషాదమోహనము' అనే విషాద మధుర కావ్యము. సౌభద్రుని సణయయాత్ర ద్వారా కీర్తి తెచ్చుకొన్న నాయని సుబ్బారావుగారు శృంగార రస పోషణలోనేగాక, 'మాతృగీతలు', 'విషాద మోహనము' కావ్యాలద్వారా తమ కీర్తిని అజరామరంగా చేసు కొన్నారు. సహృదయులు పదేపదే చదివి, కవిహృదయం లోని శోకాన్ని పంచుకొని కరుణరసానందాన్ని పొంద గల ఉత్తమకావ్యం 'విషాదమోహనము.'

—రామహనరాయ్.

విక్రమార్కశీయము

(అనువక్త, ప్రకాశకులు: శ్రీ మోచెర్ల రామకృష్ణకవి, అత్తితోట అగ్రహారము, నెల్లూరు. డి. 1/8 పే. 94 లు. వెల రు. 3/-లు.)

కాలిదాసుని అభిజ్ఞానశాకుంతలమును, మేఘ దూతమును పలువురాంధ్రీకరించిరికాని విక్రమార్కశీ యాంధ్రీకరణములు కొద్దియే ఉండుటచేత ఈ ప్రయత్నము సమ్మోదావహము.

శ్రీ పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారివంటివారు తమ 'మున్నడి'లో కవిని అనువాదకులతో ఉత్తమ శ్రేణికి చెందినవారని ప్రశంసించుటచేత కావ్యపతన మును ఉత్కంఠతో నారంభించితిమి. కాని నాందీ శ్లోకానువాదమే అసంతృప్తి కలిగించినది.

'వేదాన్తేషు య మాహు రేకపురుషం

వ్యావస్థితం రోదసి

యస్మి స్మిశ్వర ఇ త్వనన్యవిషయః

శబ్దో యథార్థాక్షరః

అంతర్యశ్చ ముముక్షుభి

ర్షియమితప్రాణాదిభి ర్మృగ్యతే

సస్థాణుః స్థిరభక్తియోగసులభో

నిఃశ్రేయసా యా స్తుతః.'

'రోదసి నిండియున్న శివ

రూపు డెవండు, సుతించునేవిభున్

వేదశిఖాశి, సార్థమయి

నెక్కును నెవ్వరి కీశ్వరాఖ్య, స్రా

ణాదుల నోర్చి యోగులు స్వా

దంతరమం దెవనిం భజింతు రా

ర్యాదయితుం డతండు పురు

షార్థ పరంపర మీ కొనంగడున్.'

స్థాణువునకు విశేషణముగా ఉన్న మొదటి వాక్యము రెండుగా చీలినది, అందులోని 'వికపురుషం' పోయి నది. తక్కిన భాగములో 'అనన్య విషయః శబ్దః— ముముక్షుభిః— భక్తియోగ సులభః— అను ముఖ్య శబ్దములు లోపించినవి. స్థాణువుకు మారు ఆర్యా దయితుండు వచ్చినాడు. అనువాదము సులభ గ్రాహ్య ముగా నుండుటే అనువాదకుల ప్రధాన లక్ష్యమా అనిపించినది.

కాని ఎన్నో వచన భాగములలోగూడ మూల శబ్దములు ఆంధ్రములో సులభగ్రాహ్యములు కాకు న్నను అట్లే ఉంచినారు. పే. 21 'అతిముక్తలతా మండపము' అని ఉంచినకంటె మాధవీలతా మండ పము అంటే ఎక్కువ గ్రాహ్యముగా ఉండేది. అదే పేజీలో 'ఊర్వశీ గతవై న నీ యుత్కంఠను వినో దింప జేసికొనుము' అని ఉన్నది. 'వినోదింప'కు బదులు 'అవనయింప' అంటే ఆంధ్రులకు సులభగ్రాహ్యము. పే. 57 'పరావృత్త భాగధేయులకు' అనుటకంటె 'భాగ్యహీనులకు' అంటే బాగా తెలుస్తుంది. పే. 72 'దశావిపర్యయములు పరిభవాస్పదములు' అని మూల శబ్దములనే వాడుటకంటె 'భాగ్యవిపర్యయములు అన మాన హేతువులగును' అనుట తేటతెలుగు. కాని ముఖ్యముగా గేయములలో కొన్నియెడల మూల శబ్ద ములను యథాతథముగా గ్రహించుటచే మాధుర్యము చేకూరినది. చూడండి.

ఫలిత సిలాటల ణిమ్మల ణిజ్జరు

బహువిల కుసుమే విరళిత సేతరు

కిట్లర్ల మహారుగ్గీల మణోహరు

దేక్షావహి మహా పిలలమ మహిలరు

(నం. ఛాయ. స్పటిక శిలాతల నిర్మల నిర్ధర

బహువిధకుసుమై ర్విరచిత శేఖర

కిన్నర మధురోద్గీత మనోహర
దర్శయ మమ ప్రేయతమాం మహీధర.)

దీని యాంధ్రీకరణము.

పే. 69.

‘స్వటిక నిలాతల నిర్మల నిర్ద్వర
బహువిధనవసుమిరచితశేఖర్
కిన్నర మధురోద్గీత మనోహర
చూపుము నా ప్రేయతమను మహీధర’

ఇట్టినే మరికొన్ని మూలశబ్దముల రుచులతో
చవి గొల్పుచున్నవి.

విక్రమోర్వశీయ మంతటిలో చతుర్థాంకము
కవిత్వరీత్యా అద్భుతమైనది. కాళిదాసు అందులో
సంస్కృత శ్లోకములేకాక అనేక ప్రాకృత గేయము
లనుగూడ చేర్చినాడు. ఊర్వశితో పురూరపుడు
గంధమాదనమున విహరించుచుండగా ఊర్వశికి
అనూయకలిగి కోపమువచ్చినది. ఆ కోపముతో
ఒడలు మరచి స్త్రీలు ప్రవేశింపరాని కుమార
ననములో ప్రవేశించి లతగా మారినది. ఆక
స్మికముగా మాయమైన ఊర్వశిని గానక పురూర
పుడు విరహవిధురుడై ఉన్మత్తవేషముతో తిరుగుచు
మృగములను పక్షులను వృక్షములను పర్వతమును
నదినిగూడ తన ప్రేయరాని వార్త నడుగుచు పరిభ్ర
మించును. ఇందులో సంగీతము సృత్యము కవిత్వము
త్రివేణిగా పెనాగిని అద్భుతమైన ప్రాచీనయక్షగానము
వలె సాగినది. కొన్ని పురూరపునివి కొన్ని నేపథ్యము
లోనివి కలసి, ఎంతో విశితముగా పఠించినచోగాని సంద
ర్భము బోధపడకుండును. చర్చరీ, జంభలిక, ఖండ
దార, ఖండిక, భిన్నకము, ఖరకము, ద్విపదిక, కుటి
లిక, మల్లఘటి - మొదలైన ప్రాకృతగేయము లెన్నో
ఇందున్నవి. వాని స్వరూపస్వభావములు వ్యాఖ్యాతలే
స్పష్టపరచలేకపోయిరి. పైగా కొన్ని పాశ్చాత్యములును
ఈ చిక్కకు తోడ్పెట్టినవి. ఈ అంకము అనువాదమును
గూర్చి మున్నుడిలో శ్రీ పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారు,
‘ప్రత్యేకించి యీ యంకమున శ్రీ రామకృష్ణయ్య
గారు ప్రదర్శించిన యాంధ్రీకరణ కౌశలము ప్రశం
సార్హముగానున్నదని నేను త్రిశరణఃపూర్వము భావించి

తిని’ అని వ్రాయుటచేత ఆనందముతో పఠింప నారం
భించితిమి. ఆశాభంగమైనది.

మూల గేయములలో కొన్నిటిని గేయములు
గాను కొన్నిటిని కందగీతాదులుగానేకాక సమవృత్త
ములుగాగూడ నాంధ్రీకరించుట సరసముగా కనపడ
లేదు. అంతేగాక మూలభావసందర్భములను పరిశ్ర
మించి గ్రహించి అందించుటకు అవసరమైన శబ్దయో
గినికొనక అలవోకగా అనువదించి నట్లున్నది. ఒక్క
ఉదాహరణ మిత్తము.

‘అయే కరిణీ సహాయో నాగరాజో నీపస్కంధ
నిషణ్ణ స్తీవృత్తి, యావదేనం గచ్ఛామి

కుటిలికా :

కరణీ విరహ సందావి అఱి

మందఘటీ :

కాణణ వీ

గంధుద్దాల మహుఅరవో

సం. ఛాయ—

కరిణీ విరహ సంతాపితకః

కాననే గంధోద్ధృతమధు కరకః

(అతోఽంతరే విలోక్య)

అథవా నతావ దయ ముషసర్పణ కాలః

అయ మచిరోద్గత పల్లవ

మువనీతం ప్రేయతమాగ్ర హస్తేన

అభిలషతు తావ దాసవ

సురభి రసం సర్పిక్ భంగవో

(స్థానకేనావలోక్య)

అయే, కృతాహరకః

[పాఠాం. కృతాహ్నికః]

సంవృత్తః, భవతు,

సమీప మస్య గత్వా పృచ్ఛామి

అనంతరే చర్చరీ

హణో పణో పుచ్చిమి అలక్ష్మహి గోవరు

[ఇత్యాది]

[సం. ఛాయ-అహం త్వం పృచ్ఛామి ఆచక్ష్య

గజవర...]

పై భాగమును మోచెర్లకవి ఇట్లునువదించి

నారు :

పే. 67.

'ఈతడు నీవస్కంధనిషణ్ణహస్తుడు—కరిణీ సమేతుడైన కఠిరాజు, వీని నడిగెదను నా ప్రియురాలి పృథ్వాంతమును (విలోకించి) వేగిరపడరాదు.

కుటిలిక

కరిణీ విరహ సంతాపితుడు

మల్లఘటి

కాననమున గంధోద్ధృత మధుకరుడు

(క్షణమాత్రము నిలిచి, అవలోకించి) ఇతడు కృతాహ్నికుడైనాడు, కానిమ్ము, అడిగెదను.

'అప్పుడే మొల్చిన చివుళ్ళ హరువు మెఱయ మద్యరసగంధయుక్తమై హృద్యమైన యందుగుండ్లమ్మను గజేంద్ర మాస్వదించు గాక తన నోట గరమెత్తి కరిణియడగ

(అనంతరము చర్చరి)

గేయము

నేనిమ్ను బుచ్చింతు నెఱిగింపు గజవర...'

మూలములో గజమును పురూరపుడు ఊర్వశి పృథ్వాంత మడుగబోయి కరిణి ఆహార మందింప బోవుట చూచి ఆగి ఆహారము గ్రహించుటను వర్ణించి ఆ పిమ్మట ఇతడు కృతాహ్నికుడు, అనగా కృతాహరుడు ఐనాడుఅని ప్రశ్నించెను. కాని అనువాదములో 'కృతాహ్నికుడైనాడు, కానిమ్ము, అడిగెదను' అని ఆహార మందించుటను వర్ణించు పద్యము 'అప్పుడే మొల్చిన చివుళ్ళ—' 'చేర్చుటచే సందర్భక్రమమునకు తీవ్ర మైన భంగము వాటిల్లినది. 'అప్పుడే మొల్చిన చివుళ్ళ—' పద్యము 'ఇతడు కృతాహ్నికుడైనాడు' అనుదానికి ముందుండవలెను. 'క్షణమాత్రము నిలిచి అవలోకించి' అను ప్రదర్శన సూచన ఆ పద్యమునకుముందు, ఉండ వలెను. దీనికి కారణము శ్రీ మోచెర్లవారి అవధాన లోపమనక తప్పదు. ఇట్టివి మరికొన్నియు కలవు.

శ్రీ మోచెర్ల రామకృష్ణకవి ఇంతకంటె శ్రద్ధగా మూలము పఠించి, ప్రాకృత గేయముల మాధుర్యమును ఇంతకంటె మధురముగా సందర్భశుద్ధి చెడకుండ స్వరూపావధారణమగునట్లుమార్చి రాబోవు ముద్రణములలో ఆంధ్రుల కందింపగలరని ఆశించు

చున్నాము. అనితరపాధ్యమైన కాలిదాసు కవితామాధుర్యమును కొంతవరకైన ప్రదర్శించుట మధురవాక్కు కల శ్రీ రామకృష్ణకవికే సాధ్యపడును. ఇందులో కొన్నిభాగములలో చేసినట్లు చేతనైనంతవరకు మూల గేయ ఛందస్సులలోనే మూలశబ్దబాహుళ్యముతోనే ఆంధ్రీకరించినచో కాలిదాసు కవితామాధుర్యములో పాటు గీతికామాధుర్యముకూడ మన కందింపగలిగి యుండేవారేమో అనిపించుచున్నది.

య వ ని క

(శ్రీ శ్రీనివాసచక్రవర్తి. ప్రతులకు: జయంతి పల్లికేషన్సు, గోపాలరెడ్డిరోడ్డు, విజయవాడ—2, క్రాసు 1/8 పే. 200/—రు. వెల రు. 4/—)

శ్రీ శ్రీనివాస చక్రవర్తికి ఆంధ్రనాటకరంగముతో గాఢపరిచయముండుటకాక పాశ్చాత్యపద్ధతుల పరిజ్ఞానమును కలదు. స్వయముగా నాట్యకళాచార్యులుగా నాటకకళను బోధించి ఎన్నోగ్రంథాలు రచించిన వారు. ప్రస్తుతము ఆం. ప్ర. సం. నాటక అకాడమీవారి 'నాట్యకళ' మాసపత్రికకు సహాయసంపాదకులుగా పనిచేయుచున్నవారు. వారపుడప్పుడు పత్రికలలో ప్రచురించిన 19 వ్యాసాలు సంకలనముచేసి ప్రచురించిన గ్రంథ మిది.

'తెర'అనే మొదటి వ్యాసమే కొంత తాత్విక దృష్టితోగూడ వ్రాయబడుటచే గ్రంథపఠనమందు ఆసక్తి కలిగించునదిగానున్నది. దానినిబట్టియే 'యవనిక'అనే గ్రంథనామకరణముకూడ జరిగినట్లున్నది.

చివరి మూడు వ్యాసములూ, 'నటన: స్థానిస్థ వస్థీ విధానం', 'ఏకాగ్రత', 'కండరసారశ్యం'—నటులు కాదలచినవారికి మంచిఅభ్యాసములుగా ఉండదగినవై యున్నవి. వానిలో ఏకాగ్రతకు సంబంధించినఅభ్యాసాలు, యోగాభ్యాసము, హిప్పిటిజము, జ్ఞాపకశక్తివృద్ధి బోధించేవారు చెప్పేవే చాలా భాగము. మహాభారతము ఆదిపర్వములో ద్రోణచార్యులు శిష్యుల యస్త్ర విద్యను పరీక్షించు సందర్భములో కృత్రిమపక్షి తిరస్సును చూడుదని మీకేమి కనబడుచున్నదని ప్రశ్నిం

చిన కథను తలపునకు తెప్పించునవే. ఏకాగ్రత సర్వ విద్యలకు ప్రాణభూతమైనది.

‘కాళిదాసుని విదూషకులు’ అనే వ్యాసంలో మాత్రమే మాధవములోని విదూషకపాత్ర వైశిష్ట్యము నిరూపించినారు. ‘ధర్మవరంవారి నాందీ ప్రస్తావనలు’ అనే వ్యాసంలో చిత్రసీమీయ ప్రస్తావన ప్రత్యేకతను చూపినారు. ‘అంతర్నాటకం’ మంచి వ్యాసము. ‘జాతీయోద్యమం—తెలుగు నాటకాలు,’ శాంతి ఉద్యమం—తెలుగు నాటకాలు,’ ‘తెలుగు నాటకాలలో ప్రజ,’ ‘భారత సమైక్యభావం—అంద్ర నాటక సాహిత్యం’ అనే వ్యాసాలలో ఎన్నో నాటకాల విషయం ప్రస్తావించారు. అందులో ఒక విశేషము గోచరిస్తుంది. నాటకరంగముమీద తాత్కాలిక పరిస్థితులనుబట్టి ప్రజాదరణ పొందిన నాటకాలను గురించే ఎక్కువ ప్రస్తావించినారాగాని, సాహిత్య ప్రక్రియగా ఆ నాటకాల మంచి చెడ్డలు విచారించలేదు- వారందులో పేర్కొన్న నాటకాలు చాలా భాగం సాహిత్యముగా గణింపదగినవి కాకుండుట గమనార్హము. ఈ గ్రంథము నాట్యరంగము నాటక ప్రదర్శనమునందు ప్రధానముగా దృష్టిపెట్టుకొని వ్రాయబడినది.

లఘుతప్పలేకాక భాషలో తప్పులును ఎన్నో దొరలినవి. ‘యథార్థము’ తరుచుగా యదార్థమైనది. ‘హరిశ్చంద్ర—చండకాళిక’ అనే వ్యాసములో హరిశ్చంద్ర కథను ప్రస్తావిస్తూ ఋగ్వేద కథకు పురాణాల కథకూ తేడా ఉన్నదంటూ, ‘దేవీ భాగవతంలోని హరిశ్చంద్ర కథలో సత్యసంధతకు ప్రాధాన్యం ఎక్కువ’ అని వ్రాసినారు. కాని దేవీభాగవతంలో నేడు ప్రసిద్ధమైన సత్యసంధత కథేకాక, ఋగ్వేద కథ అంతాకూడా వరుణునితో ప్రతిజ్ఞా భంగము చేసి పడ్డపాట్లు కథకూడా అంతా ఉన్నది. స్వయముగా గ్రంథము చూడక తరులెవరో వ్రాసిన దానిని ప్రమాణముగా గ్రహించుటవల్ల టెటువంటి పొరపాట్లు దొర్లుతవి.

వ్యాసాలన్నిటిలో స్వతంత్రమైన ఆలోచన నాట్యరంగమునభవము వ్యక్తమవుతున్నవి.

నాటకాలు ముందు రంగస్థలంమీద రాణించడము అవసరమే కావచ్చునుగాని అవి నాలుగుకాలాల పాటు జీవించవలెనంటే, వాటికి సాహిత్యంగా విలువ కూడా అవసరము. ఈ విషయముకూడా గుర్తిస్తేకాని ఉభయవిధాల ఉత్తమమైన నాటకాలు వెలువడే అవకాశముండదు. సాహిత్యంగా ఉత్తమశ్రేణి నాటకాలను ప్రదర్శించగల నటులను, అట్టి ప్రదర్శనలను చూచి ఆనందించగల ప్రేక్షకులను కూడా తీర్చిదిద్దుటకు శ్రీ చక్రవర్తివంటివారు కృషిచేస్తే సంపన్నమవుతుంది.

సుందరపాండ్య విరచితా ఆర్యా

(తెలిగింపు : శ్రీ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ. ప్రచురణ : శ్రీ రాయల సాహిత్య పరిషత్తు, (పొద్దుటూరు (కడపజిల్లా). క్రొను ి పేజీలు. వెల రు. 1-0-0)

సుందర పాండ్యుడను దాక్షిణాత్యుడగు బహు ప్రాచీనకవి సంస్కృతములో రచించిన ముక్తకరూప నీతికావ్యము మూలముతో సహా శ్రీ శర్మగారి తెలిగింపు ఇందులో ముద్రితమైనది. పూర్వ మీ మూల గ్రంథము శ్రీయుతులు వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారలవంటి సమర్థ పరిశోధకులు పరిష్కరించి ప్రకటించిరి. వారు రెండు వేరు వేరు ప్రతులను గ్రహించి 114 ఆర్యాలు మూలముగాను, 33 ఆర్యాలు అనుబంధముగాను ప్రచురించిరి. శ్రీ శర్మగారు రెండింటిని ఏకముచేసి తెలిగించి ప్రకటించిరి.

పూర్వ పరిశోధకులు టుప్త పూరణములను ఎంతో సమర్థతతో నిర్వహించి భాగములు బ్రాకెట్లలో చూపిరి. 67 లోని ద్వితీయార్థ మంతయు వారు పూరించినదే. అది ఒక్కటి చాలును వారి సమర్థతను ఉదాహరించుటకు. ఐనను శ్రీ శర్మగారు అక్కడక్కడ మూలపాఠములో చిన్న చిన్న సవరణలు సూచించి మెప్పించగలుగుట విశేషము. అట్టి సవరణలు మూలమునను పూర్వపాఠములు అభి సూచికలందును చూపిరి.

గ్రంథాంతమందాననుబంధమునందు ఆర్యలయు
అనువాదపద్యములయు ఆద్యభాగములు అకా
రాదిగా ప్రదర్శించుట ఆంధ్ర గ్రంథములలో అరు
దైన సవాచారము.

మూలములో సంస్కృతరచన అలలి పదముల
కూర్పు బిగువుతోనుండి, విమర్శకు లభిప్రాయ పడి
నట్లు అతిప్రాచీనరచన యనిపించుచున్నది. 'ఇమాం
కాంచన పీఠాం ... స్నాయంతి పథూమివ' అని
యున్న చివరి యార్యాశ్లోకమునుబట్టి, ఈగ్రంథము
'తమిళసంగమ' చేత బంగారుపీటమీద కనకాభి
షేకము పొందినదని పూర్వ పీఠికాకారులు చేసిన
యూహకు యోగ్యముగా నున్నది గ్రంథరచన.

ఆర్యా భేదములలో వరుసగా పాదములకు
12, 18, 12, 15 మాత్రలుండు జాతిలోనివి
ఇందలి ఆర్యులు. శ్రీ శర్మగారు అనువాదములో
కందము, తేటగీతి, అటవెది కొంత ఛందోభేదము
పాటించినను యుక్తి యుక్తముగానే యున్నది.

గాఢాసత్తశతివంటి ముక్తక గ్రంథమునకు
ఆంధ్రీకరణము సమర్థతతో నిర్వహించిన శ్రీ శర్మ
గారు దీనినికూడ మెలకువ చూపుచు ఎంతో చక్కగా
తెలిగించినారు. చేతనై నంతవరకు ఆంధ్రములో కలసి
పోయిన తత్సమపదములకూడ గ్రహింపక అచ్చ
తెనుగు పదములనే వివేషముగా గ్రహించి రచించి
మెప్పింపజాలుట శ్రీ శర్మగారికే చెల్లుబాటుగును.
అందుకు అనువాద గ్రంథమంతయు ఉదాహరణ
ప్రాయమే యైనను మచ్చుకు ఒక్కటి మాత్ర ముదా
హరించుచున్నాము.

మూలము: మూర్ధాః సద్రష్టవ్యాః
ద్రష్టవ్యాశ్చే న్నతైస్త సహతిస్మేత్
యది తిష్ఠే న్నతు కథయేత్
యది కథయే స్మార్థవత్ కథయేత్

అను: మూర్థలను జూడ బోరాదు మొదలు;కూడ
వలసినా కూడి వారితో నిలువవగదు,
నిలువవలె నేనియును బల్కవలదు; వల్క
వలసెదో మూర్ధనపై తా బలుకవలయు.

ఇంత చక్కగానిగిన తెనిగింపులో శ్రీ శర్మగారికి
తెనుగుదనముపైగల వివరీతాభిమానమునల్ల మూలము
లోని సాగను ఇంచుక లోపించిన తావులును సకృత్తుగా
లేకపోలేదు.

మూ : శబ్దార్థ సూక్ష్మవసనా
సత్యాభరణా విచిత్రహేత్వంగీ
విద్యమృఖ నిష్క్రాంతా
సుస్త్రీవ విరాజతే వాణీ

అను : చిత్రహేతుఘటన చెలువంపుమేను, స
త్యంబుతోడవు, పదపదార్థరచన
సన్న వలువగాగ సత్కాంతపోలిక
వెలయు బుధులనోట వెడలుమాట

ఇందులో మూలములోని సూక్ష్మశబ్దము
వసనమనకేకాక శబ్దార్థమునకుకూడ నవ్యుంపదగిన
సూక్ష్మమైన అంధముతో నున్నది. సూక్ష్మవసనను
సన్నవలువగా తెలిగించుటలో సూక్ష్మశబ్దము శక్తి
తరిగినది 'పదపదార్థ సూక్ష్మవసన' ఇత్యాదిగాచేసినచో
మూలార్థము పూర్తిగా వచ్చెడిదేమో!

ఇట్లే అనువాదములో మూలములోలేనిది ఒత్తి
పల్కుట, ఒత్తిపలికినది తేలికగా పలుకుటలు కూడా
సకృత్తుగా లేకపోలేదు. అట్టివి ఎంత మంచి యను
వాద మందైనను తప్పవు.

అన్ని సదృశములతోపాటు ఆంధ్ర గ్రంథ
ములతో అరుదైన విశిష్టలక్షణమొకటి యిందులో
నుండుట ప్రశంసార్హము. గ్రంథమంతో చక్కగా
ముద్రితమగుటకాక గ్రంథ మంతటిలో రెండుకంటె
అచ్చుతప్పులు మాకళ్ల బడకుండుట—అది! 50 వ
పద్యములో 'గముక్కున్న' మ వత్తు లోపించినది.
148 వ శ్లోకములో మొదటిపాదములో చివరి
బ్రాకెటు గుర్తు లోపించినది. ఇందుకు ప్రీడము
'వెన్ను' వారిని ప్రత్యేకముగా అభినందించు చున్నాము.

ఇట్టి మంచిగ్రంథమును వెలుగులోనికి తెచ్చిన
శ్రీ శర్మగారు సాహిత్యాభిమానులకు వందనీయులు.

1. ప్రేమ చిహ్నము

(గేయనాటిక)

(కాను 1/8 పే. 24 లు. వెలలేదు.

2. కల్యాణవాణి

(ఖండకావ్య కదంబము)

(కాను 1/8 పే. 32. వెల రు. 1/-

3. అమృత కలశము

(కాను 1/8 పే. 28 లు. వెల రు. 2/-లు

(కవి. ప్రకాశకులు: శ్రీ మోచెర్ల రామ కృష్ణకవి, అత్తితోట అగ్రహారము, నెల్లూరు.)

ఆధునిక కవులలో నవ్యతకు స్వాగతమిచ్చును సంప్రదాయమును విడనాడని వారిలో శ్రీ మోచెర్ల రామకృష్ణకవి ఎన్నదగినవారు. వారి కవితావాణి నిర్దుష్టమై మధురముగా నుండును.

ఈకావ్యములు మూడింటిలో 'ప్రేమచిహ్నము' సీతారాములు అశ్రమహామునిని సందర్శించుట, ఆ సందర్భములో సీతకు అనసూయ ప్రేమచిహ్నముగా దివ్యాంబరభరణపుష్పములు బహూకరించుట ఇతివృత్తముగా గల 12 పేజీల నాటిక. ఇందులో గేయములేకాక కందము చంపకమాల మత్తేభమువంటి ఛందస్సులను వచనములును కలవు. ఐనను గేయభాగములు ప్రాధాన్యము వహించుటచే కాబోలు దానిని గేయనాటికయని నిర్దేశించిరి. మిత్రపుత్రిక వివాహ సందర్భమున మంగళాక్షత పూర్వకముగా ఈ నాటిక ప్రవదించబడినది. ఇందులో కవికిగల సాహర్దము ప్రకటితమైనది.

'కల్యాణవాణి' ఆయాసందర్భములలో కవిచెప్పిన 16 ఖండ కావ్యముల సంపుటి. అన్నీ ప్రతికలలో ప్రకటింపబడినవే. కాని ఎందును విశిష్టత గోచరింపదు. బాగున్నవనిపించునుగాని తల యూహించవు.

'అమృతకలశము' అల్లుకాక మొదటినుండి తుదవరకు తల యూహించును. ప్రస్తావనతో కలిసి

5 భాగములుగా రచింపబడిన కృష్ణపరమైన 93 పద్యముల కావ్యము. శ్రీ కృష్ణభక్తిని కవిత్రయము, పోతన మొదలగు పూర్వసుహృకవులెందరో కావ్యస్థము చేసినారు. ఆధునికులలో చామర్తి రాజశేఖరరావు వంటి వారును మంచికావ్యములు చెప్పిరారు. ఐనను నిత్యనూతనమైన శ్రీ కృష్ణభక్తి శ్రీ మోచెర్లకవితే మరియొక మధురమంజుల కావ్యమును చెప్పించినది. ఇది రసవంతమై ఉత్తమస్థాయి నందుకున్నది.

ప్రస్తావన శ్రీ కృష్ణస్మరణము. మొదటి భాగము శ్రీకృష్ణుని బాల్యక్రీడలను, రెండవది ప్రాదుర్భూత పిమ్మట కావించిన కార్యములను, మూడవది నాల్గవది భారత రణరంగములో అతడు నిర్వహించిన సాత్రను భావించుచు, కొంత శ్రీకృష్ణ భావనగా కొంత వివేదనగా మరికొంత సమర్పణముగా బహువిధములుగా సాగినది. అది సాగినతీరు చూపుటకు రెండే పద్యము లుదాహరింతుము.

పే. 8. బృందన్ శారద సాంద్ర చంద్రికలు

పేర్కిన్ లాస్యముల్ నల్ల, గా
లిందీ సుందరి మేన వీచి పులకల్
రేకెత్తగా, గోపికా
సందోహంపుటెడందలన్ వలపు
మూర్ఛన్ ముంచె నే యవ్యయా
నంవాసాదక వేణుగాన మది కృష్ణా,
నాకు విన్పింపుమా'

పే. 12 'ఎంత చెలువున్న నైశ్వర్య మెంతయున్న

నంతయును సీదుభక్తుల యాస్తిసుమ్ము
కృష్ణ, నీసాదధూళి సోకిన తలమ్ము
విష్ణులోకమ్ము, నీవాక్కు వేదబుక్కు'

మొదటిభాగము చివర

పే. 11 'కంసు మఱుగుజ్జుదాసి చక్కందనాల

రాశియయ్యెను నీ యనుగ్రహము కలిమి;
దేవ, వక్రొక్తిమయ మన్మదీయకావ్య
మమృతకలశముకాదె నీ యాదరమున'

అని కవి చమత్కరించినారు. కావ్యము 'అమృత

కలశ'మైంది. కాని కుంతకుడు కావ్యజీవముగా భావించిన పక్రొక్తిగాని పేలవమైన కేవల పక్రొక్తికాని ఇందులో కనబడవు.

మూడు తావులలో మాత్రము ఆధునిక శబ్దముల కూర్పు చెవికి విరసముగా తాకినది.

పే. 9 'విచిత్రపు 'సినీమా' చిత్రముల్ మాధవా'

పే. 13 'సంగ్రామ నౌకా వినాశక బార్యుడో నావికుడవు'

పే. 14 'రేడియో' వార్తల నాలకింపగల వారికి మాకిది వింతయే ?'

పైని సినీమా, బార్యుడో, రేడియో శబ్దములు తక్కిన రచనలో పాసగక వికటించుచున్నవి. నవ్యతకొరకు నేటికాలపు కవులు ఇట్టి ప్రయోగములుచేసి జనాదరణముపొంద నుబలాటపడుట సర్వ సాధారణ మవుచున్నందున ప్రత్యేకముగా ప్రస్తావించవలసి వచ్చినది.

అమృతకలశమువలెనే మధురపవిత్రమైన 'అమృతకలశము'ను పాకులకు అందించిన శ్రీ రామకృష్ణ కవిని హృదయపూర్వకముగా అగ్గించుచున్నాము.

శ్రీ గీతాకోశము

(కర్త: ప్రకాశకులు: శ్రీ అ. నరసింహశర్మ, కృష్ణగీతాశ్రమము, ప్రొద్దుటూరు (కడపజిల్లా). డెమీ 1/8 పే. 148 బ. వెల రు. 5-50.)

భగవద్గీతవంటి విశ్వవ్యాప్తిగల ఉద్గ్రంథానికి ఆంధ్రములో పదకోశములేని లోపము ఈ గ్రంథము తీర్చినది. ఏ పదము ఎక్కడెక్కడ ప్రయోగింపబడినది అధ్యాయశ్లోకముల సంఖ్య లిచ్చుటయేగాక శబ్దార్థముకూడ ఇచ్చియుండుట ఈ గ్రంథవిశిష్టత. ఇట్టి గ్రంథప్రకటనకు పూనుకొనినందులకు కర్త ప్రశంసార్హులే.

ఇట్టి గ్రంథములు ప్రచురించునపుడు పద

సంగ్రహములోనేకాక అచ్చు సరిమానుటలోకూడ ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపవలెను. యాదృచ్ఛికముగా గ్రంథము తెరచిచూచిన మొదటి శబ్దము సూచికలోనే పొరపాట్లు కనబడినది.

'పే. 127 సమం: 5-10, 6-13, 32, 13-27, 28 సమముగ'. వీనిలో 5 అ. 10 శ్లో. ములో సమశబ్దములేదు. ఆ అధ్యాయమంతా వెదుకగా 19 వ శ్లోకములో నున్నది.

సూచిక అచ్చులోనేకాక శబ్దములకు అర్థము లిచ్చుటలోకూడ అవసరమైన శ్రద్ధ తీసికొన్నట్లు లేదు. ప్రవేశికలో 'విత్వము నెరిగి వివరణము వ్రాసేను. శ్రీ శంకరుల భాష్యము, ఉపనిషత్తులు, స్మాతములు ఇందులకు సహకరించేయి., అని ప్రతిజ్ఞా పూర్వకముగా తెలిపినారు. కాని ఆ ఒక్క 127 వ పేజీలో కొన్నిపదములు పరిక్షచేయగా—

గీతలో సమశబ్దము 5 శ్లోకములో వాడబడినది. కర్త అన్నిటికి 'సమముగ' అనునర్థ మిచ్చినారు.

'కాని శాంకరభాష్యములో 5-19 క్రింద 'అతఃసమం బ్రహ్మైకం చ తస్మా ద్బ్రహ్మణి తే స్థిరాః' ఇత్యాదిగా మున్నందున ఆ ప్రకరణములో సమం అనగా బ్రహ్మ అని శంకరుల భావమని తేలును.

6-13 లో కర్త ఇచ్చిన యర్థము సరిపోవును. కాని 6-32 లో 'సమం తుల్యం' అని శంకరులెంతో వివరించినందున ఆ యర్థము సరిపోదు. 13-27 క్రింద 'సమం నిర్విశేషం తిష్ఠంతన్వీ స్థితిం కుర్వంతన్వీ,' ఇత్యాదిగా భాష్యమున్నందున, కర్తయిచ్చిన యర్థము సరిపోదు. 13-28లో వే రర్థ మియనందున పైశ్లోకములోని యర్థమే శాంకర భావముగా గ్రహింపవలెను.

'సమదర్శిన్: 5-18 సమదృష్టి కలవారు' అని ఉన్నది. ఆ శ్లోకమునకు శాంకరభాష్యములో నిల్చున్నది;

‘సమ మేక ముక్తియం బ్రహ్మద్రష్టుంశీలం
యేషాం తే పండితాః సమదర్శినః’ మరియు
సోయిన తర్వాత 20వ శ్లోకముక్రింద ‘యస్మా
న్నిర్దోషం సమం బ్రహ్మ ఆత్మా తస్మాత్’ అని
ప్రారంభించినారు. కావున ‘సమదర్శినః’ అనగా
‘బ్రహ్మదర్శినః’ బ్రహ్మను దర్శించువారు, అని
శంకరులభావమని స్పష్టపడుచున్నది. ఆ సూక్ష్మార్థము
‘సమదృష్టికలవారు’ అనుమాటలో స్ఫురింపదు కదా!

మరియొక పేజీలో ‘బ్రహ్మణి’ అను శబ్దము
పరిశీలించితిమి.

పే. 89 : ‘బ్రహ్మణి; 5—10, 19, 20
బ్రహ్మాయందు అని గ్రంథములో నున్నది.

5—10 క్రింద శంకరభాష్యములో ‘బ్రహ్మ
ణీశ్వరే’ అనియు, 5—19 క్రింద ‘బ్రహ్మతు సర్వ
గుణదోష సంబంధవర్జిత మిత్యతో బ్రహ్మణి’
అనియు, 20 క్రిందగూడ ‘యథోక్తబ్రహ్మవిత్
బ్రహ్మణి స్థితోఽకర్మకృత్ సర్వకర్మసన్యాసీ ఇత్యర్థః’
అని ఉండుటచే ‘సర్వగుణదోష సంబంధవర్జిత బ్రహ్మ
యందు’ అనియే యర్థము సూచించిరి.

పై యుదాహరణములే గ్రంథకర్త శబ్దము
లకు కేవల సాహిత్యపరమైన నర్థములిచ్చిరే కాని
ప్రవేశికతో ప్రతిజ్ఞ చేసినట్లు పారిభాషికపదములున్న
గీతాశబ్దములకు విత్వము నెరిగి శాంకరభాష్యదు లుప
యోగించి వివరణములు వ్రాయలేదని స్పష్టపరచు
చున్నవి.

గీత ఎంతో సులభముగా కనబడునో ఏకవాక్యత
కుదుర్చుట యంతకష్టము. పూర్వాచార్యు లెంతయో
శ్రమచేసి ప్రకరణాదులనుబట్టి శబ్దములకు అర్థ
ములు నిర్ధారించి ఏకవాక్యత కూర్చిరి. భాష్యులు
చూడలేని పాఠకులు ఈ గీతాకోశములో నిచ్చిన యర్థ
ములే, భాష్యసమ్మతములని భ్రాంతి పడుటకు
కారణభూతములు కాగలవు. ఇట్టి విశేషార్థములులేని
పట్టు లతో పద వివరణములలో దోషములు కనిపించ
లేదు.

జగత్పూజ్యములైన భగవద్గీతవంటి ఉద్గ్రంథ
ములలో వ్యవహరించునపుడు ఇంతకంటె ఎక్కువ
శ్రద్ధాభక్తులతో ప్రవర్తింపవలెనని సూచన చేయుచు
సూచిక సిద్ధముచేయుటలో కర్తచేసిన శ్రమను
అగ్నించుచున్నాము.

నోరి నరసింహశాస్త్రి.

వీర భారతము

(రచన : శ్రీ వక్కలంక లక్ష్మీపతిరావు,
ఎం. ఏ., ప్రతులకు : శ్రీమతి వి. సీతాదేవి. కూచి
మంచినారి అగ్రహారం, అమలాపురం. తూ. గో. జిల్లా
మూల్యము : ఆరు రూపాయలు.)

భారత దేశచరిత్రలో సంయుక్త పృథ్విరాజును
పరిణయమైన సందర్భము పరమ విలక్షణ మైనది.
ఏతత్ వైలక్షణ్యమును సూక్ష్మముకనుమారుముగా
భావించి భావించి శ్రీ లక్ష్మీపతిరావు గారు కావ్యమును
పద్య గద్య గేయాత్మకముగా పది యాశ్వాసములకు
పరిమితముచేసి వ్రాసెరి. ఈ కథ మిక్కిలి ప్రసిద్ధ
మైనది. ప్రాగ్వివశ్చింతమున రసము నవకథా
నిర్మాణమును మించి వేయిరెట్లు గొప్పది. ఈ కవి
ఈ మతమువాడు. ఈ కావ్యము రసాత్మకముగా
నిర్మింప బడినది.

(1) కనోజీ పురవరాధీశ్వరుడు జయచంద్రుడు.
అయన కూతురు పేరు, సంయుక్త. ఆమె
చాల చక్కనిది. ఆమెకు పెండ్లియీడు వచ్చినది.
(2) అజ్మీరుపృథ్విరాజు పృథ్విరాజు కలడు. ఆయనకు
సంయుక్తయందు మనసు నిలచినది. (3)
పృథ్విరాజు కీర్తివిని సంయుక్తయు ఆయన యనిన
మనసు పడ్డది. (4) చాంద్ కవి భూపతికి సంగడి
కాదు. పృథ్విరాజు విజయముల నాతడు కీర్తించును.
ఘోరి భారతదేశము మీది తెల్లవచ్చి పృథ్విరాజు
చేతిలో వోడిపోయినాడు. (5) సంయుక్త స్వయం
వరము చాలబడినది. జయచంద్రునకు పృథ్విరాజున్న
పడదు. అందుకని ఆయన నాహ్వానింపలేదు. అయి

నను పృథ్వీరాజు స్వయంవరమునకు కనోజికి బయలు దేరెను. ఆయన వచ్చునో రాడ్ అని సంయుక్త ఆదుర్దా పడినది. సంయుక్త పృథ్వీరాజును వరించి ఆయనతో గుఱిమెక్కి పోయినది. జయచంద్రుడు వారిమీద యుద్ధము ప్రకటించెను. తనకు సహాయముగా రమ్మని మహమ్మదు ఘోరీని ఆహ్వానించెను. (6) అబ్బీరులో వారి వివాహము వైభవముగా జరిగినది. (7) వారిచేత ప్రణయ సుఖము లనుభవించ బడెను. (8) జయచంద్రునకు తోడుగ మహమ్మదు ఘోరీ వచ్చెను. ఇరుపక్షములును యుద్ధమునకు సన్నద్ధము లయ్యెను. రణప్రళయమాపుచేయ సంకల్పించి సంయుక్త జనకునివద్దకు పోయెను యుద్ధము వలదని ఎన్నో చెప్పినది. ఘోరీ సహాయముతో యుద్ధము చేయుట అసలే మంచిదికాదని చెప్పినది. జయచంద్రుడు వినలేదు. పృథ్వీరాజుమీది శతృత్వమునే బలముచేసి సంయుక్తను తిరస్కరించి తూలవాడి నాడు. ఆమె ప్రయత్నము వృథాయైనది. (9) యుద్ధము మొదలైనది. పృథ్వీరాజుతో కలసి సంయుక్తయు యుద్ధమునకు వచ్చినది. జయచంద్రుని చేతిలో సంయుక్త మరణించినది. పృథ్వీరాజును జయచంద్రునితో పోరుచున్న వానిని వెనుకనుండి ఒకడు బాణముతోకొట్టి పడవేసెను. జయచంద్రునకప్పుడు వశ్యాత్వాపము కలిగి ఆ రాత్రి యమునలో దూకి తానుగూడ చనిపోయెను. ఘోరీకి విజయము చేకూరి నట్లయ్యెను. (10) ఈ ఘోరమునకు చాందుకవి తల్లడిల్లిపోయెను. జ్యోతిష్కూనివేషముగట్టి ఘోరీ మహమ్మదు పురమున తిరిగి తాను మహమ్మదీయు డట్లు నటించెను. ఘోరీ ఆతనిని పిలిపించుకొని చేయి చూపించుకొనెను. శబ్దవేధి విద్య నేర్చినచో భారతదేశమును జయించుట సుసాధ్యమని చెప్పెను. ఘోరీ ఆ విద్యను కోరెను. అది పృథ్వీరాజువద్ద కలదనగా అతడు మనభైది వానినిస్పృహ తేప్పించెదనని ఘోరీ ముందుకు దూకెను. ఆ విధముగా చాందుకవి పృథ్వీరాజును కలసికొనెను. ఇరువురు శత్రువుచేతిలో చచ్చుట కిష్టములేక తమ్ము తామే పాడుచుకొని వీర

స్వర్గము నలంకరించిరి. పృథ్వీరాజు ఘోరీనిచంపియే చచ్చెను. ఇది ఇందలి ఇతివృత్తము. ఇది చిత్రముగా రచింపబడినది. ఇందు అక్షరగణ బద్ధములైన పద్యములున్నవి. మూత్రాగణబద్ధములైన గేయములున్నవి. ఇంతవరకును ఈ రెండింటిని వేరువేరుగా ఉంచి కావ్యములు రచించినవారే కలరు. శ్రీ లక్ష్మీపతిరావుగారిట్లు భండన్నావిషయమున సమ్మై క్యమును సాధించి ఈ కావ్యమును రచించినారు. ఒక్కభండన్ను విషయముననేకాదు. మిగిలిన వర్ణనాదులయందును ఈ కవి ప్రాచీనమునకు ఆధునికమునకు చక్కని సమన్వయమును సాధించినాడు. ప్రబంధములయందు ప్రధానముగా కనిపించు పురవర్ణనము, నాయకవర్ణనము, నాయికావర్ణనము, నాయికా నాయకుల పరస్పర ప్రేమాభిరామ చిత్రవృత్తి విశేష వర్ణనము మొదలైనవి ఇందు శ్రీ లక్ష్మీపతిరావుగారు అద్వితీయమైన ప్రతిభా సంపన్నతతో రచించినారు.

ఈ కవి మంచి భావనాబలము కలవాడు. దేశభిమానము, వర్తమాన సమాజము పోకడ చక్కగా అవగాహన చేసికొన్నవాడు. ఈ కావ్యము నిండ కావ్యార్థసూచనలు గలవు. కావ్యముయొక్క సంపూర్ణ స్వరూపము ముందుగా కవి మనస్సులో రూపుగట్టుకొని యున్న, తెలిసితెలిసి శిల్పాభిరామముగా రచన చేయవలయునన్న అభినివేశమున్న కవికిగాని కావ్యార్థసూచన విషయమున వెనులుబాటు చిక్కదు. ఆ విషయమున శ్రీ లక్ష్మీపతిరావుగా రందేవేసిన చెయ్యి. పద్యరచనయందు పరిణతివచ్చిన రచన యిది. శివభారతము, రాణావ్రతాపహింసాచరిత్ర, ఆంధ్ర పురాణము, అశోకచరిత్ర ఈ మొదలైన ఆధునిక చారిత్రక కావ్యములపక్క తలయెత్తుకొని తన మర్యాద తనకున్నట్లు ధీమాగా నిలువగల చక్కని ప్రాథికావ్య మీ వీరభారతము. శ్రీ విశ్వనాథవారన్నట్లు 'ముఖేముఖే సరస్వతి. సరసిరచన వారిది. ఒక కవి చేయగల సాగములు మఱియొకకవి చేయలేడు. ఈయన గారి కావ్యమునందు చాల సాగములు కలవు.'

పారిజాతసౌరభము

(రచన : శ్రీ నక్కలంక లక్ష్మీపతిరావు.
ప్రతులకు : తెలిదేవర సుబ్బారావుగారు, మాచవరం,
రామచంద్రపురం తాలూకా, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.
మూల్యము : మూడు రూపాయలు.)

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలకు గజపతిరాజులు పడదు. గజపతికొక కూతురు కలదు. ఆమెపేరు తిరుమలాంబ. ఆయాన అస్థానమున నొక తెనుగుకవి కలడు. ఆయానను ముక్కుతిమ్మన్న యందురు. తిమ్మన్నకు రాయలయందు ప్రీతి. గజపతి రాయలవారి బొమ్మను చెక్కించి ద్వారపాలకస్థానమున ఉద్యానవాటియందుంచెను. ఆ శిల్పమునుచూచి తిరుమల మరులు గొన్నది. తిమ్మన్నకవి రాయలను వర్ణించి తిరుమలాంబ మనోరథమునకు దోహదము చేసినాడు. (2) తిరుమలాంబనుగూర్చి విన్న రాయలు గజపతితో కయ్యము చేయవలయునా వియ్యము చేయవలయునా అని గజబిజి పడెను. కాని అప్పాజికి చెప్పలేదు. కళింగభూపతి గజపతిని జయించి తురకల బారినుండి పైందన సంస్కృతిని రక్షించుట నెవముగాచేసి తా సచ్చటకు పోగోరుటను రాయలు అప్పాజికి సూచించెను. అసలు విషయము తనకు రాయలు చెప్పలేదని అప్పాజికి తెలియును. తిరుమలాంబను రాయలు పాణి గ్రహణము చేయుటయే లెస్సయని మంత్రి భావించెను. (3) రాయల సైన్యములు గజపతి రాజధానిని చొచ్చుకొని నచ్చెను. (4) గజపతిని రాయలసైన్యములు బంధించెను. సంధి సంభాషణములు సాగినవి. గజపతి తమ అమ్మాయిపై కృష్ణరాయని కన్ను న్నట్లు తిమ్మరసు మాటల ధోరణితోని ధ్వని విసగలిగినాడు. అట్టి వియ్యమున కాయన మనస్సంగీకరించలేదు. కాని తప్పని సరియై అంగీకరించెను. తిరుమలాంబ కృష్ణరాయలకు పరిణయమైనది. (5) కళింగుడు తాను చెప్పినట్లు కృష్ణరాయలను పడకటింట హతపూర్వవలసినదిగా కూతురు తిరుమలాంబకు నయభయముల చెప్పి చూచెను. ఆమె

అంగీకరింపలేదు. విధిలేక ఒకండు కొప్పుకొన్నది. (6) పడకటింట తిరుమల రాయలనుచంపలేక తల్లి డిల్లినది. రాయలామె ననునయించినాడు (7) రాయలు తిరుమలాంబతో, ముక్కుతిమ్మన్నకవితో తిరిగి విజయనగరము చేరుకొనెను. (8) ఒకనాడు మహిత రాశ్యాంగవిషయ చింతా నిరశుడు రాయలు తిరుమలాంబ కడకుపోయి ఆమె నిదురపోవుచున్న శయ్యను ఆమె పాదములవెంత పరుండినాడు. ఆమె అది గమనింప లేదు. ఆమెకాలు రాజు శిరస్సునకు తగిలి నది. రాయలు లేచి చిర్రుబుర్రు లాడుచు వెళ్లిపోయినాడు. మరి ఆమె మందిరమునకు పోలేదు. ఆమె తద్విరహము దుస్సహముకాగా—(9) తిమ్మన్నగారితో అసలువిషయము చెప్పినది. వారి సంసారమును కుదుట బెట్టుటకు తిమ్మన్న పారిజాతాపహరణ కావ్యమును రచించెను. (10) పారిజాతాపహరణ కావ్య ప్రకటనముతో, పెద్దనగారి వ్యాఖ్యానముతో రాయల మనస్సు మారి తిరుమలాంబను యథాపూర్వముగా సమాదరించెను.—ఇది పది యాశ్వాసముల కథ.

శ్రీ లక్ష్మీపతిరావుగారి కథను శిల్పసుందరమైన తమ మహాకవి చాతుర్యమువలెయ కావ్యముగా రచించినారు. కవియొక్క ఉపజ్ఞా ప్రతిఫలమిది కాననగును. తిరుమల తన తృప్తిచేత రాయలను సంహరించుటకు ప్రబోధింపబడి తిరుగబడినప్పుడు, చివరకొక నిశ్చయమునకువచ్చి గదిలో ప్రవేశించిన మీదట—తిరుమల హృదయ సంవేదనమును సంక్షోభమును శ్రీ లక్ష్మీపతిరావుగారు పాతాళుడువలె గదించినారు. ఏ సన్నివేశమున కాసన్నివేశమది ఇట్లే ఉన్నదని చెప్పవలయునట్లుగా కావ్య మామూలమాడము పరమరమణీయముగా నున్నది.

విప్రలబ్ధి

(రచన : శ్రీ వానమామలై వరదాచార్యులు.
ప్రతులకు : రచయిత, చెన్నూరు : (వయా) మంచి ర్యాల, ఆదిలాబాదు జిల్లా. మూల్యము : మూడు రూపాయలు.)

మంచి చమత్కారకారియైన గేయకావ్యమిది. అజినవసోతన బిరుదాంబితమైన శ్రీమాన్ వరదాచార్యులుగారు పద్యగేయ కవిత్యముల రచనా విధానము పట్ల సవ్యసాచులు. ఇప్పటి తెలుగుకవులలో ఈయన గొప్ప ప్రతిభాశాలి. అసన్య సామాన్యమైన ఊహ పోహలు కలవాడు.

ఇది ఒక వ్యవసాయిక కార్మికుని కుటుంబ విషయము. రాజకార్ల దుర్మయములు సాగిన రోజులలో తెలంగాణమునుండి ఆంధ్రదేశమునకు వలసబోయిన కాపు కుటుంబములోనిది లక్ష్మి. ఆమెనక్కడ ఒకడు రాముడు తన తల్లిదండ్రుల యిష్టమునకు వ్యతిరేకముగా లక్ష్మిని వివాహము చేసికొన్నాడు. ఆమె గర్భవతియైనది. ఆమె హిందూ స్త్రీ కాదనియు, మహమ్మదీయ స్త్రీ యనియు ఒకవార్త రేగినది. దానికి భయపడి రాముడు తాను వేరేఇల్లు ఏర్పాటు చేసుకొనేవరకు పుట్టింట నుండవలసినదిగా పంపినాడు. ఎన్నాళ్లకు రామునిఇల్లు పూర్తికాదు. లక్ష్మిని లోకులు కాకులుగా నిందించి పలుకుచున్నారు. ఆమె అది హింసలేక భర్తవద్దకు బయలుదేరి గోదావరి వరదలో పడవమునిగి కొట్టుకొనిపోయి ఒక బ్రాహ్మణునకు చిక్కి బ్రతికి తిరిగి రామునివద్దకు వచ్చినది. ఈ మాత్రపు టితివృత్తమును సూత్రాత్మక గ్రహించి శ్రీమాన్ వరదాచార్యులుగారు ఇంత చక్కని గేయ కావ్యమును సంతరించినారు. శ్రీనారాయణరెడ్డి గారన్నట్లు 'ఈ సంపుటిని కథా సమన్వయ దృష్టితో కాకుండా కవితాస్వాదనదృష్టితో చూడగలిగితే రసానంద ఓంధువులను పుడిసిలింపుకోవచ్చు'. లక్ష్మి భర్త ఏయో ముదేత విప్రలబ్ధ. గోదావరిలోపడి కొట్టుకొనిపోయి ఒక విప్రునకు చిక్కి బ్రతికి బయటపడుటచేతను విప్రలబ్ధ.

'ఈ కావ్యనిర్మాణమునకు ప్రస్తుతం దేశంలో అప్పులచ్చట జరుగుతూఉన్న మతకల్లోలాదికములే కారణాలు. అనే నా హృదయాన్ని కలతపెట్టినవి. గాలోసున్న అంతర్వాణి ప్రేరేపించినది కావ్యనిర్మాణము కు.' అని కవిగారు చేసిన విజ్ఞప్తి గమనింపదగినది.

శ్రీ దాశరథి మాటలలో చెప్పవలయునన్న 'కులాలకు మరాలకు అతీతమైన మానవతా ప్రబోధమే ఈ కావ్యద్యేయం.' కులమతాల ప్రసక్తి ఎంతగా పనికి మాలిందాగా మనము చెప్పుచున్నామో వాస్తవజీవితములో అప్పుడప్పుడు ఆ కులమతములే పనిచేసి సమాజ భవితవ్యమును నిర్ణయించుచున్నవి. ఈ అంతర్వహిః స్వభావవివృత్తుల నడుమ ఘర్షణవడి శ్రీమాన్ వరదాచార్యులుగారి కృతిని రచించిరి. ఇప్పటి సమాజ జీవనము సలక్షణముగా సాగుట కవసరమైన ప్రబోధము లక్ష్యముగాచేసి రచింపబడిన ఈ కావ్యము మంచి పాకమున బడియున్నది. కావ్యప్రయోజన మింత దేశ శ్రేయస్సును మనస్సున పెట్టుకొన్నదగుట ఒక్కటి చాలును దీని గొప్పతనమునకు. స్వస్థానవేషభాషాభిమానముగల శ్రీమాన్ వరదాచార్యులవారు పోతన చరిత్ర తరువాత మరియొక మంచికావ్యమును రచించి విప్రలబ్ధులని పేరుపెట్టినారు.

ముత్తి పదాలు

(రచన : శ్రీ యెల్లండ రఘుమారెడ్డి. ప్రతులకు : చైతన్య కళావరిషత్తు జడ్చర్ల, మహబూబ నగర్ జిల్లా. మూల్యము : రు. 2. 50.)

జానపదగేయము లన్నింటిని జానపదులే చెప్పినారన్నది తిరుగులేని నిర్దాంతము కాదు. అసంస్కృతమైన తత్కాలపు నాగరకతకు దూరమై బ్రతుకుచున్న పల్లెటూళ్లలోని వెనుకబడిన దళిత వర్గముల వారి నిత్య వ్యవహారములోని పదములను వారి వారి పలుకుబడియాసలతో యథాతథముగా గ్రహించి పాడుట కనువైన కొద్దిపాటి యయ నిమిడించి శృంగార, వేమంత భావములను పైపై న పట్టుకొని రచించినచో జానపద గేయముల నెవరైనను వ్రాయవచ్చును. వ్రాయవచ్చు ననుటయే కాని చాల మంది వ్రాయలేరు. ఆయా జానపదులయొక్క నిత్య జీవితమును దూరమునుండిచూచి గ్రహింపగలుగుట అంత సులభముకాదు. శ్రీనందూరి

నుబ్బారావుగారు ఒక్క యెంకిపాటలతో అంత ప్రసిద్ధుడైనాడు కదా! ఆ పిమ్మట కొనకళ్ళ వెంకట రత్నం, మొదలైన ఇద్దరు ముగ్గురు ఆ మార్గమున గట్టిప్రయత్నమే చేసిరి. ఈ ప్రయత్నము లోకటి రెండు పుస్తకాలు అచ్చుపడుటతో ఆగిపోవు ప్రమాదమున్నది. ఇవి షిగిరిన గ్రంథములకు వలె జనములోనికి చొచ్చుకొనిపోవు. అందువల్ల ఇట్టి రచనలోకటి రెండింటితో వెనుకబట్టును. ఇంత క్లిష్టమైన మార్గమును ఎన్నుకొన్న శ్రీ రఘుమారెడ్డిగారి ఆత్మవిశ్వాసము ప్రశంసనీయుముగానున్నది. 'విప్లవం, అభ్యుదయం' జానపదప్రక్రియలద్వారానే సులభసాధ్యమని సుస్థిరమని నా అనుభవపాఠం' 'శిష్టవ్యాసహరికభాష ఇంకా అచ్చమైన వ్యాసహరికభాషకదని అభిప్రాయం' ఇంత నిశ్చయబుద్ధితో ప్రవర్తించు రచయిత నిజాయితీని శంకింపరాదు.

ముత్తినాయిక. ముత్తిమగడు నాయకుడు. జానపద నాయకుడు నాయికకు బావగాని మామగాని యగును. ముత్తికి ముత్తిమగడు బావ. స్త్రీ పురుష విషయకమైన శృంగారప్రవృత్తిని కొంత తాత్త్విక గర్భముచేసి కవి ప్రవర్తించజేసినాడు. ఈ రెండు భావములకు ఒదిగినంత సాగనుగా జానపదజీవితము అన్యభావములకు ఒడుగదు. ముత్తి అనగా ముక్తియని. జీవుడు ముక్తికొంత నెనయుటగా ఇందలి నాయికా నాయకుల ప్రవృత్తిని భావించుట అంతదోషము కాదనియే చెప్పవచ్చును. ఇది కరుణరసాత్మకముగా పరిణమించినది. శృంగారమునుండి కరుణము మంచి ప్రాప్తిమైన పద్యతీయే. ముత్తి నాయకుని వదలిపోవుటకు కవి కల్పించిన కారణమింత అనివార్యమైనదిగాలేదు. మరియు సహజసుందరముగాగూడలేదు.

శ్రీ రఘుమారెడ్డిగారుమంచిభావయిత్రీశక్తి కలవాడు. జనపదవిధులభాష దాని యాసలతోనహి ఈయన ముఖతః అవిష్కరించుకొన్నది. ఇది చదివి మెచ్చవలసినవారు నాగరకులుగదాఅని చాలమాటలకు

నాగరక రూపాంతరములను అర్థములను కవి సమకూర్చినాడు. ఈ పాటలు చదువుటకు అలవాటైన యుండవలసిన గమకములు అలవాటుకొనిచో ఇది చదువుకొనరాదు. అయినచో దీని సాగను తెలియును. శ్రీ రఘుమారెడ్డిగారి ప్రయత్నము ద్వ్యర్థికావ్యములు, అచ్చతెనుగు కావ్యములు వ్రాసిన కవులకు తీసిపోదు. సాహిత్య రసాస్వాదనపరుల కిదియొక క్రొత్త చషకము.

ఇంద్రచాపం

(రచన: శ్రీ రుద్రశ్రీ. ప్రతులకు: ఆంధ్ర విశ్వసాహితీ, 208 న్యూబోయిగూడ, సికింద్రాబాదు. మూల్యము : ఒకరూపాయి.)

ఇది ఒట్టి ప్రకృతి వర్ణనాత్మకమైన కావ్యము. ఇంద్రచాపమును ఆధారము చేసికొని అందలి వర్ణములను అచ్చువేయుటలోగూడ చూపించుచు, రచించిన గ్రంథము. మరియు నీ రచనా విధానము కేవలము వచన కవితారీతిగాక మాత్రానియమాను సారియై ధారాళముగా నున్నది. ఇది సామాజిక ప్రయోజనవాదకవిత కాదు. అందరు కవులును అటే వ్రాయవలయునని ఏమీలేదు. కవికి ఏదోఒక తాత్త్విక దృక్పథము నిర్దుష్టముగానే ఉన్నది. ఇంద్రచాపము ఈనాడెట్లున్నదో అది పుట్టిన మొదటినాడును అట్లేయున్నది. అది సప్త వర్ణాత్మకము. ఈ సృష్టియైన ప్రపంచము క్షణక్షణము మారిపోవుచున్నదన్న అవగాహన సమాజమునం దెక్కువగా నున్నది. మారెడు దానితోపాటు మారనిదికూడ ఒకటి కలదు. ఆ పరమార్థమును ప్రకటింపగోరి కవి ఈ కృతిని రచించెను. మారెడునదంతయు మానవజాతిది. మారనిది ధైవ సంబంధమైనది. ధైవముకలదు. ఆయన ఎప్పుడును కలదు. ఆయన నుండియే బహువర్ణాత్మకమైన ఈ జగత్తు. ఈ జగజ్జీవన మొక హరివిల్లు. అది రంగులమయము. దాని రహస్యము తెలియక జనత సుఖదుఃఖము లనుభవించుచున్నది. శౌలసినచో ఆనంద మొక్కటియే. ఏ తదభిలాషముతో శ్రీ రుద్రశ్రీగారు

ఇంద్రవాహకావ్యమును సరసముగా రచించినారు. శ్రద్ధగా కవితాభిమానులు చదువవలయును. పుస్తకము చాలచిన్నదేకాని గుణము కలది.

చైతన్యజ్వల

(వచనకవితా సంకలనం)

(ప్రచురణ : ఆంధ్రసారస్వతసమితి, మచిలీ పట్టణం. మూల్యము : రు. 2-50.)

ముప్పైవచన కవితాఖండికలు ముప్పైమంది రచించినవి సంపుటికరింపబడగా ఈకవితా సంకలనము సిద్ధమైనది. వచన కవితా సంకలన గ్రంథాలు వరంగల్లు, నల్గొండల నుండి విరివిగా ప్రచురింప బడుటను చూచినమీదట తామీ ప్రయత్నము చేసి నట్లు సమితి కార్యవర్గమువారు చెప్పుచున్నారు.

కవిత్వమును వచనము కానీయక వచన కవి

త్వముగా వ్రాయుట ఒకరచనా రీతి. అది ఈనాడు ముఖ్యముగా యువతరమువారికి మిక్కిలి అనుకూలముగా సాగుచున్నది. ఈనాడు సాధారణముగా కవితావస్తువు అభ్యుదయ భావము. అనగా మార్క్సిజము వగైరా. ఈదృశ్యమైన సాంఘిక రాజకీయ చైతన్యము లేకుండ ఈనాటి యువకవులు లేరు. అందువల్ల కవితావస్తువుగా అది ఎక్కువ చాలా మణిలో నున్నది. మొత్తముమీద ఈనాడు కొనసాగుచున్న సామాజిక రాజకీయ వ్యవస్థ చాలమందికి యిష్టముకాదు. మార్పురావలె. ఆ మార్పు నుద్దేశించియే ఈ సంకలనమున అందరుకవులును రచనలు చేసిరి. ప్రీ కుందుర్తి చెప్పినట్లు 'ఇలా చెప్పవలసి వస్తే ప్రతిఖండికనూ పేర్కొనవలసి వస్తుంది. ఎందుకంటే దేని ప్రత్యేకత దానికుండటంవల్ల.' అందువల్ల సంకలనం యావత్తు బాగున్నది.

- డి.మేండ్